

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych

**sporządzona na potrzeby przygotowania Strategii
Rozwoju Gminy Czersk do roku 2030**

Zamawiający:

Gmina Czersk

Opracowanie:

dr inż. arch. Łukasz Pancewicz

dr inż. arch. Monika Arczyńska

mgr inż. Dawid Pesta

mgr inż. arch. Anna Zasada

dr Magdalena Szmytkowska

Gdańsk, 23.03.2021

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	5
ANALIZA MATERIAŁÓW WYJŚCIOWYCH	6
1. Lokalizacja gminy	6
2. Przestrzeń i środowisko	7
2.4. Charakterystyka przestrzeni gminy.....	8
2.5. Warunki przyrodnicze.....	9
2.5.1. Lasy.....	9
2.5.2. Wody powierzchniowe.....	9
2.5.3. Klimat.....	10
2.6. Formy ochrony przyrody.....	10
2.7. System przyrodniczy na terenach zabudowanych.....	11
3. Gospodarka	12
3.1. Struktura przedsiębiorstw.....	12
3.2. Rozwój przedsiębiorczości.....	19
3.3. Rynek pracy.....	21
4. Demografia	29
4.1. Zmiany liczby ludności.....	29
4.2. Struktura demograficzna.....	31
4.3. Ruch naturalny.....	35
4.4. Migracje.....	39
4.5. Prognoza demograficzna.....	43
4.6. Struktura demograficzno-przestrzenna.....	44
5. Kwestie społeczne	46
5.1. Infrastruktura społeczna.....	46
5.2. Polityka senioralna.....	52
5.3. Aktywność organizacji społecznych.....	54
5.4. Pomoc społeczna.....	55
6. Mieszkalnictwo	58
6.1. Struktura zasobów w gminie.....	58
6.2. Dynamika rynku budowlanego.....	62
6.3. Gminny zasób mieszkaniowy.....	63
7. Kultura i sport	65

7.1.	Kultura	65
7.2.	Sport	73
8.	Strategie i programy	75
8.1.	Krajowe strategie i polityki	75
8.2.	Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030	77
8.3.	Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego	77
9.	Transport i infrastruktura	81
9.1.	Transport	81
9.2.	Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i gospodarka odpadami.....	82
9.3.	Zapotrzebowanie w ciepło i energetyka.....	85
10.	Polityka klimatyczna gminy	88
11.	Stan finansów gminy.....	90
11.1.	Dochody na głowę mieszkańca.....	90
11.2.	Dochody własne	90
11.3.	Wydatki Gminy.....	91
11.4.	Przychody i rozchody Gminy.....	92
11.5.	Pozyskane dofinansowanie zewnętrzne	92
12.	Główne projekty inwestycyjne na terenie gminy.....	93
WNIOSKI Z ANKIET I SPOTKAŃ GRUP ROBOCZYCH.....		97
13.	Pytania główne	97
14.	Metryczka	113
WNIOSKI Z DIAGNOZY STRATEGICZNEJ.....		118
15.	SWOT	118
16.	Podsumowanie głównych wniosków	121
17.	Potencjalne kierunki rozwojowe gminy.....	123

WPROWADZENIE

Na podstawie umowy nr WP.061.1.2020 z dnia 31 grudnia 2020r. na przygotowanie dokumentu Strategii Gminy Czersk do roku 2030 oraz wymagań określonych w art. 10a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia rozwoju (tj. Dz. U. 2019 poz. 1295 ze zm.) oraz art. 10 e ust 3. ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2020.713 ze zm.), niniejsze opracowanie zawiera diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych.

Wnioski z diagnozy stanowią podstawę dla przygotowania ustaleń strategii rozwoju gminy Czersk.

Opracowanie zawiera analizę wniosków wyjściowych wykonaną na podstawie analiz materiałów zastanych, danych statystycznych pozyskanych ze źródeł ogólnodostępnych bądź przekazanych od Zamawiającego oraz analizy dokumentów strategicznych wyższego rzędu, a tym strategii rozwoju województwa i strategii rozwoju powiatu. Przy przygotowaniu opracowania uwzględniono także prace wykonane na potrzeby przygotowania strategii terytorialnej „Rezerwatu Biosfery Borów Tucholskich” oraz sporządzanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w szczególności opracowania fizjograficznego.

Analizy zostały uzupełnione wnioskami uzyskanymi w drodze badań ankietowych oraz spotkań roboczych z zespołem roboczym ds. strategii oraz zespołem społecznym. Wyniki badań ankietowych zostały podsumowane w dalszej części opracowania.

Raport podsumowuje analiza strategiczna SWOT oraz główne wnioski strategiczne.

ANALIZA MATERIAŁÓW WYJŚCIOWYCH

1. Lokalizacja gminy

Gmina wiejsko miejska Czersk położona jest w południowo-zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie chojnickim, na terenie Borów Tucholskich. W latach 1975-1998 gmina wchodziła w skład województwa bydgoskiego.

Gmina złożona jest z 18 sołectw: Będźmierowice, Gotelp, Gutowiec, Klaskawa, Krzyż, Kurcze, Lipki, Łąg, Łąg-Kolonia, Łubna, Malachin, Mokre, Mosna, Odry, Rytel, Wieck, Zapędowo, Złotowo. Siedzibą gminy jest Czersk.

Gmina sąsiaduje z gminą wiejską Chojnice (woj. Pomorskie, pow. chojnicki), gminą wiejsko-miejską Brusy (woj. Pomorskie, pow. chojnicki), gminą wiejską Karsin (woj. Pomorskie, pow. kościerski), gminą wiejską Stara Kiszewa (woj. Pomorskie, pow. kościerski), gminą miejską Kaliska (woj. Pomorskie, pow. starogardzki), gminą wiejską Osieczna (woj. Pomorskie, pow. starogardzki), gminą wiejską Śliwce (woj. Kujawsko-pomorskie, pow. tucholski), gminą wiejsko-miejską Tuchola (woj. Kujawsko-pomorskie, pow. tucholski).

Gmina położona jest na Pojezierzu Południowopomorskim, którego częścią jest mezoregion Bory Tucholskie.

2. Przestrzeń i środowisko

2.1. Czersk w strukturze osadniczej województwa i powiatu

Czersk jest położony w granicach województwa pomorskiego, w jego południowo-zachodniej części, leży jednak na pograniczu z województwem kujawsko-pomorskim. Gmina Czersk jest położona w granicach powiatu chojnickiego.

Gmina leży w oddaleniu od dużych ośrodków miejskich: aglomeracji trójmiejskiej i aglomeracji bydgosko-toruńskiej. Odczuwalne jest to zarówno w zakresie przestrzennym jak i infrastrukturalnym, związanym zarówno z połączeniami transportowymi, jak i czasem dojazdu do tych ośrodków. Znaczne oddalenie od tych ośrodków wpłynęło na wykształcenie silnych powiązań ze stolicą powiatu - Chojnicami.

Chojnice przejęły rolę silnego ośrodka regionalnego, obsługującego obszar Borów Tucholskich. W związku z dużą ofertą usługową (administracja, handel, kultura, nauka, ochrona zdrowia) i rozbudowanym zapleczem gospodarczym Chojnic, zauważalne jest silne powiązanie funkcjonalne gminy Czersk z Chojnicami. Jednocześnie plan zagospodarowania województwa pomorskiego 2030 wskazuje gminę Czersk jako ośrodek lokalny o oddziaływaniu ponadgminnym.

2.2. Czersk a obszary funkcjonalne

Definicję obszaru funkcjonalnego podaje art. 5 pkt. 6a) ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia rozwoju (tj. Dz. U. 2019 poz. 1295 ze zm.). W jej myśl, jest to:

„obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego); szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny”

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 wskazuje, że Czersk nie jest położony w zdelimitowanych w tym dokumencie granicach obszaru funkcjonalnego Chojnic. Plan wskazuje jednak na występowanie silnych powiązań w zakresie społeczno-gospodarczym oraz przyrodniczym.

Pod względem społecznym i gospodarczym Czersk posiada ściśle powiązania z Chojnicami jako stolicą powiatu, ośrodkiem gospodarczym oraz centrum usług ponadlokalnych. Dodatkowo gminę

wyróżniają powiązania regionalne z aglomeracją trójmiejską oraz ponadregionalne z aglomeracją bydgosko-toruńską.

Środowiskowo Czersk jest zlokalizowany w granicach Obszaru Funkcjonalnego „Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie”. Jest to obszar o łącznej powierzchni 1 723 km², zamieszkały przez ok. 61 tysięcy mieszkańców, w 96,9% objęty formami ochrony przyrody. Główne wyzwania rozwojowe tego obszaru zostały określone w planie zagospodarowania województwa następująco:

„Uporządkowanie zagospodarowania rekreacyjno-turystycznego, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do środowiska w celu wzmocnienia szans rozwojowych wynikających z uznania światowej rangi walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych obszaru, jako silnego bodźca do rozwoju aktywnej i pobytowej turystyki oraz prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej i rybactwa jako podstaw bazy ekonomicznej obszaru”

W trakcie sporządzania opracowania trwały przygotowania diagnozy strategicznej dla potrzeb strategii terytorialnej Obszaru Funkcjonalnego.

2.3. Stan użytkowania i zagospodarowania

Powierzchnia całej gminy wynosi 379,85 km², 9,73 km² zajmuje miasto Czersk. Powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 24 146 ha, co wpływa na 63 procentową lesistość będącą znacznie powyżej średniej dla kraju (29,6%). Niestety znaczna część lasów została zdewastowana przez wichurę w 2017 r. (około 8 000 ha w nadleśnictwie Rytel). Odbudowa lasów oraz ochrona ich przed zabudową będzie stanowiła jedno z głównych wyzwań dla regionu oraz gminy.

Lasy na terenie gminy w większości należą do Nadleśnictwa Rytel. Ich powierzchnia wynosi 6 832,8 ha. Ponad to Nadleśnictwo Rytel prowadzi nadzór nad lasami niestanowiącymi własność Skarbu Państwa na powierzchni 373,4 ha.

W gminie funkcjonuje 1 480 gospodarstw rolnych zajmujących w sumie 11 275 ha

2.4. Charakterystyka przestrzeni gminy

Istnieje wyraźny podział przestrzenny gminy na dwie części o odmiennym charakterze przestrzeni. Część wschodnia poddana o wyraźnym wpływie człowieka posiada rozwiniętą sieć osadniczą w której dominującym ośrodkiem jest Czersk. Tereny te oprócz funkcji osadniczych pełnią przede wszystkim funkcje rolnicze. Część zachodnia oraz północno-wschodnie krańce gminy to tereny leśne, których główną osią jest rzeka Brda, ze słabo rozwiniętą siecią osadniczą.

Największą miejscowością jest Rytel. Prawie połowa omawianej części została dotknięta klęską żywiołową przechodzącej w 2017 r. wichury, która pozbawiając okolicy lasów, zmieniła charakter przestrzeni.

2.5. Warunki przyrodnicze

2.5.1. Lasy

Lasy i grunty leśne zajmują 63% powierzchni gminy, co plasuje ją w grupie najbardziej zalesionych gmin w województwie. Lasy w przeważającej części są publiczne, pozostające w zarządzie Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe”.

Dominującym gatunkiem drzewostanów jest sosna (ok. 90%), a z gatunków liściastych modrzew, dąb, brzoza i olcha. Rosą one przeważnie na siedliskach borowych, głównie boru świeżego i mieszanego świeżego. Struktura wiekowa drzewostanów jest na terenie gminy zróżnicowana. 31% stanowią drzewostany w grupie wiekowej 61 – 80 lat, 20% z grupy wiekowej 41 – 60 lat a 18% z grupy wiekowej 21 – 40 lat. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi 55 lat.

Postępująca w ostatnim czasie degradacja drzewostanów w lasach wymusza wprowadzanie powszechnej ochrony lasów i dalszego powiększania ich zasobów oraz wprowadzenia zróżnicowanej gospodarki leśnej. W ramach tej polityki utworzony został Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Tucholskie”, który objął między innymi kompleksy leśne gminy Czersk. Kompleks ten odgrywa wiodącą rolę między innymi w zakresie promocji proekologicznej gospodarki leśnej, aktywnej ochrony przyrody, badań naukowych i doświadczeń prowadzonych na potrzeby gospodarki leśnej i edukacji przyrodniczo – leśnej. Stanowi on zwarty obszar leśny.

2.5.2. Wody powierzchniowe

Cała gmina odwadniana jest za pośrednictwem Brdy i Wdy – lewych dopływów Wisły. Brda posiada na obszarze opracowania bieg przekształcony na skutek zabudowy hydrotechnicznej – zapory w Mylofie. Z kolei Wda wypływa z jeziora Wdzydze a jej górny bieg kończy się w Tleniu wraz z początkiem zbiornika zaporowego hydroelektrowni Żur. Według Mapy podziału hydrograficznego Polski największą zlewnię ma Brda. Główne osie hydrograficzne gminy, do których koncentruje się dopływ wód powierzchniowych i płytkich wód podziemnych, przebiegają wzdłuż linii tych dwóch głównych rzek.

2.5.3. Klimat

Klimat gminy Czersk charakteryzuje się zmiennością i przejściowością typową dla całego obszaru Polski niżowej. Przede wszystkim pozostaje pod wpływem napływających z różnych kierunków mas powietrza, obdarzonych charakterystycznymi cechami. Obszar leży w regionie klimatycznym wielkich dolin w dzielnicy pomorskiej.

2.6. Formy ochrony przyrody

Cały teren gminy Czersk podlega co najmniej jednej formie ochrony przyrody. System ochrony przyrody gminy składa się z :

- Użytków ekologiczny rozmieszczanych na terenie całej gminy
- **Specjalnego Obszaru Ochrony Natura 2000 Mętne** chroniący siedliska leśne i cenne torfowiska w rynnach polodowcowych;
- rezerwatów (Mętne, Cisy nad Czerską Strugą, Ustronie, Kamienne Kręgi)
- Pomników Przyrody (kilkanaście)
- **Obszaru Specjalnej Ochrony Natura 2000 Bory Tucholskie** (dyrektywa ptasia), na którym występuje wiele gatunków ptaków opisanych w dyrektywie ptasiej oraz 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi, a także gniazduje w nim 107 innych gatunków ptaków;
- **Północny – Część Wschodnia Obszaru Chronionego Krajobrazu** z charakterystycznymi wąskimi i długimi jeziorami rynnowymi i zwartymi kompleksami leśnymi;
- **Chojnicko-Tucholski Obszaru Chronionego Krajobrazu** znajdujący się we wschodniej części gminy, będący połączenie ekologicznie między Parkiem Narodowym Bory tucholskie a Tucholskim Parkiem Krajobrazowym;
- **Tucholskiego Park Krajobrazowy** wraz z otuliną chroniący bory sosnowe na sandrze Brdy.

Oprócz wymienionych wyżej form ochrony przyrody w bezpośrednim sąsiedztwie gminy wyznaczono Zaborski park Krajobrazowy wraz z otuliną, Wdzydzki park Krajobrazowy wraz z otuliną oraz Park Narodowy Bory Tucholskie wraz z otuliną.

Wszystkie powyższe formy ochrony wchodzi w skład największego w Polsce Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie ustanowionego w 2010 r. przez UNESCO. Objęcie obszaru ochroną w formie rezerwatu biosfery podkreśla wagę ochrony przyrody w regionie oraz nakłada nacisk na aspekty ekologiczne w trakcie rozwoju ekonomicznego i społecznego.

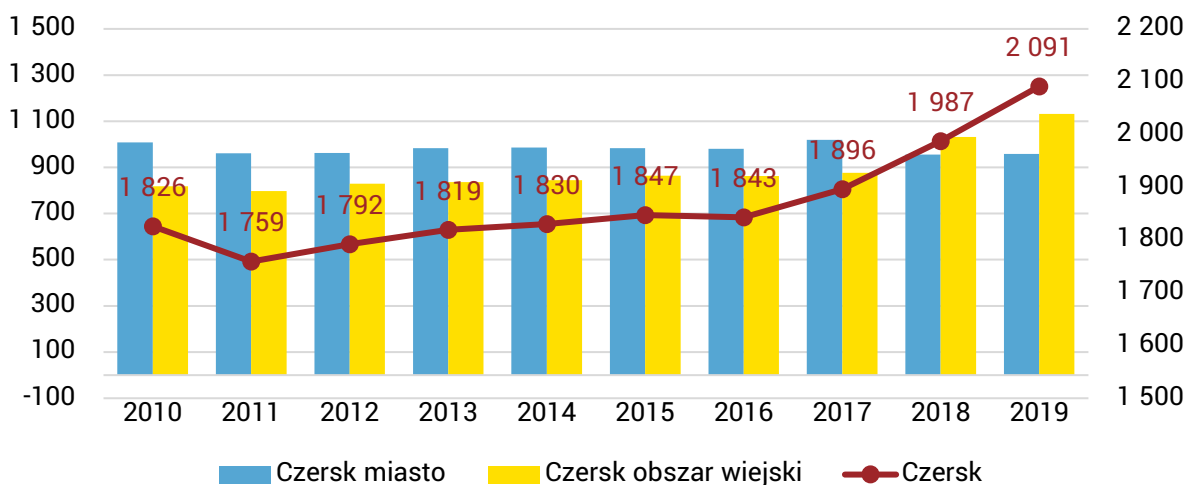
2.7. System przyrodniczy na terenach zabudowanych

Główne tereny zabudowane skupione są w dwóch największych miejscowościach gminy: Czersku i Rytle. System przyrodniczy Czerska zbudowany jest wokół Strugi Czerskiej biegnącej na południe od centrum miasta. Wzdłuż niego utworzono dwa miejskie parki i tereny rekreacyjne, w tym Stadion Miejski. System przyrodniczy Rytle oparty jest na Brdzie oraz jej kanale, przepływającej z południowego wschodu w kierunku północno-zachodnim. Do 2017 r. korytarz Brdy łączył lasy okalające miejscowość.

3. Gospodarka

3.1. Struktura przedsiębiorstw

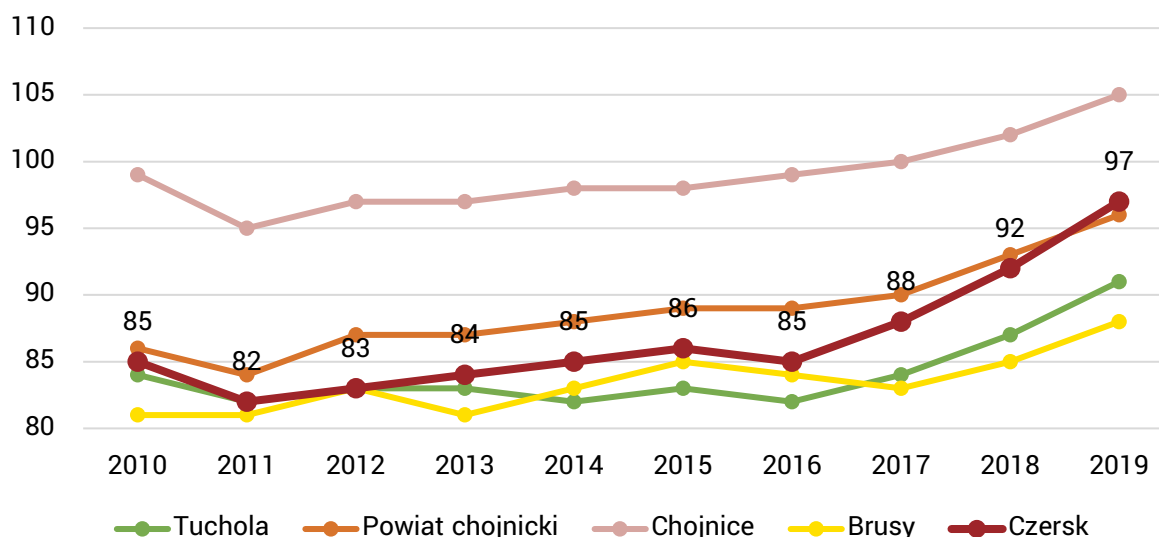
W gminie Czersk następuje systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych (ryc.). W latach 2010-2019 ich liczba wzrosła o 14,5%, przy czym na tempo dynamiki wpływa sytuacja w obszarze wiejskim gminy. W mieście Czersku liczba podmiotów nieznacznie spadła (-4,9%), podczas gdy w gminie wiejskiej wzrosła o ponad 38,4%.

Ryc. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Dynamika przyrostu podmiotów gospodarczych w odniesieniu do liczby ludności wyróżnia się również na tle pozostałych analizowanych gmin oraz powiatu chojnickiego (ryc.). W 2019 roku wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 osób osiągnął 97, co oznacza, że pod względem rozwoju firm Czersk notuje lepszą sytuację niż powiat chojnicki, ustępując jedynie stolicy powiatu – miastu Chojnice.

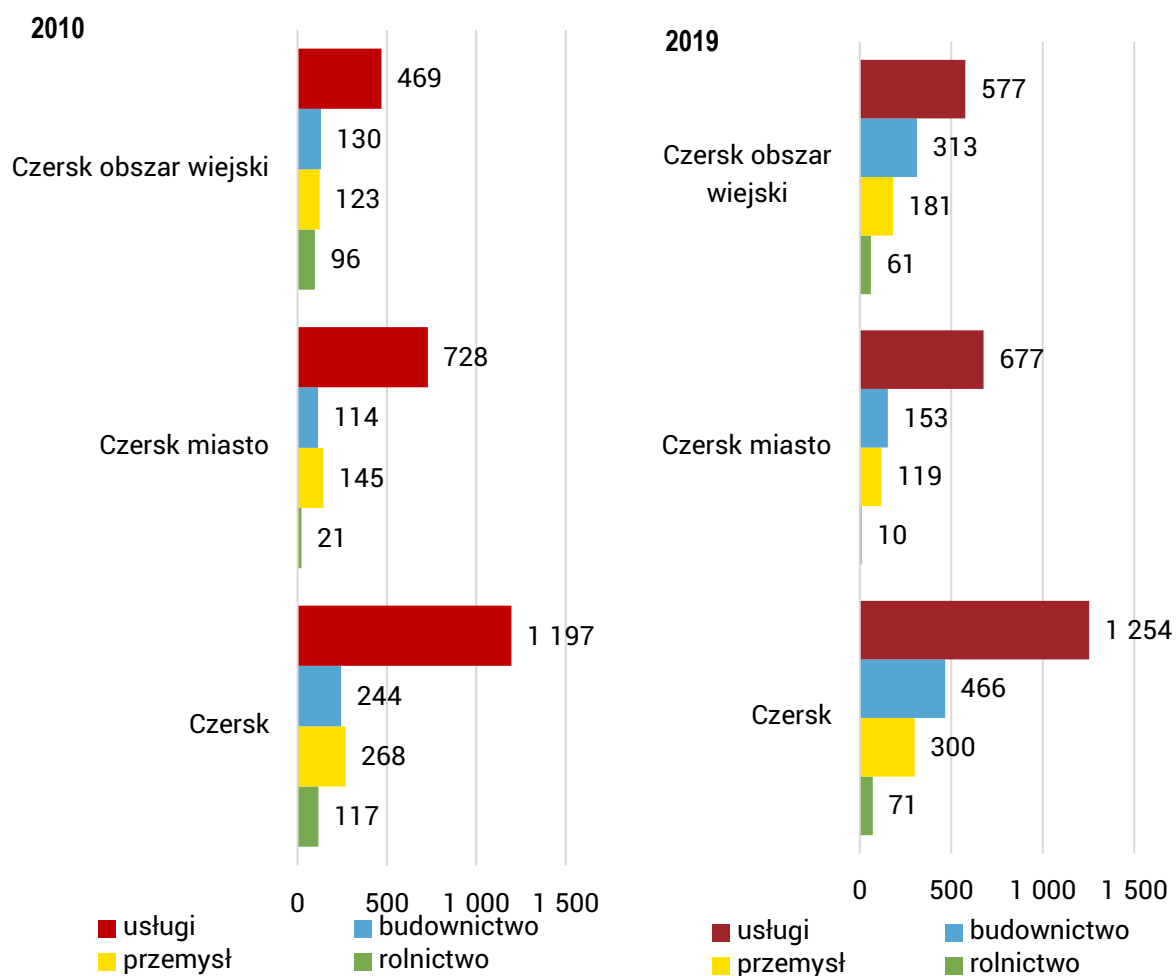

Ryc. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 osób w gminie Czersk na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W strukturze podmiotów gospodarczych według głównych sektorów gospodarczych można zauważyć przewagę sektora usługowego, przy czym w latach 2010-2019 nastąpił niewielki spadek udziału tej sektora z 66% do 60% (ryc.). Drugim pod względem wielkości sektorem gospodarczym jest budownictwo, które w badanym okresie odnotowało najwyższą dynamikę wzrostu z 13% w 2010 roku do 22% w 2019 roku. W pozostałych sektorach, czyli w przemyśle i rolnictwa działa odpowiednio 14% i 3%. W stosunku do 2009 roku nastąpił spadek udziału firm przemysłowych o 1%, a rolniczych – aż o 3%. W mieście Czersku struktura firm jest zdominowana przez działalność usługową (ponad 70%). Również na obszarze wiejskim gminy usługi stanowią ponad 50% ogółu działalności, ale w tym przypadku należy szczególnie podkreślić rozwój firm sektora budownictwa, którego udział w ciągu badanego dziesięciolecia wzrósł z 16% do 28%. Bardzo niskie wartości notuje natomiast rolnictwo, którego udział w części wiejskiej gminy spadł w analogicznym okresie z 12% do zaledwie 5%.

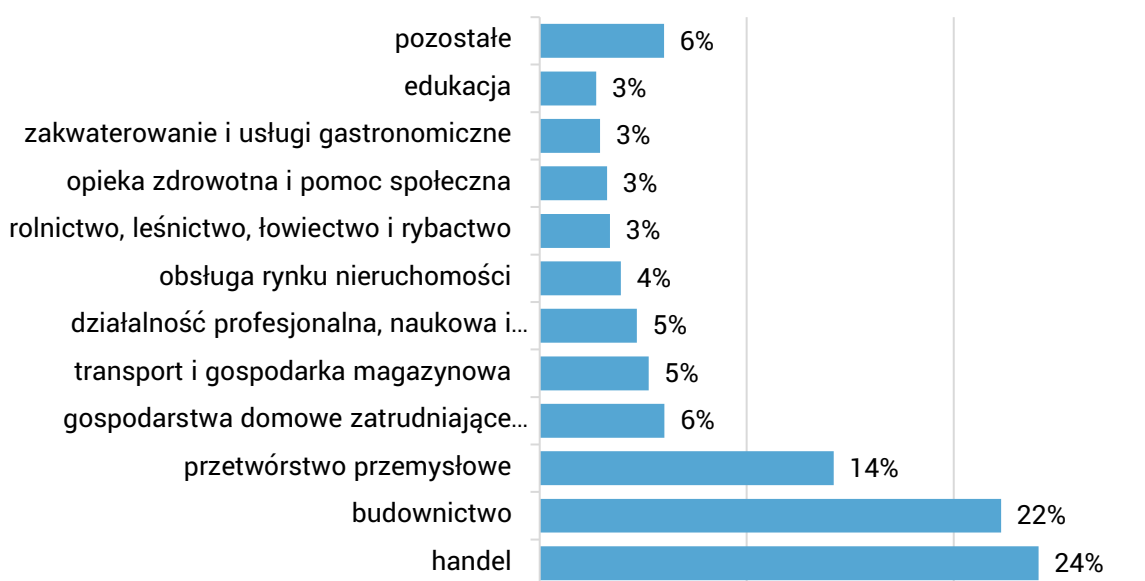
Takie wskaźniki mogą być symptomem procesów urbanizacji obszarów wiejskich pod względem gospodarczym.

Ryc. Liczba podmiotów gospodarczych według głównych sektorów gospodarki w gminie Czersk w 2010 i 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

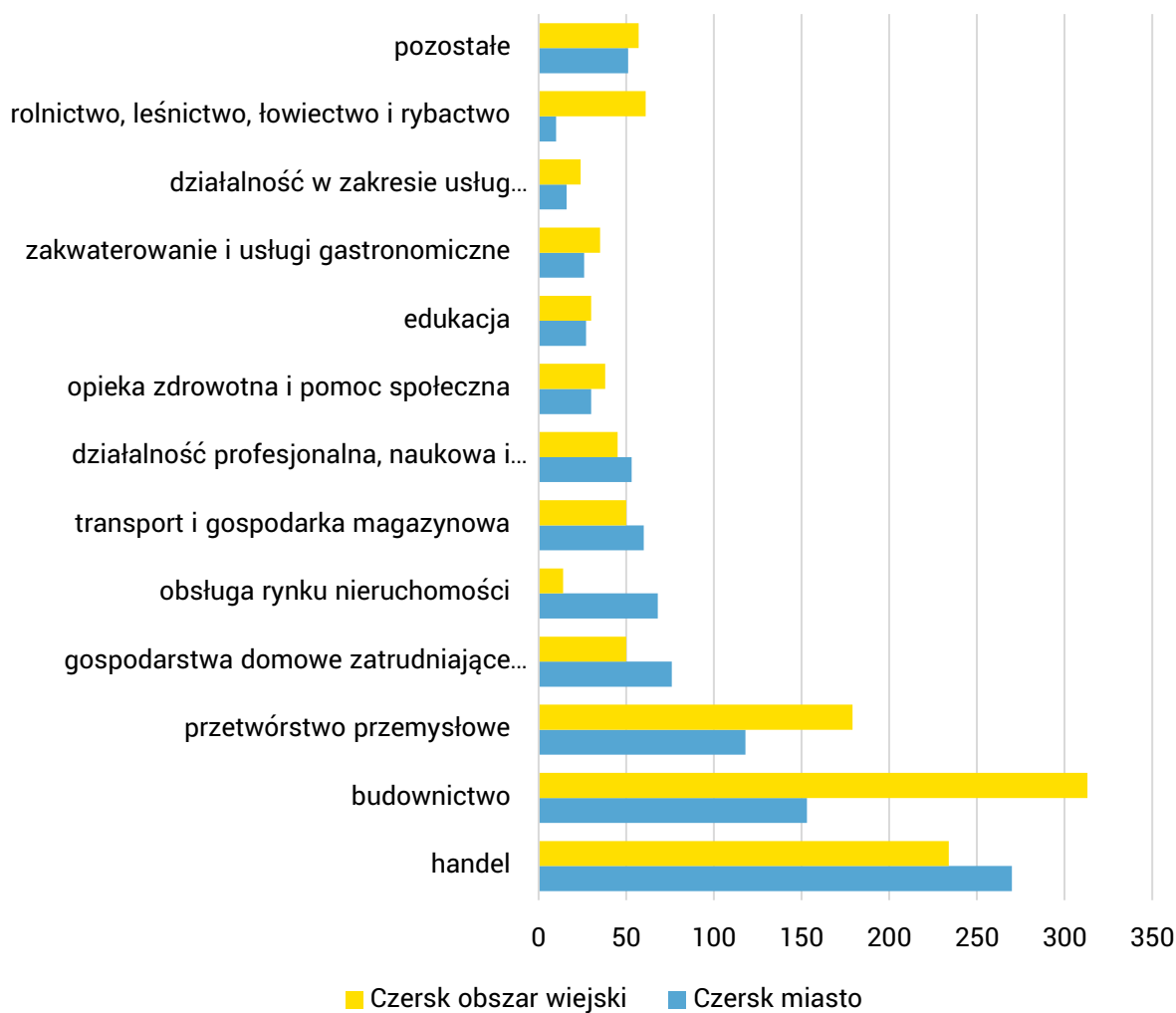
Dopełnieniem analizy struktury gospodarczej jest struktura działalności według sekcji PKD 2007 z 2019 roku (ryc.). Dwie najważniejsze branżami, reprezentowanymi przez największą liczbę podmiotów gospodarczych według REGON, są: handel i naprawy oraz budownictwo (odpowiednio 24% i 22% ogółu podmiotów gospodarczych). Ponadto, 14% wszystkich podmiotów stanowią firmy przetwórstwa przemysłowego, natomiast pozostałe sekcje działalności nie przekraczają 6% ogółu podmiotów. dominacja budownictwa (28%) i przetwórstwa przemysłowego (16%), kształtujących w istotnym stopniu ogólną strukturę gospodarczą gminy (ryc.).

Ryc. Struktura działalności gospodarczej według sekcji PKD 2007 w gminie Czersk w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Porównując strukturę podmiotów według PKD w obszarze miejskim i wiejskim Czerska, należy podkreślić, że miasto Czersk stanowi centrum funkcjonalne w zakresie rozwoju handlu (28%) oraz usług typowych dla ośrodków miejskich, jak obsługa rynku nieruchomości i działalność naukowo-techniczna. Natomiast w obszarze wiejskim gminy zwraca uwagę ogromna przewaga firm sektora budownictwa oraz przetwórstwa przemysłowego (odpowiednio 28% i 16%).

Ryc. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD 2007 w miejskim i wiejskim obszarze gminy Czersk w 2019 roku

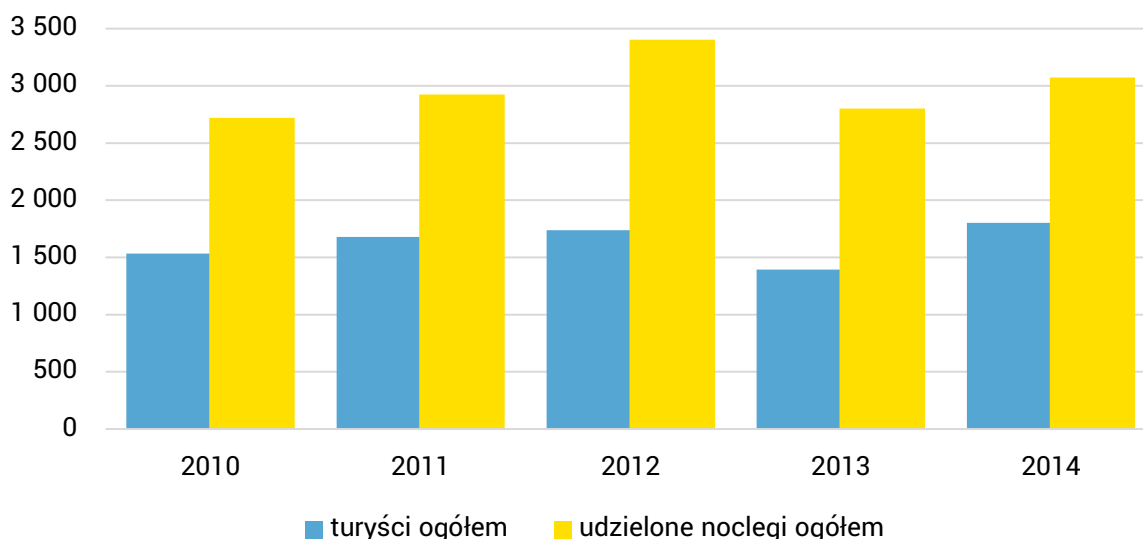
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Z pewnością, aktywność gospodarcza firm nie odzwierciedla walorów turystycznych gminy, co może być pewnym wskazaniem rozwojowym. Jak wynika z danych statystycznych w gminie Czersk funkcjonuje 5 obiektów turystycznych, w tym jedynie dwa oferujące swoje usługi przez cały rok. W strukturze obiektów turystycznych znajdują się:

- jeden obiekt typu hotelowego,
- jeden ośrodek wczasowy,
- jeden obiekt oferujący pokoje gościnne,
- dwa pola biwakowe.

Ponadto, na 410 miejsc noclegowych, tylko 22 jest całorocznych. Z dostępnych danych na temat ruchu turystycznego (tylko do roku 2014) wynika, że średniorocznie przyjeżdża do gminy w celach turystycznych około 1,5 tys. osób, którym udziela się około 3 tys. noclegów. Oznacza to, że stosunkowo nieliczni turyści, jeśli już przyjeżdżają do Czerska, to raczej na pobyt weekendowy, a nie pobytowo-wypoczynkowy. Z pewnością, potencjał infrastruktury turystycznej istotnie niewystarczający

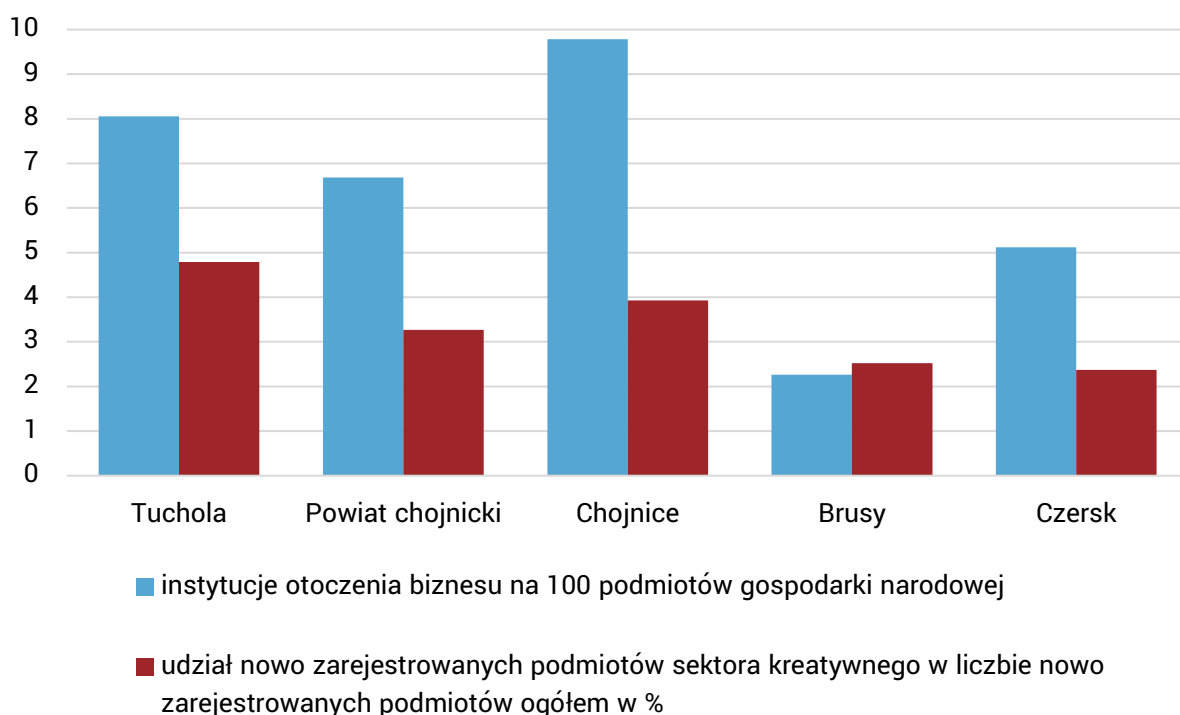
dla rozwoju turystyki lokalnej. W kontekście walorów przyrodniczych gminy i gmin okolicznych oraz precedensu, jakim jest wybuch pandemii Covid-19, należałoby wziąć pod uwagę okoliczność wsparcia turystyki zrównoważonej jako odpowiedź na współczesne potrzeby społeczno-gospodarcze.

Ryc. Ruch turystyczny w gminie Czersk w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza struktury podmiotów gospodarczych, zaliczanych do sektora otoczenia biznesu oraz sektora kreatywnego, cechujących prężnie rozwijające się nowoczesne ośrodki miejskie, prowadzi do wniosku, że gmina Czersk reprezentuje tradycyjną strukturę gospodarczą, opartą na tradycyjnych formach wytwórczości oraz świadczonych usług (ryc.). To oznacza, że lokalna gospodarka ma wymiar endogeniczny, skierowany na obsługę mieszkańców gminy. Natomiast bazę ekonomiczną miasta mogą wspierać działania firm z sektora budownictwa, które świadczą usługi sięgające poza zakres gminy i powiatu.

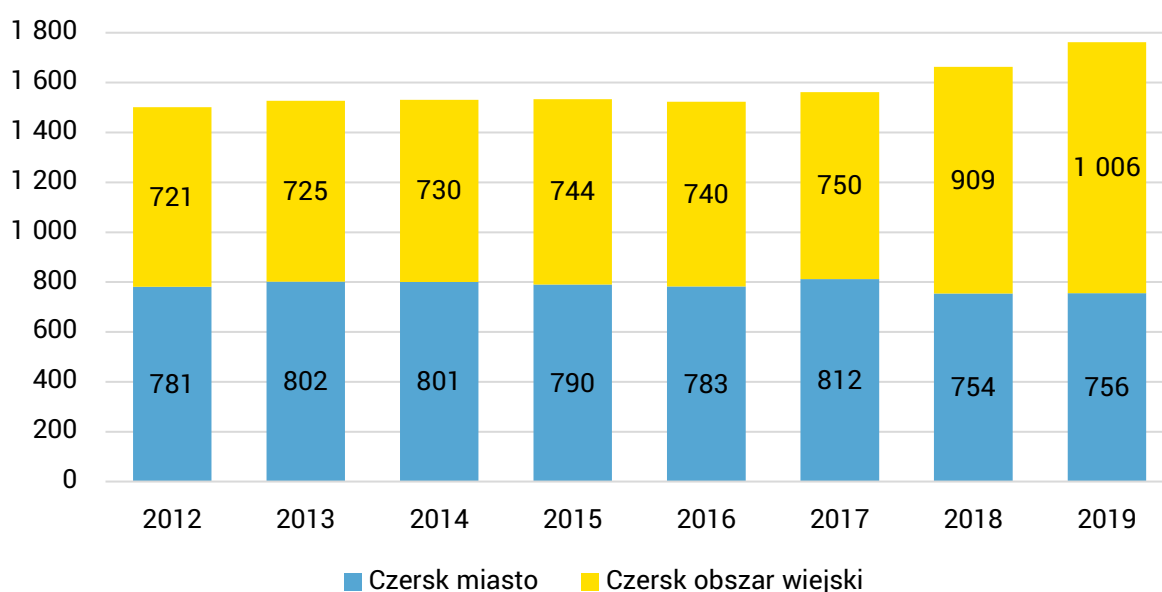

Ryc. Instytucje otoczenia biznesu i sektor kreatywny w gminie Czersk w 2019 roku na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

3.2. Rozwój przedsiębiorczości

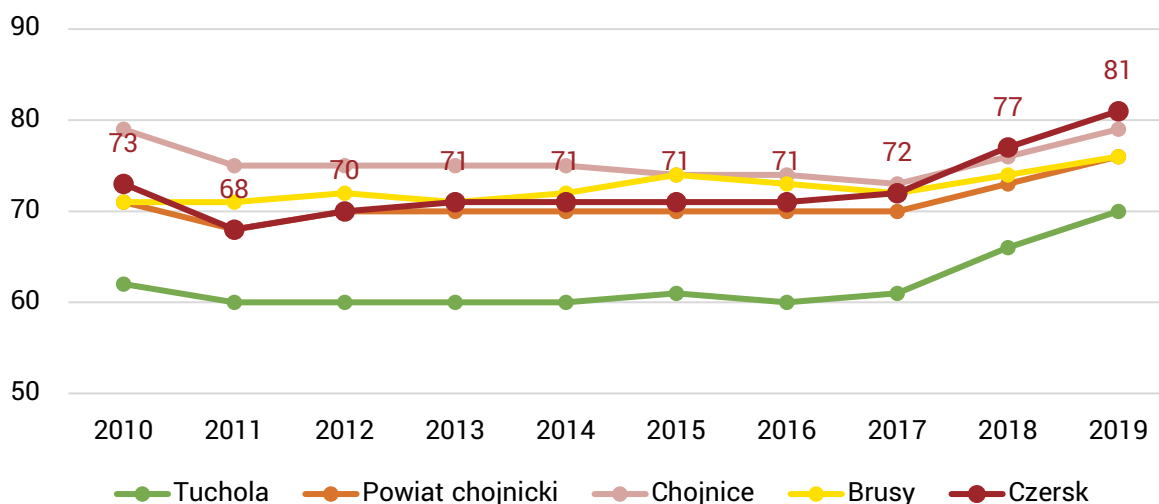
Ważnym wymiarem lokalnej przedsiębiorczości mieszkańców jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Podobnie jak przypadku rejestrowanych podmiotów gospodarczych, rośnie również liczba osób samozatrudnionych (ryc.). Łącznie w latach 2012-2019 nastąpił ich wzrost z 1502 do 1762, czyli o 17%. Należy przy tym podkreślić, że wzrost przedsiębiorczości jest generowany przez obszary wiejskie gminy, gdzie w badanym okresie dynamika wzrostu osób prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 40%, przy jednoczesnym niewielkim ich spadku w mieście Czersk – 3%.

Ryc. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Czersk w latach 2012-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

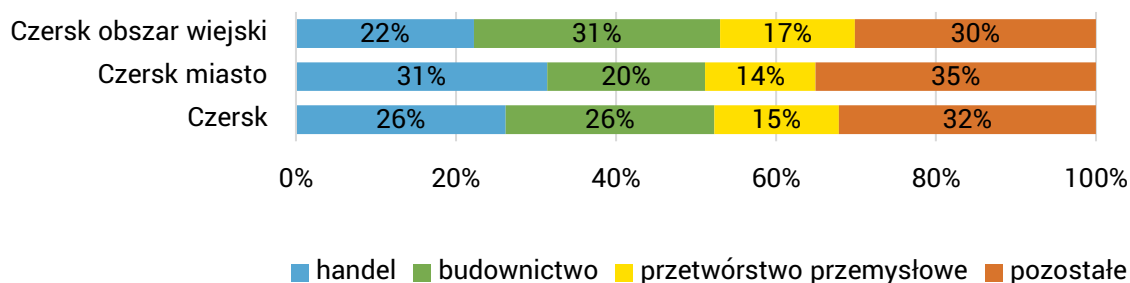
W odniesieniu do porównywanych gmin i powiatu chojnickiego gmina Czersk wykazuje najwyższą dynamikę wzrostu liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 osób w latach 2012-2019 (ryc.4.9). Począwszy od 2017 roku wskaźnik ten jest najwyższy i w 2019 roku wyniósł 81.

Ryc. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w gminie Czersk na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Struktura sektorowa tego typu działalności gospodarczej – podobnie jak w przypadku podmiotów gospodarczych – jest zdominowana przez handel i naprawy (26%), budownictwo (26%) oraz przetwórstwo przemysłowe (15%), które łącznie stanowią ponad 2/3 ogółu aktywności osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Pozostałe sekcje nie przekraczają 6% ogółu samozatrudnionych

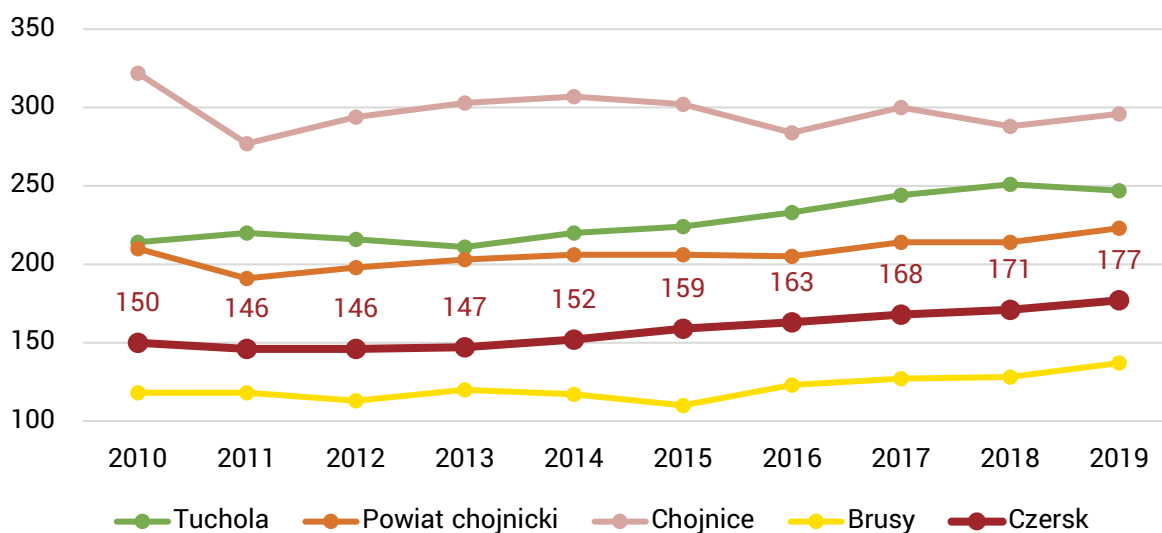
Ryc. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według sektorów gospodarki w Czersku w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

3.3. Rynek pracy

3.3.1. Pracujący

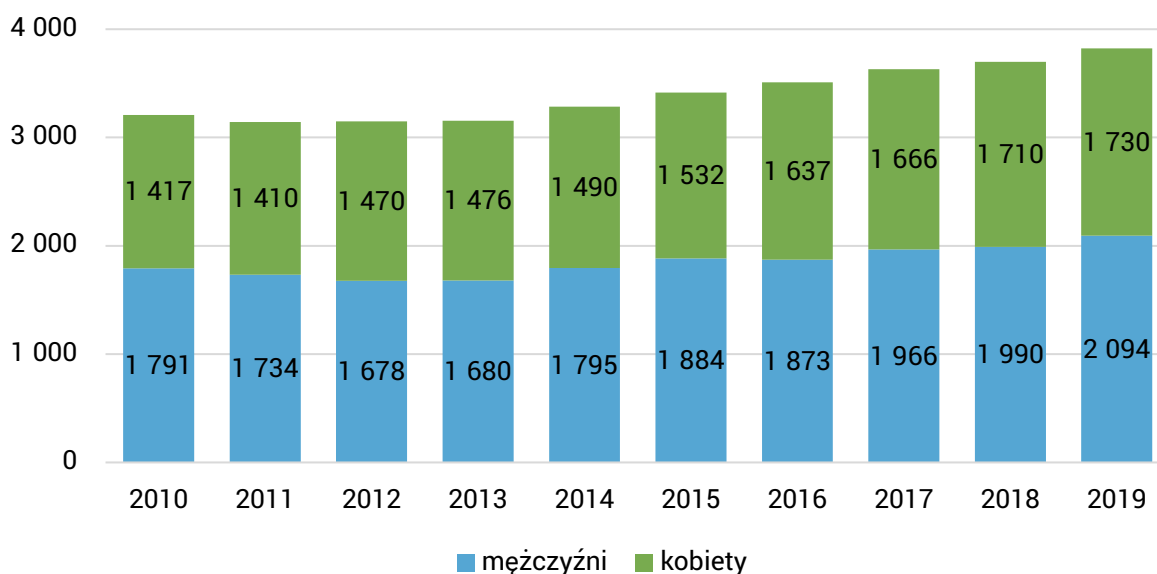
Rynek pracy gminy Czersk cechuje się pozytywnym trendem wzrostu liczby pracujących w stosunku do ogółu mieszkańców. Jak wynika z ryc., w latach 2010-2019 nastąpił jego wzrost z 150 do 177 pracujących na 1000 osób. Należy jednak podkreślić, że jest to relatywnie niski wskaźnik, który lokuje gminę poniżej średniej powiatowej (223) oraz wojewódzkiej (253). Istotnie wyższy wskaźnik pracujących dotyczy gminy miejskiej (226 pracujących na 1000 osób), co jest prawidłowością rynku pracy. Na obszarach wiejskich gminy wskaźnik ten wynosi niemal 135 pracujących na 1000 mieszkańców.

Ryc. Pracujący na 1000 ludności w gminie Czersk w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2010-2019 liczba osób pracujących w gminie Czersk wzrosła z 3208 do 3824, czyli o 19%. Z analizy liczby pracujących w kontekście struktury płci wynika, że w gminie Czersk poziom zatrudnienia kobiet jest niższy niż mężczyzn (ryc.), ale zarazem należy podkreślić, że różnica w zatrudnieniu zmniejsza się w badanym okresie i w 2019 roku kobiety stanowiły 45% zatrudnionych. Przyczyn tego stanu rzeczy można upatrywać w niedostatecznej ofercie lokalnego rynku pracy dla kobiet bądź podejmowania przez nie tradycyjnych ról rodzinnych.

Ryc. Pracujący według płci w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

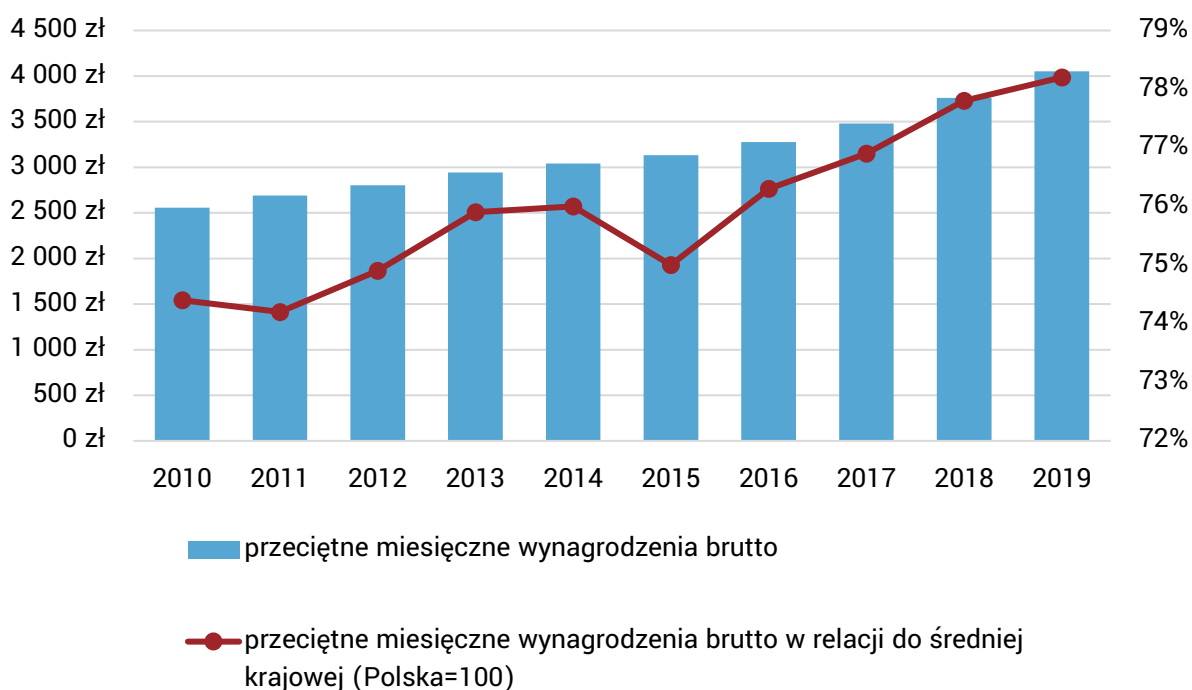
O kondycji lokalnych rynków pracy świadczą również przepływy osób w celach zawodowych. Z dostępnych danych (tylko lata 2006 i 2011) wynika, że Czersk jest gminą odpływu zawodowego i potrzeby poszukiwania oraz dojazdów do pracy poza jej obręb (tab.). Porównanie danych w ujęciu dynamicznym prowadzi do wniosku, że problem ten się pogłębia i coraz więcej osób wyjeżdża do pracy poza miejsce zamieszkania. I chociaż jednocześnie rośnie liczba osób z innych gmin, które przyjeżdżają do pracy do Czerska, to ujemny bilans się powiększa. Na tle innych omawianych gmin Czersk wypada relatywnie słabo (gorszą sytuację notuje tylko gmina Brusy).

Tab. Dojazdy do pracy mieszkańców Czerska w roku 2006 i 2011 na tle wybranych gmin

	liczba osób wyjeżdżających do pracy		liczba osób przyjeżdżających do pracy		bilans	
	2006	2011	2006	2011	2006	2011
Brusy	1 100	1 284	360	640	-740	-644
Chojnice	1 172	1 520	2 122	2 963	950	1 443
Czersk	1 295	1 497	821	987	-474	-510
Tuchola	1 038	1 176	913	1 278	-125	102

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Kluczowym aspektem analizy rynku pracy jest poziom przeciętnych wynagrodzeń brutto. Z uwagi na brak danych na poziomie gminnym, na ryc. przedstawiono zmiany poziomu wynagrodzeń ogółem dla powiatu chojnickiego. I chociaż wynagrodzenia w powiecie rosną systematycznie, to nadal w odniesieniu do średniej krajowej nie są atrakcyjne. Można zakładać, że podobne stawki wynagrodzeń są oferowane za pracę w gminie Czersk.

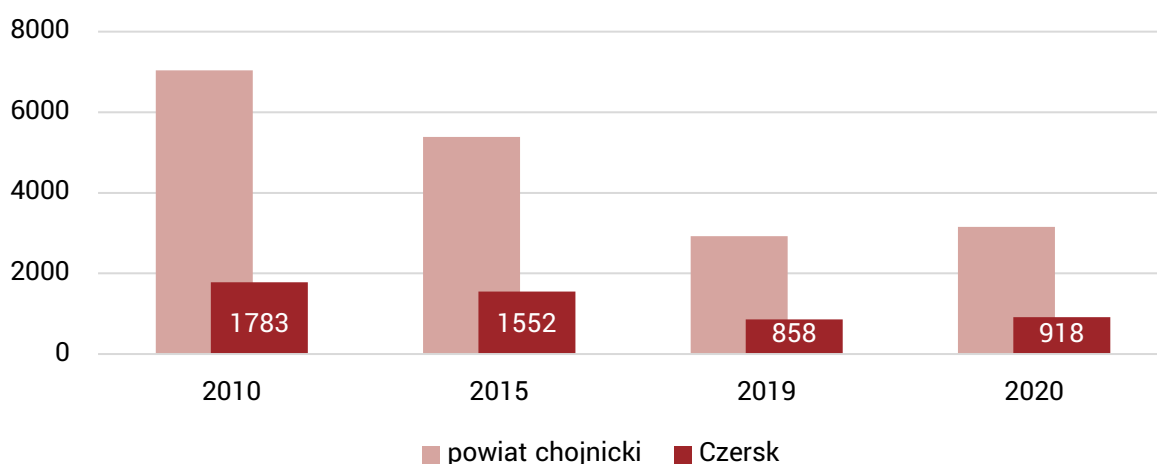

Ryc. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w powiecie chojnickim w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

3.3.2. Bezrobocie

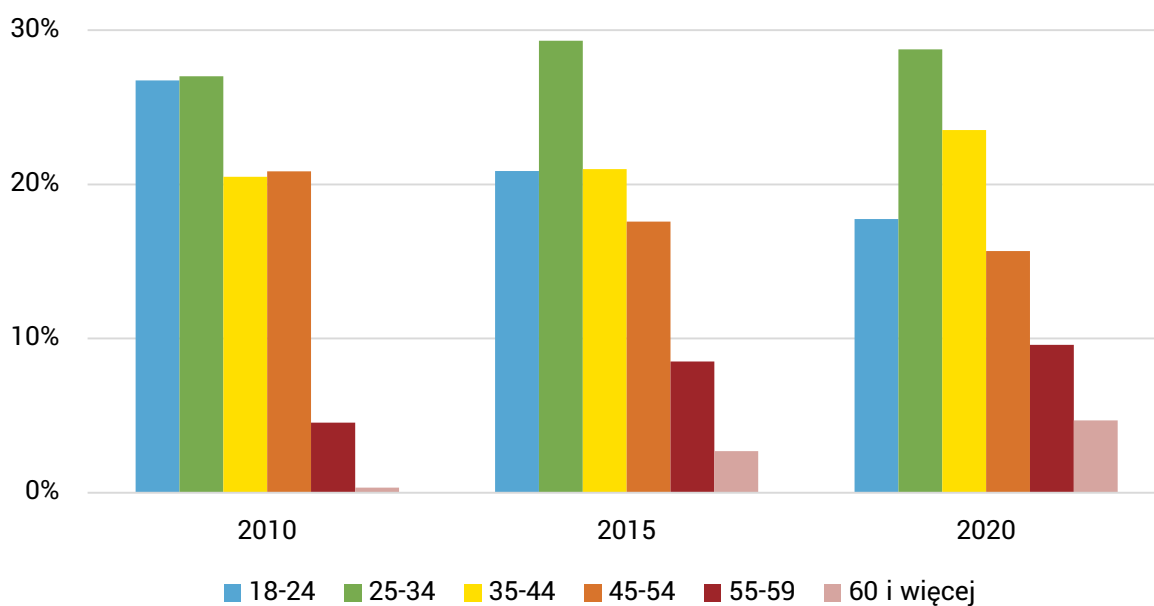
Potwierdzeniem pozytywnych trendów rynku pracy jest bardzo malejące bezrobocie, które w latach 2010-2019 spadło niemal dwukrotnie z 1783 do 918 osób (ryc.). Tempo spadku bezrobocia jest niższe niż porównywalne ze średnią dla powiatu chojnickiego i jest związane z ogólnopolskim trendem dynamicznie spadającej stopy bezrobocia. Należy jednak zwrócić uwagę na zmianę trendu w 2020 roku, co może znamionować negatywne konsekwencje pandemii na rynek pracy.

Ryc. Liczba osób bezrobotnych w gminie Czersk na tle powiatu chojnickiego w latach 2010-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Analiza bezrobocia na terenie Gminy Czersk na tle rynku pracy powiatu chojnickiego (lata 2009-2020)

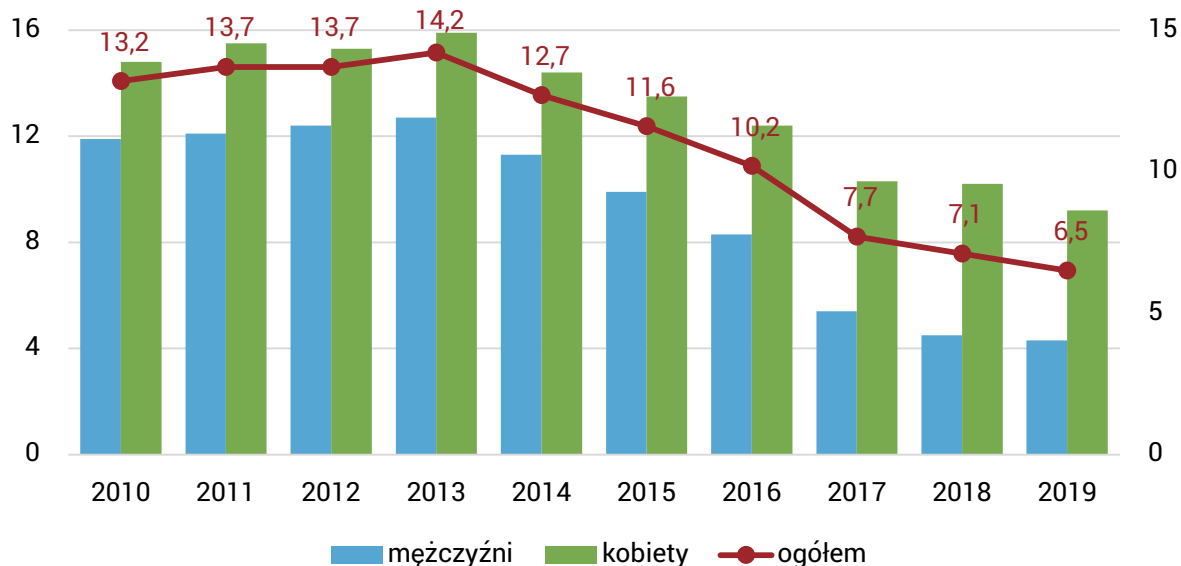
W strukturze osób bezrobotnych dominują obecnie osoby najbardziej w przedziale wiekowym 25-44 lata, czyli potencjalnie najbardziej pożądane na rynku pracy ze względu na wysoki poziom aktywności zawodowej oraz nabytego doświadczenia zawodowego. W porównaniu z 2010 rokiem, spada istotnie grupa osób młodych, wchodzących dopiero na rynek pracy, natomiast jednocześnie rośnie grupa osób najstarszych w wieku ponad 60 lat. W kontekście trendów demograficznych i prognozy istotnego wzrostu tej grupy osób, jest to z pewnością wyzwanie dla władz lokalnych i regionalnych.

Ryc. Struktura osób bezrobotnych według przedziałów wiekowych w gminie Czersk w latach 2010, 2015 i 2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Analiza bezrobocia na terenie Gminy Czersk na tle rynku pracy powiatu chojnickiego (lata 2009-2020)

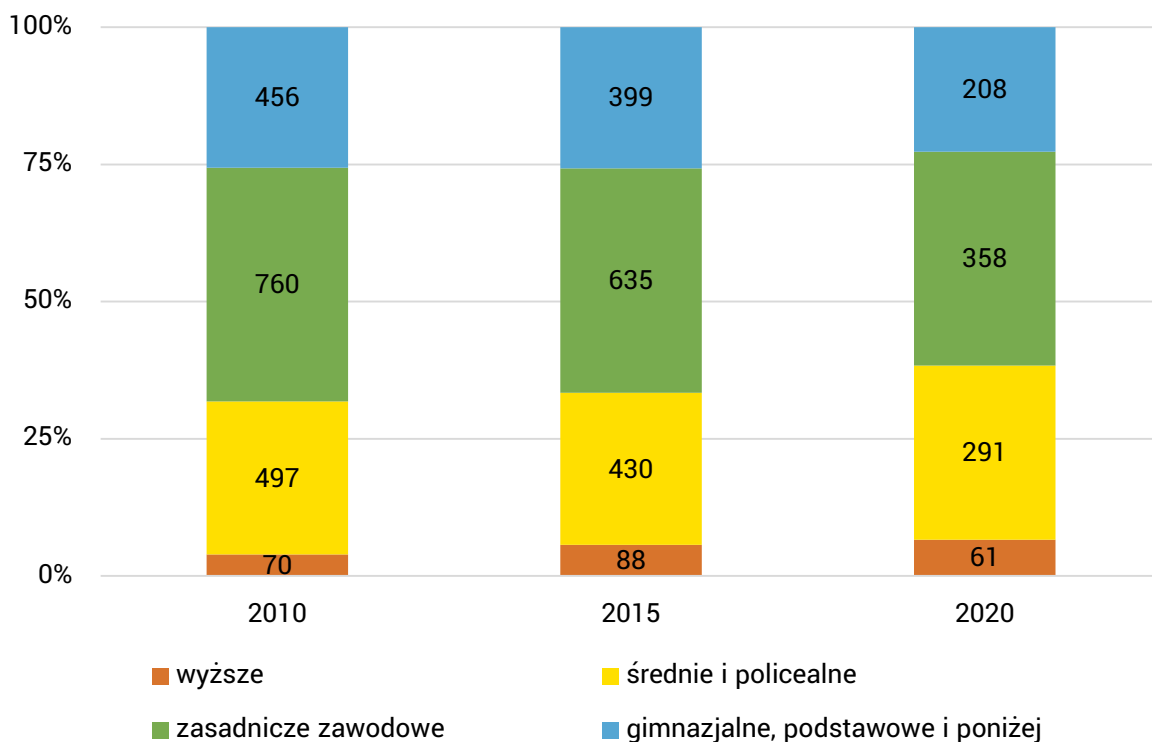
Spadek liczby osób bezrobotnych przekłada się na malejący wskaźnik bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (ryc.). W latach 2010-2019 spadł on niemal dwukrotnie. Istotnym problemem w gminie Czersk jest sytuacja bezrobotnych kobiet, których udział w liczbie osób aktywnych zawodowo ponad dwukrotnie przekracza analogiczny wskaźnik dla bezrobotnych mężczyzn.

Ryc. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

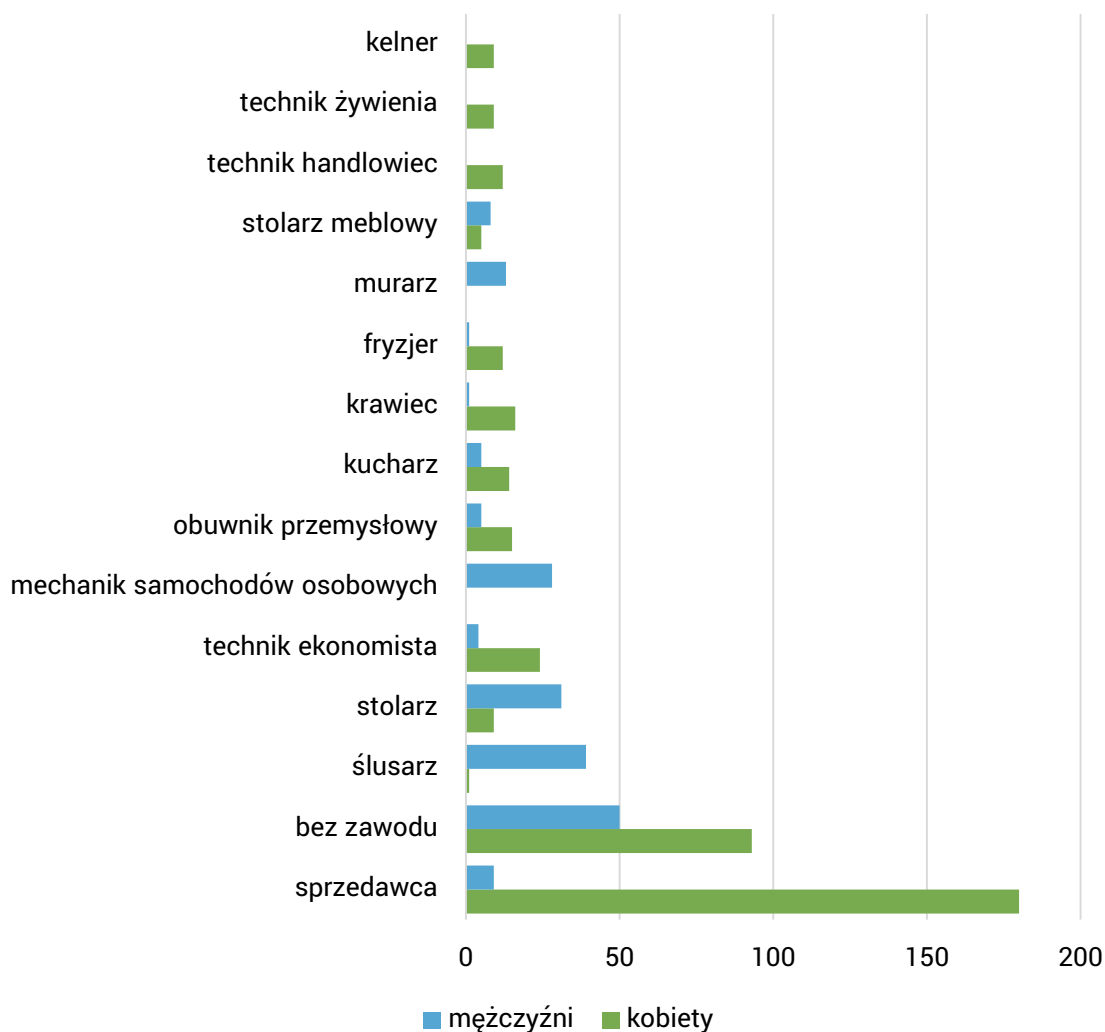
W strukturze osób bezrobotnych według poziomu wykształcenia zaznacza się relatywny niewielki wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym i średnim, przy jednoczesnym spadku osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym. Z pewnością stan ten odzwierciedla sytuację na rynku pracy i popyt na zawody, które wymagają konkretnych umiejętności i fachowości. Fakt wzrostu problemów na lokalnym rynku pracy z perspektywy osób najlepiej wykształconych może być negatywnym sygnałem i motywacją migracyjną do większych ośrodków miejskich.

Ryc. Struktura osób bezrobotnych w gminie Czersk według poziomu wykształcenia w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Analiza bezrobocia na terenie Gminy Czersk na tle rynku pracy powiatu chojnickiego (lata 2009-2020)

Jak wynika z ryc., największą grupę zawodową pośród osób bezrobotnych, z wyraźną dominacją kobiet, stanowią sprzedawcy oraz osoby nie posiadające konkretnego zawodu. Wśród „męskich” zawodów pośród osób bezrobotnych w 2020 roku znajdowało się najwięcej stolarzy, ślusarzy i mechaników samochodowych. Zarazem jednak, są to zawody wymieniane jako deficytowe w powiecie chojnickim i całym regionie pomorskim, zatem sytuacja może być tymczasowa.

Ryc. Bezrobotni według zawodów w gminie Czersk w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Analiza bezrobocia na terenie Gminy Czersk na tle rynku pracy powiatu chojnickiego (lata 2009-2020)

4. Demografia

4.1. Zmiany liczby ludności

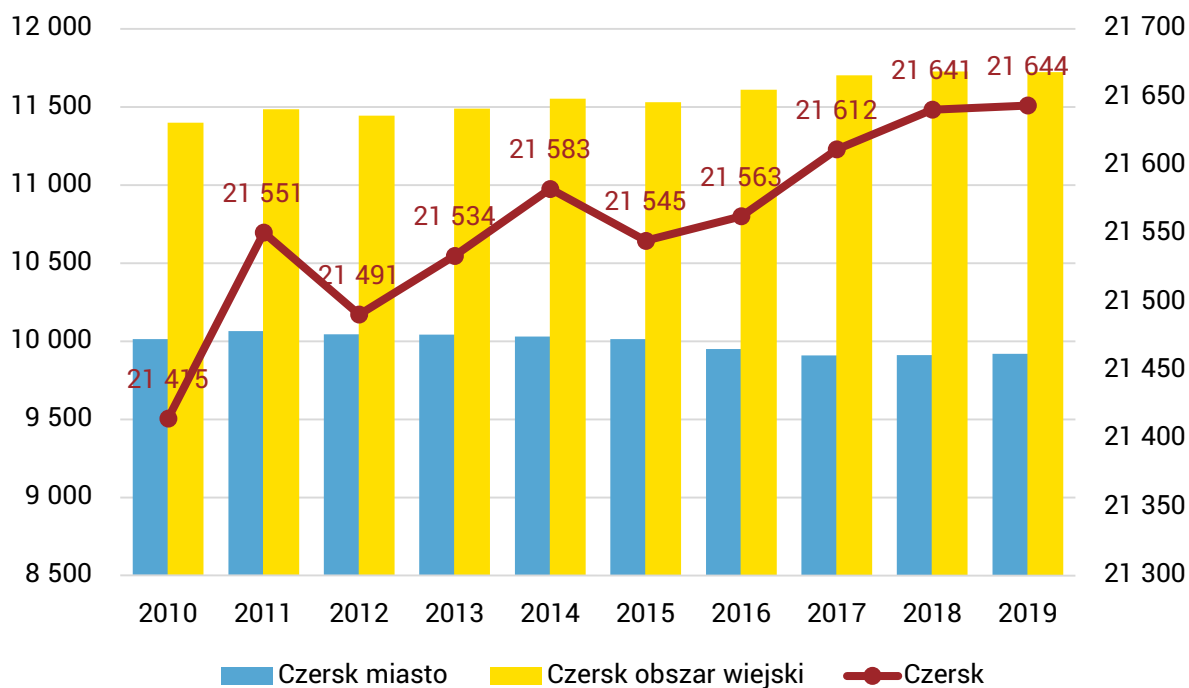
Gmina Czersk cechuje się stabilną liczbą ludności z zaznaczającym się niewielkim trendem wzrostowym, który w latach 2010-2019 wyniósł 1,1%. Na tle całego powiatu chojnickiego względny wzrost liczby ludności jest nieco słabszy, choć należy również zauważyć, że na tle okolicznych miast średnich: stolicy powiatu – miasta Chojnice oraz Tucholi – miasta podobnej wielkości, oddalonego od Czerska o niespełna 30 km (województwo kujawsko-pomorskie), które notują spadek liczby ludności, sytuacja Czerska jest relatywnie korzystna (tab.1).

Tab.1. Zmiany liczby ludności mieszkańców Czerska w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku do 2011 r.
Brusy	13 957	14 047	14 079	14 146	14 217	14 323	14 396	14 494	14 599	14 575	4,4%
m. Chojnice	40 478	40 357	40 306	40 226	40 056	40 043	40 004	39 937	39 904	39 804	-1,7%
Czersk	21 415	21 551	21 491	21 534	21 583	21 545	21 563	21 612	21 641	21 644	1,1%
Tuchola	20 375	20 405	20 451	20 455	20 454	20 460	20 401	20 387	20 319	20 251	-0,6%
powiat chojnicki	95 542	95 941	95 994	96 213	96 345	96 627	96 952	97 251	97 551	97 645	2,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Należy zarazem podkreślić, że zaznacza się pewne zróżnicowanie Czerska pod względem demograficznym, biorąc pod uwagę obszar miejski i wiejski gminy (ryc.1). O ile bowiem samo miasto notuje niewielki spadek liczby ludności (-1%), o tyle wiejska część gminy – wzrost na poziomie niemal 3%.

Ryc. Zmiany liczby ludności gminy Czersk w ujęciu miasto-wieś w latach 2010-2019

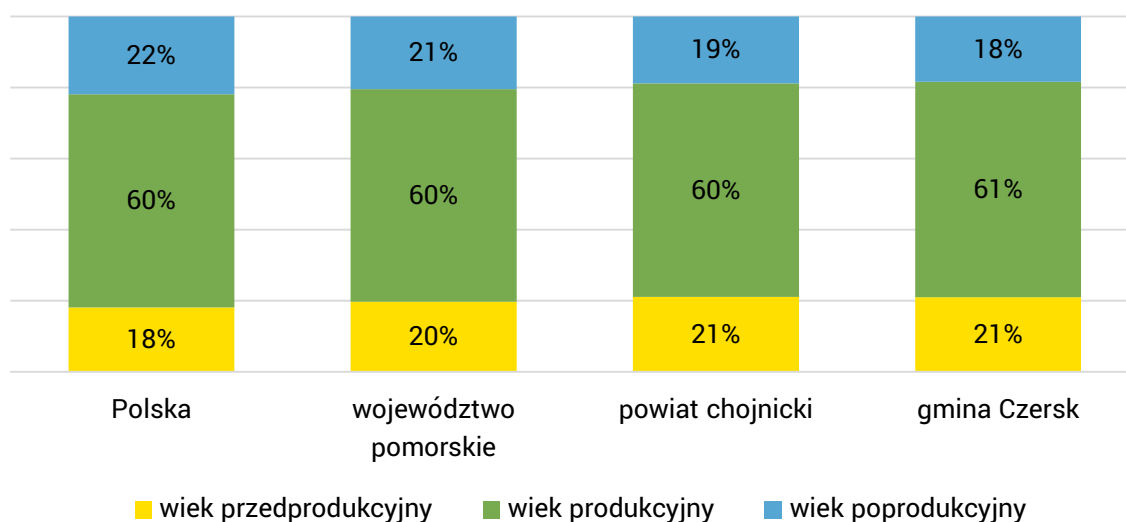
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Zmiany liczby ludności znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie we wskaźniku gęstości zaludnienia. W przypadku miasta Czersk spadł on o 9 os./km² (z 1029 do 1020 os./km²) w ostatnim dziesięcioleciu, natomiast na obszarze wiejskim wzrósł o 1 os./km² (z 31 do 32 os./km²), podobnie jak w przypadku całej gminy (z 56 do 57 os./km²).

4.2. Struktura demograficzna

W analizach procesów demograficznych istotne są ujęcia strukturalne, opisujące dane społeczności.

Strukturę wiekową gminy Czersk należy określić jako stagnującą, choć na tle całego kraju u regionu pomorskiego można ją określić jako bardziej korzystną (ryc.).

Ryc. Struktura wieku mieszkańców gminy Czersk w 2019 roku na tle powiatu chojnickiego, regionu pomorskiego i Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

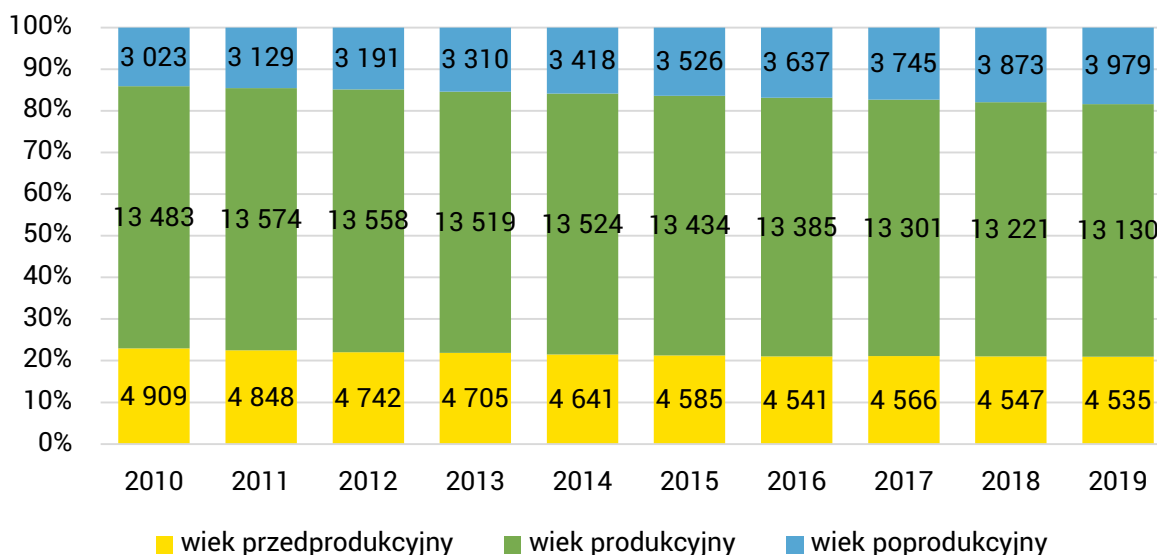
Ujęcie retrospektywne (w perspektywie 25-letniej) struktury wieku według ekonomicznych grup wiekowych pozwala na stwierdzenie, że w gminie Czersk zaznacza się proces starzenia lokalnej społeczności, o czym świadczy fakt malejącej grupy osób w wieku przedprodukcyjnym oraz rosnącej grupy osób w wieku poprodukcyjnym (ryc.). Należy jednak podkreślić, że na tle analizowanych gmin oraz całego powiatu chojnickiego, procesy starzenia postępują relatywnie wolniej (tab.).

Tab. Struktura wieku według ekonomicznych grup wiekowych w gminie Czersk na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego w roku 1995 i 2019

	wiek przedprodukcyjny		wiek produkcyjny		wiek poprodukcyjny	
	1995	2019	1995	2019	1995	2019
Brusy	33,6%	24,3%	54,3%	59,8%	12,1%	15,8%
Chojnice	30,2%	18,9%	58,7%	59,1%	11,0%	21,9%
Czersk	30,8%	21,0%	56,3%	60,7%	13,0%	18,4%
Tuchola	31,4%	19,4%	57,1%	59,3%	11,5%	21,3%
powiat chojnicki	30,2%	18,9%	58,7%	59,1%	11,0%	21,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

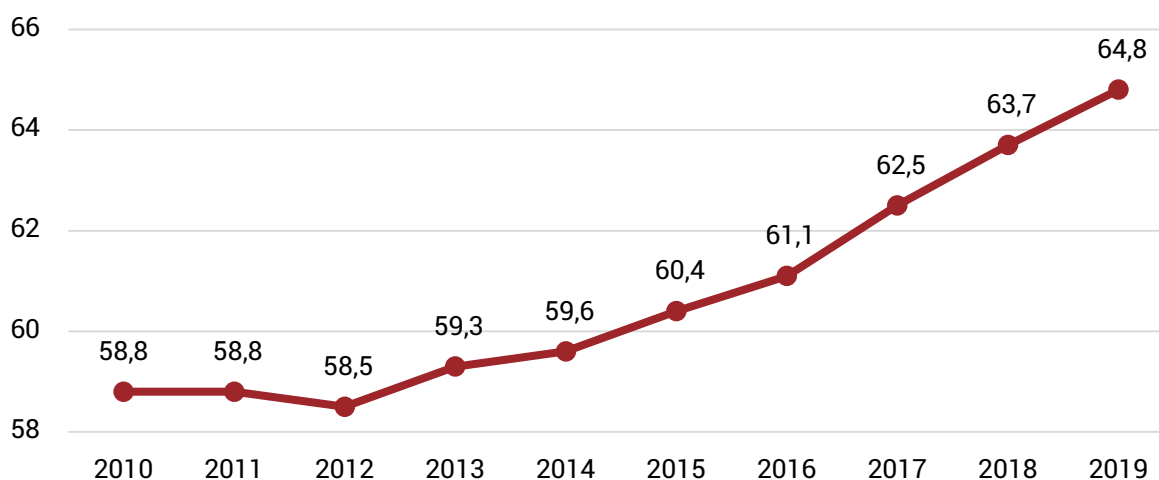
Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że podlegają one procesowi intensyfikacji w ostatnich latach (ryc.), o czym świadczy spadek w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym (odpowiednio o 7,6% i 2,6%) i znaczący wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym aż o 31,6% w stosunku do 2010 roku.

Ryc. Struktura wieku mieszkańców gminy Czersk według ekonomicznych grup wiekowych w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

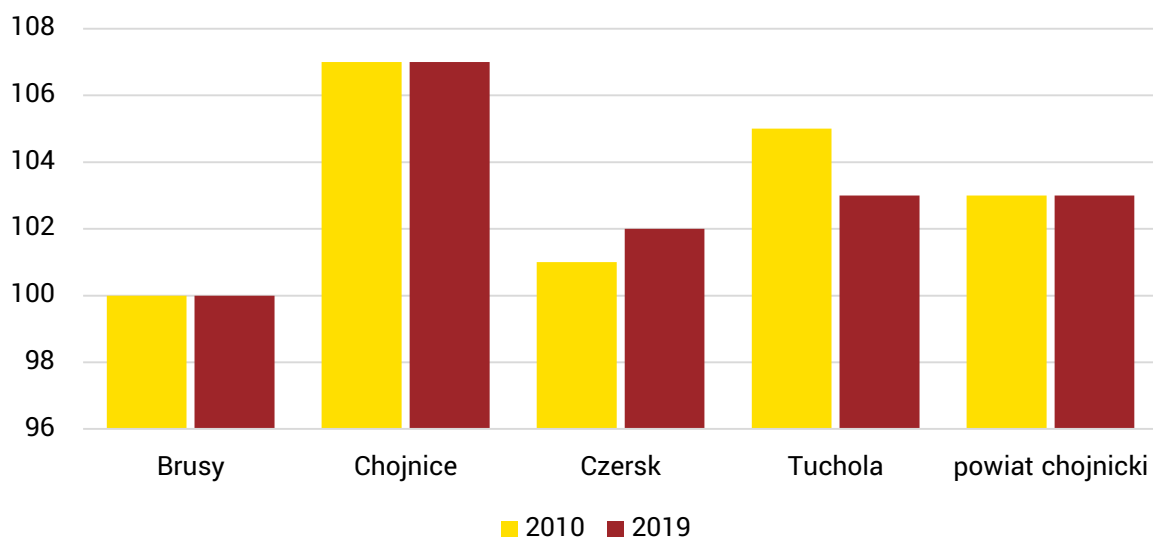
Te istotne zmiany w strukturach wiekowych wywołują nie tylko konsekwencje demograficzno-społeczne, ale także ekonomiczne, o czym świadczy **wskaźnik obciążenia demograficznego**, wyrażający stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) do liczby osób w wieku produkcyjnym. Oznacza on, że w przypadku gminy Czersk rośnie ryzyko spadku dochodów gminy, generowanych głównie przez pracujących i inwestorów oraz ryzyko wzrostu obciążeń związanych z wydatkami na świadczenia społeczne oraz ochronę zdrowia. I choć na tle kraju, regionu i powiatu (odpowiednio 66,7; 67,3 i 66,3) sytuacja w Czersku jest nieco lepsza, to jednak tempo wzrostu tego wskaźnika jest ważną informacją w kontekście lokalnej gospodarki.

Ryc. Współczynnik obciążenia demograficznego w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

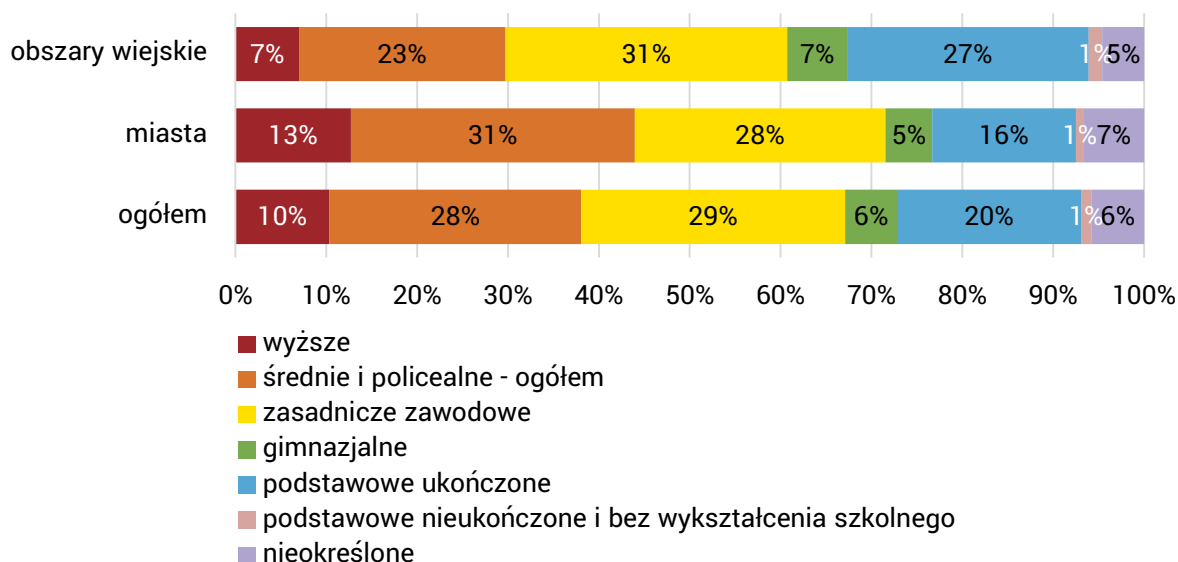
Strukturę płci ludności gminy Czersk cechuje względna równowaga, choć w latach 2010-2019 zaznacza się niewielki wzrost współczynnika feminizacji ze 101 do 102 kobiet przypadających na 100 mężczyzn. W pozostałych badanych gminach oraz powiecie chojnickim dominuje stabilizacja wskaźnika bądź jego spadek (ryc.). W przypadku porównania części miejskiej i wiejskiej gminy zaznaczają się typowe prawidłowości dla omawianego współczynnika, czyli przewaga kobiet nad liczbą mężczyzn w ośrodkach miejskich i przewaga mężczyzn nad liczbą kobiet na obszarach wiejskich. W przypadku miasta Czersk wskaźnik feminizacji wykazuje stabilność na poziomie 105, natomiast w części wiejskiej w badanym dziesięcioleciu nastąpił jego wzrost z 97 do 99 i to właśnie rosnący udział kobiet na obszarach wiejskich decyduje o wzroście wskaźnika dla całej gminy. Wydaje się, że trend obserwowany na obszarach wiejskich gminy może świadczyć o procesie ich stopniowej urbanizacji.

Ryc. Współczynnik feminizacji w gminie Czersk w roku 2010 i 2019 na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Istotną kwestią w ujęciach strukturalnych procesów demograficznych jest **poziom wykształcenia** ludności. W polskiej statystyce dane dotyczące poziomu wykształcenia są publikowane jedynie w rezultacie przeprowadzanych narodowych spisów powszechnych i agregowane do skali powiatowej, zatem ten aspekt strukturalny przedstawiono jedynie dla powiatu chojnickiego, z wyszczególnieniem obszarów miejskich i wiejskich (ryc.).

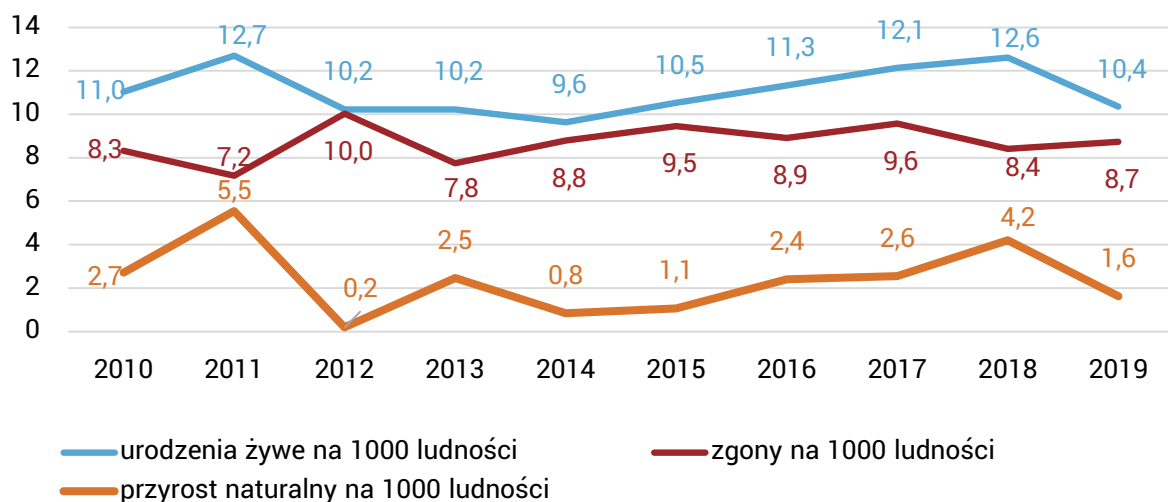
Ryc. Struktura wykształcenia w powiecie chojnickim w 2011 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

4.3. Ruch naturalny

Czynnikami kształtującymi ruch naturalny danej jednostki przestrzennej są zarówno procesy naturalne, decydujące bezpośrednio o zmianach ludnościowych, czyli **urodzenia i zgony**, ale także procesy administracyjno-prawne, czyli **małżeństwa i rozwody**, które mogą w sposób pośredni oddziaływać na zmiany wielkości danej populacji. Ponadto, w istotny sposób na stan ludności w danej jednostce przestrzennej wpływa wielkość migracji.

Gmina Czersk w badanym dziesięcioleciu notuje pozytywny **przyrost naturalny**, wynikający z przewagi liczby urodzeń nad liczbą zgonów, choć trudno wskazać na jednoznaczny trend ze względu na istotne zmiany omawianych wskaźników (ryc.). Stabilny wzrost wskaźnika urodzeń żywych na 1000 ludności w latach 2014-2018 zmienił trend w 2019 roku, wpływając bezpośrednio na spadek wskaźnika przyrostu naturalnego. Średniorocznie, wartość tego współczynnika wyniosła 2,1‰. Poziom liczby zgonów w odniesieniu liczby mieszkańców jest stabilny i w analizowanym okresie oscyluje w granicach od 7,2 do 10‰.

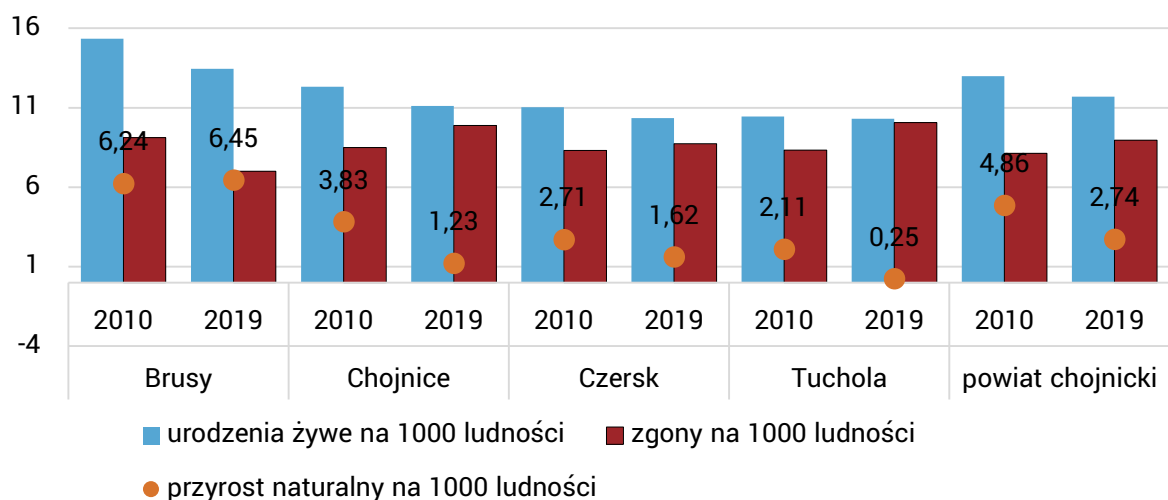

Ryc. Współczynnik urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

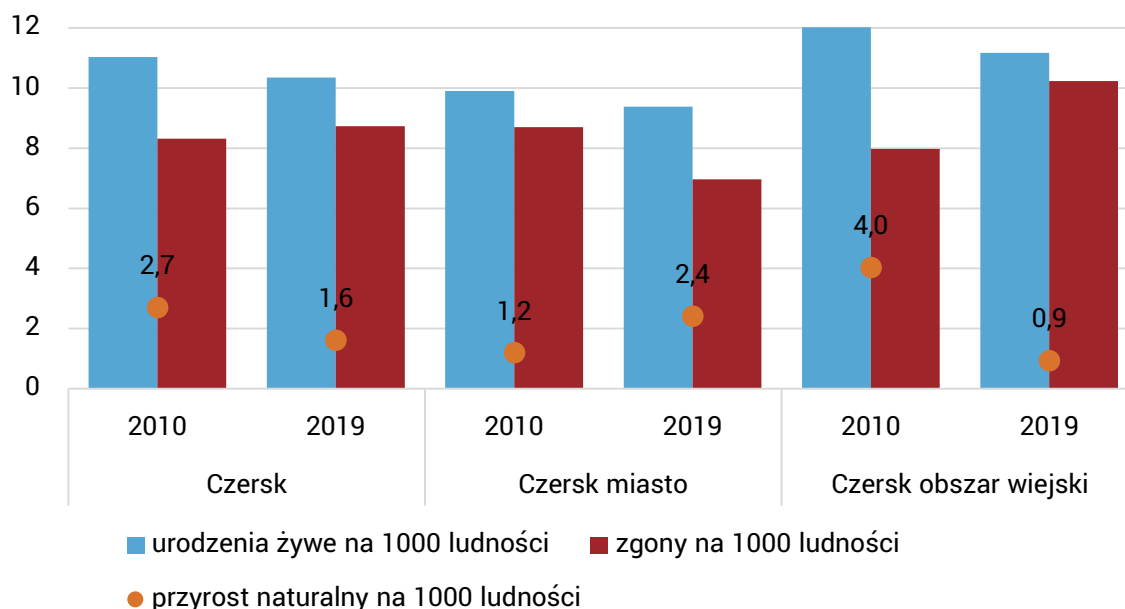
Odnosząc wartości współczynników bezpośrednio kształtujących ruch naturalny do analogicznych danych dla pozostałych analizowanych gmin i powiatu chojnickiego, można stwierdzić, że zaznacza się w nich (poza Brusami) relatywny spadek urodzeń oraz wzrost zgonów, co prowadzi do spadku wskaźnika przyrostu naturalnego (ryc.).

Z kolei, analiza wewnętrznego zróżnicowania gminy Czersk na obszar miejski i wiejski, potwierdza trend relatywnego spadku współczynnika urodzeń na 1000 osób, natomiast zwraca uwagę spadającą liczbą zgonów w mieście, przy jednoczesnym wyraźnym ich wzroście na obszarach wiejskich gminy (ryc.).

Ryc. Współczynnik przyrostu naturalnego i jego składowe w gminie Czersk w latach 2010 i 2019 na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

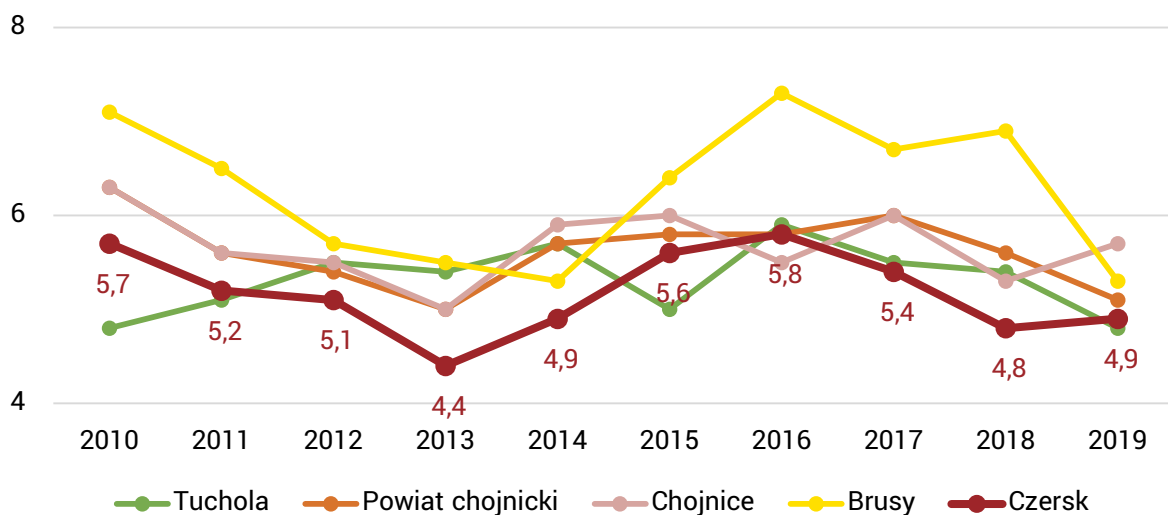
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Ryc. Współczynnik przyrostu naturalnego i jego składowe w gminie Czersk w latach 2010 i 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

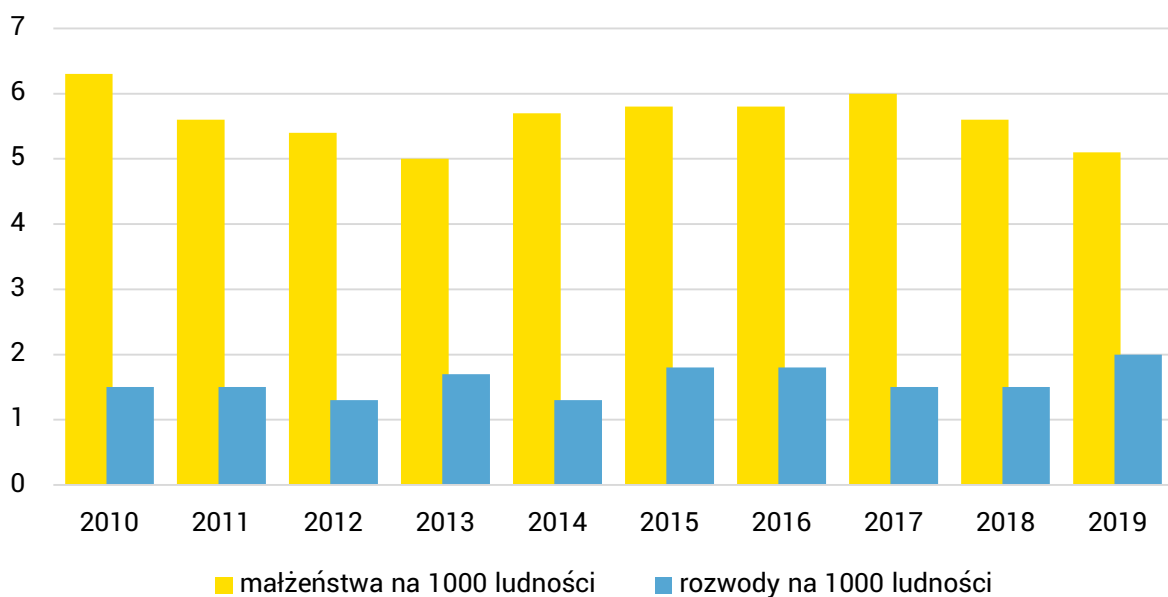
Jak już wspomniano, do naturalnych czynników, pośrednio kształtujących poziom ruchu naturalnego, należy liczba zawieranych związków małżeńskich. Jest to stosunkowo trudny wskaźnik do określenia jednoznacznych trendów. W przypadku gminy Czersk wartość tego wskaźnika w omawianym okresie spadła z 5,7‰ do 4,9‰, ale od roku 2018 zaznacza się lekki trend wzrostowy (ryc.). Średniorocznie liczba małżeństw w stosunku do liczby mieszkańców wyniosła 5,2 i była najniższa spośród badanych gmin oraz w odniesieniu do powiatu chojnickiego. Należy również podkreślić, że w gminie Czersk średnioroczny współczynnik zawartych małżeństw w przypadku obszaru wiejskiego jest nieznacznie wyższy niż miejskiego (odpowiednio 5,3‰ i 5,0‰).

Ryc. Współczynnik zawartych małżeństw w gminie Czersk w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Z powodu braku agregacji danych, opisujących liczbę orzekanych rozwodów, do poziomu gminy, na ryc. przedstawiono jedynie dane sumaryczne dla całego powiatu chojnickiego. Porównując ich wartości w badanym okresie do liczby zawieranych małżeństw, należy podkreślić pozytywny aspekt wyraźnie niższego wskaźnika orzekanych rozwodów, co można wiązać z brakiem ośrodków wielkomiejskich, w których te wskaźniki są zazwyczaj największe oraz tradycyjnych relacji rodzinnych.

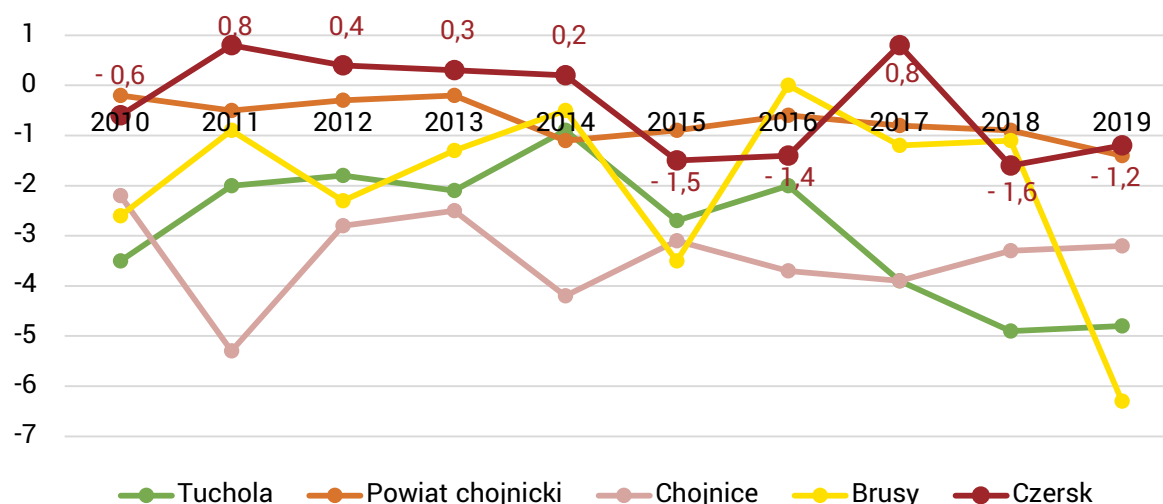

Ryc. Liczba małżeństw i rozwodów w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

4.4. Migracje

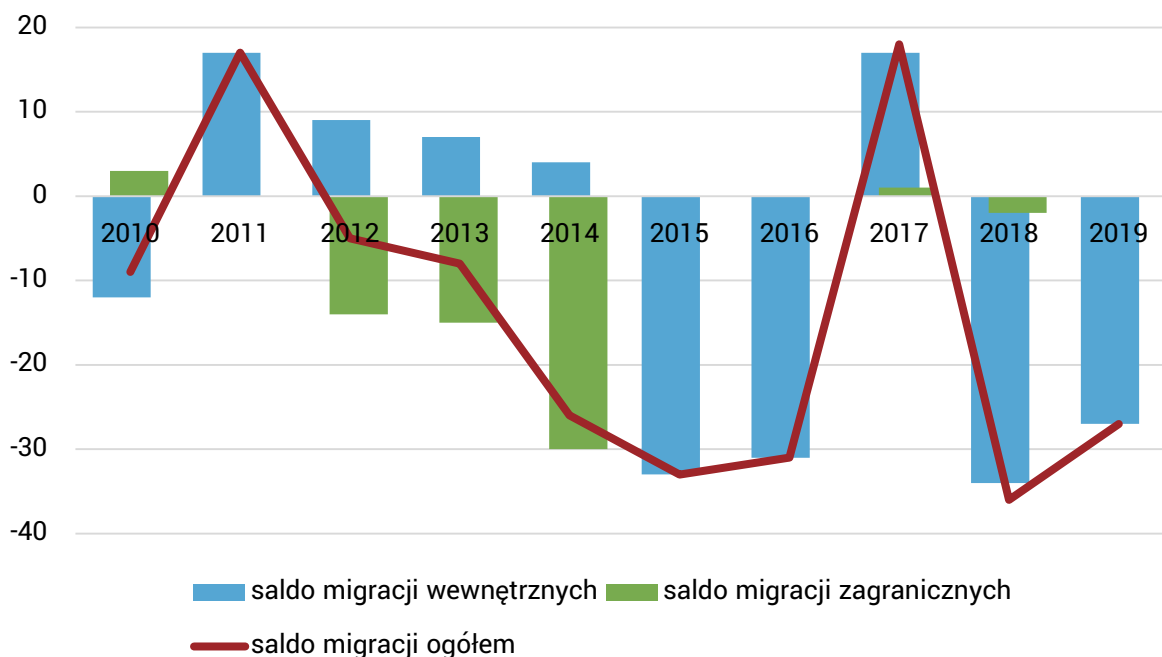
Poza naturalnymi czynnikami kształtującymi liczbę ludności w gminie, kluczowy wpływ mają również ruchy migracyjne. Gmina Czersk notuje dość stabilną wartość salda migracji, które w latach 2010-2019 oscylowało w granicach od -1,6 do 0,8‰. I chociaż, średniorocznie wartość salda migracji jest ujemna i wynosi -0,4‰, to pod względem migracji Czersk ma najlepszą sytuację w porównaniu do analizowanych gmin i powiatu chojnickiego (ryc.). Może to świadczyć o istotnym zakorzenieniu lokalnej społeczności, ale również należy brać pod uwagę fakt znaczącego niedoszacowania skali migracji w Polsce.

Ryc. Saldo migracji w Czersk w przeliczeniu na 1000 osób na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

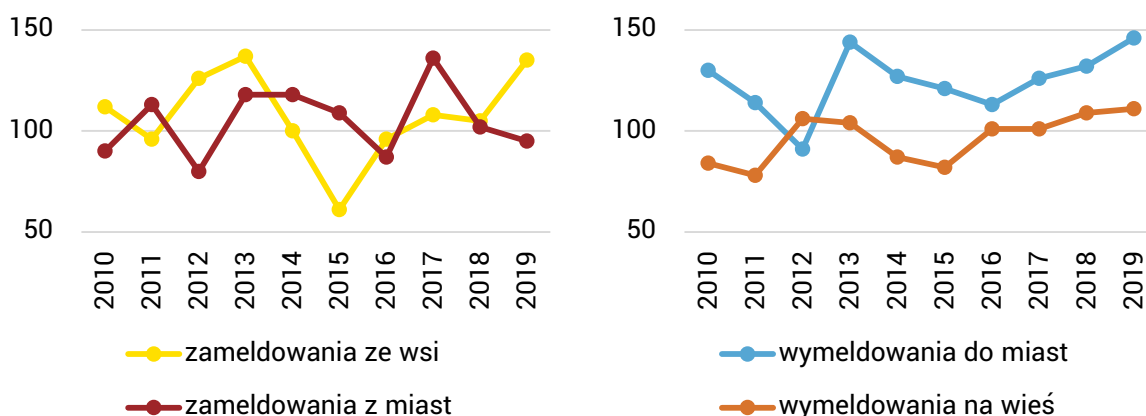
W badanym okresie migracje w gminie Czersk są zdominowane przez migracje wewnętrzne i to one – wyłączając lata 2012-2014 kształtują wielkość salda migracji ogółem (ryc.). Dlatego też tę grupę migracji poddano pogłębionej analizie, biorąc pod uwagę kierunki migracyjne w układzie miasto-wieś (ryc. i ryc.).

Ryc. Saldo migracji w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

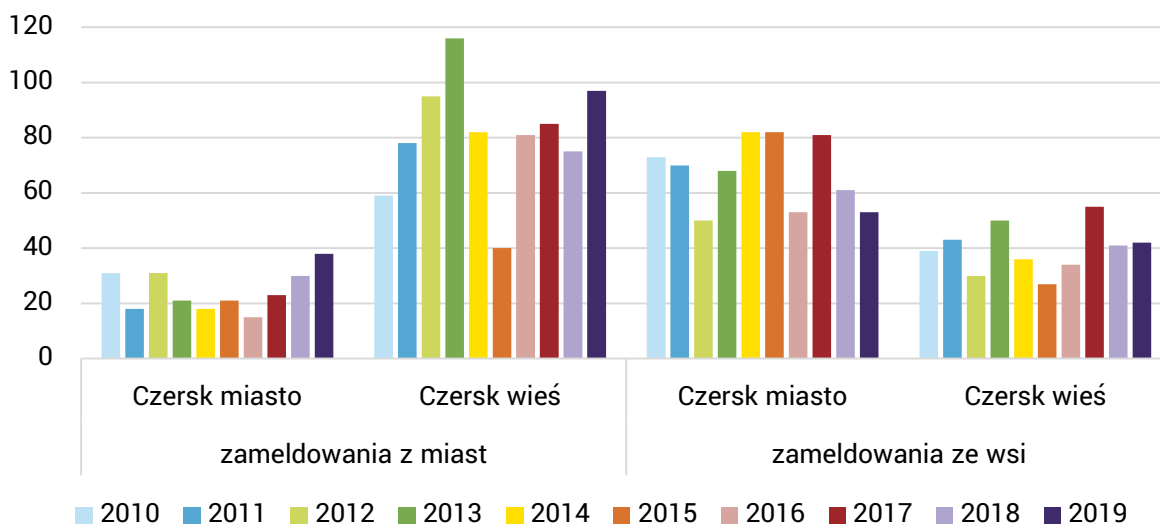
Napływy w wewnętrznym ruchu migracyjnym są generowane w porównywalnym stopniu, zarówno z miast, jak i z obszarów wiejskich, przy czym sumarycznie, w latach 2010-2019 bardziej istotny jest kierunek ze wsi niż z miast (odpowiednio 1076 1 048 osób). Dużo bardziej klarownie rysuje się sytuacja związana z odpływem migracyjnym, w którym dominuje kierunek miejski, co wiąże się zapewne z migracjami osób młodych do ośrodków miejskich w celach edukacyjnych i zawodowych.

Ryc. Kierunki migracyjne w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

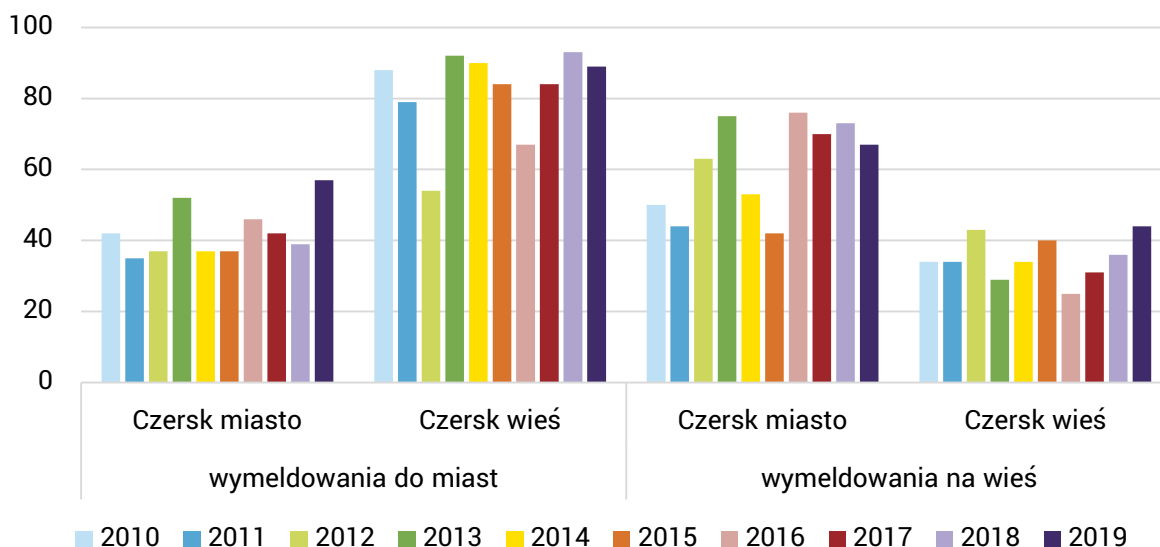
Ważnym uzupełnieniem analizy kierunków migracyjnych jest ich uszczegółowienie do części miejskiej i wiejskiej gminy (ryc. i ryc.). O ile zameldowania z miast dotyczą przede wszystkim obszarów wiejskich, o tyle pod względem zameldowań ze wsi przeważa miasto Czersk. Można zatem uznać, że w pierwszym przypadku mogą to być symptomy suburbanizacji miasta średniej wielkości, ale również napływu z innych miast w poszukiwaniu lepszej jakości życia. Z kolei miasto przyciąga mieszkańców obszarów wiejskich, oferując im możliwości rozwoju edukacyjnego i zawodowego.

Ryc. Kierunki napływu migracyjnego do gminy Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

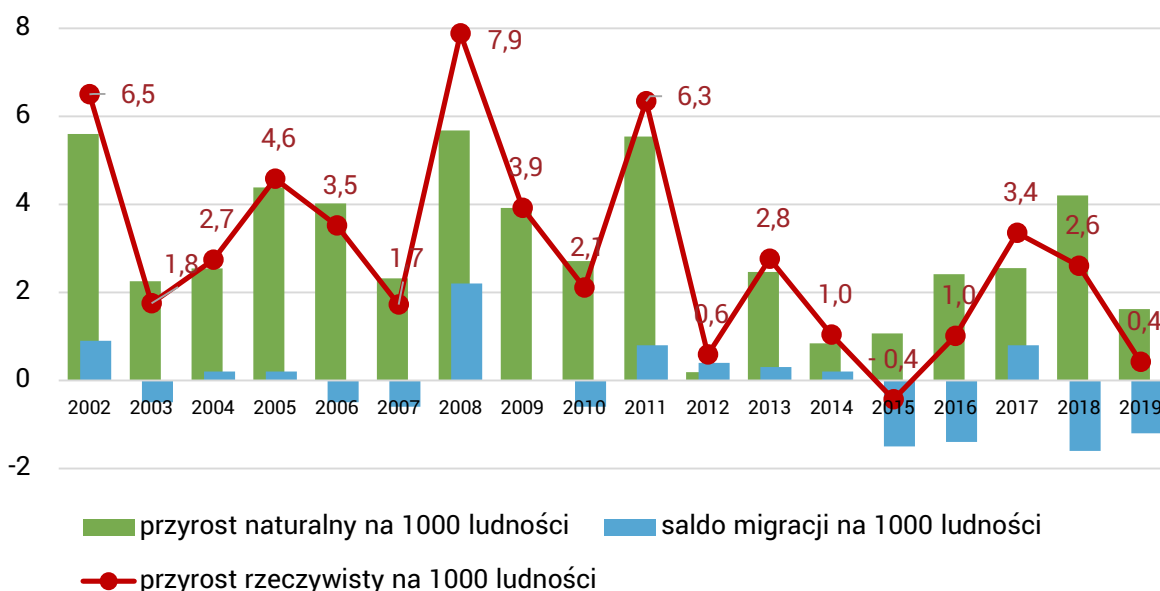
Wskazane powyżej trendy generujące napływ znajdują również potwierdzenie w kierunkach odpływu migracyjnego (ryc.). Wymeldowania do miast dotyczą w większym stopniu mieszkańców wiejskich obszarów gminy, natomiast wymeldowania na wieś – mieszkańców części miejskiej gminy.

Ryc. Kierunki odpływu migracyjnego z gminy Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Domknięciem analiz demograficznych jest współczynnik przyrostu rzeczywistego, który jednoznacznie określa, w jakim stopniu liczbę ludności kształtują procesy naturalne, a w jakim ruchy migracyjne. Jak wynika z ryc., na dodatni, choć malejący z czasem, przyrost rzeczywisty wpływa przede wszystkim przyrost naturalny, ale należy też podkreślić, że większe wahania salda migracji istotnie oddziałują na przyrost rzeczywisty i osłabienie trendu wzrostu liczby ludności.

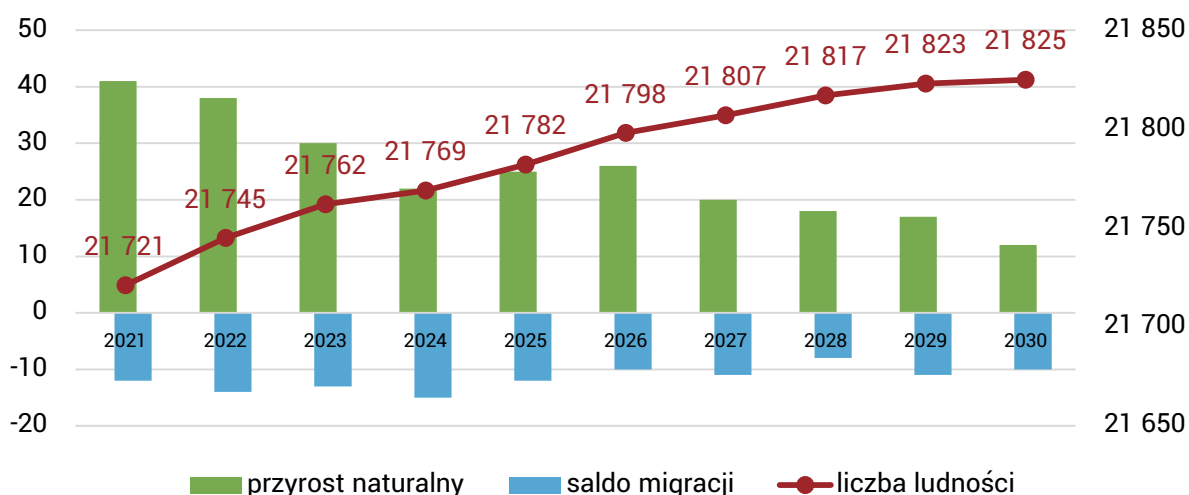

Ryc. Przyrost rzeczywisty i jego składowe w gminie Czersk w latach 2002-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

4.5. Prognoza demograficzna

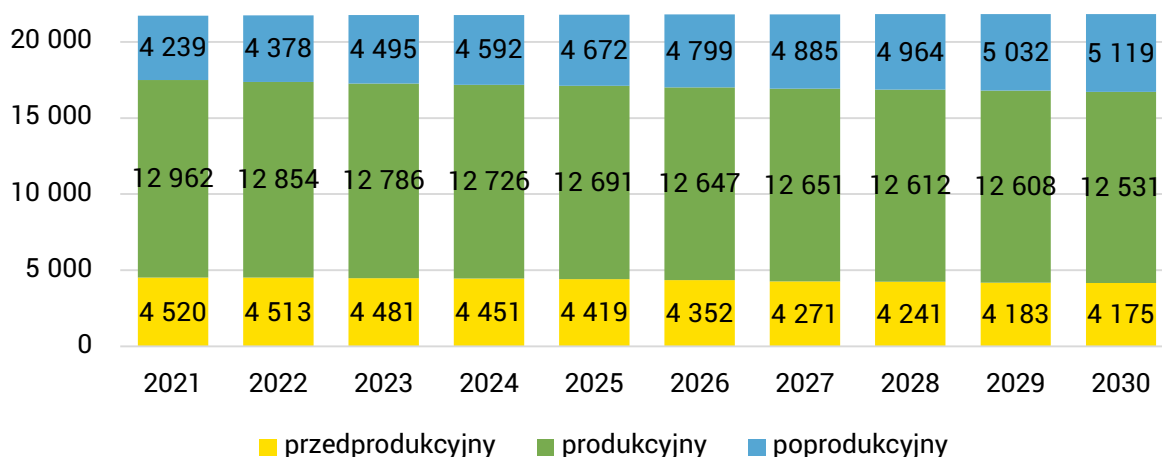
Według Głównego Urzędu Statystycznego w powiecie chojnickim w perspektywie 2050 roku prognozuje się systematyczny spadek liczby ludności, co oddaje ogólny trend przewidywany dla całego kraju. Do 2030 roku ludność powiatu może spaść o 1,2% (w stosunku do roku 2019), natomiast do roku 2050 już o 6,4%. Z kolei w skali gminnej przygotowano prognozy w perspektywie roku 2030. Wynika z nich, że gmina Czersk utrzyma w tym okresie stabilną liczbę ludności z niewielkim jej wzrostem o 0,5%. W tym samym czasie liczba ludności w mieście Chojnice spadnie o 4,3%, natomiast w gminie Brusy – wzrośnie o 1,4%. Wobec negatywnych trendów obserwowanych w całym kraju, można się spodziewać trendu malejącego w kolejnych latach. Na ryc. przedstawiono projekcję liczby ludności do 2030 roku na tle jej głównych składowych, czyli przyrostu naturalnego oraz migracji. Malejący trend przyrostu naturalnego w powiązaniu ze stabilnym i notującym stosunkowo niski poziom saldem migracji jest potwierdzeniem przypuszczeń o możliwej zmianie trendu rozwoju liczby ludności w gminie.

Ryc. Prognozowana zmiana liczby ludności, przyrostu naturalnego i salda migracji w gminie Czersk w latach 2021-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Prognoza zmian w strukturze wieku w gminie Czersk potwierdza pogłębianie się procesu starzenia lokalnej społeczności (ryc.). Świadczy o tym spadek o 8% liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost o 29% liczby osób w wieku poprodukcyjnym (w odniesieniu do danych ludnościowych z 2019 roku).

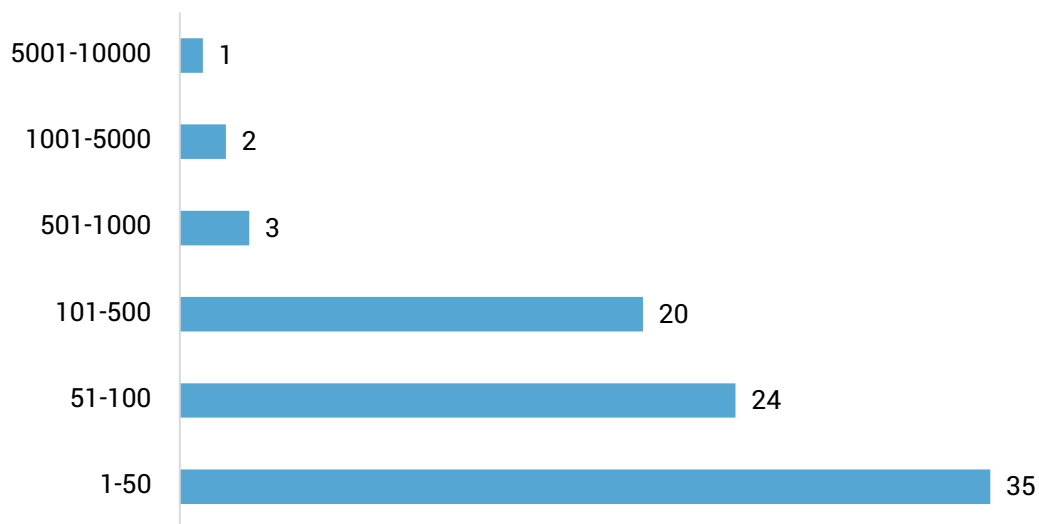

Ryc. Prognozowana zmiana struktury ludności według ekonomicznych grup wiekowych w gminie Czersk w latach 2021-2030

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

4.6. Struktura demograficzno-przestrzenna

Gmina miejsko-wiejska Czersk jest podzielona na 18 sołectw, natomiast w obrębie miasta Czersk wyodrębniono 4 osiedla. Strukturę osadniczą gminy tworzy łącznie 85 zamieszkanymi miejscowości. Jak wynika z ryc., w gminie centralne funkcje pełni miasto Czersk, którego liczba ludności w 2020 roku wynosiła 9,7 tys. mieszkańców. Ośrodki drugiego rzędu stanowią dwie miejscowości: Ryteł z liczbą ludności 2,1 tys. oraz Łąg – 1,1 tys. mieszkańców, natomiast trzecią grupę pod względem liczby ludności stanowią miejscowości, których liczba ludności zawiera się w przedziale od 500 do 1000 osób, czyli: Złotowo, Malachin i Będźmierowice (odpowiednio: 807, 634 i 531 osób). Ponadto w gminie znajduje się 20 miejscowości, których liczba ludności zawiera się w przedziale 101-500 osób, 24 miejscowości – w przedziale 51-100 osób, natomiast w pozostałych 35 miejscowościach liczba ludności nie przekracza 50 osób.

Ryc. Liczba miejscowości według grup wielkościowych w gminie Czersk w 2020 roku

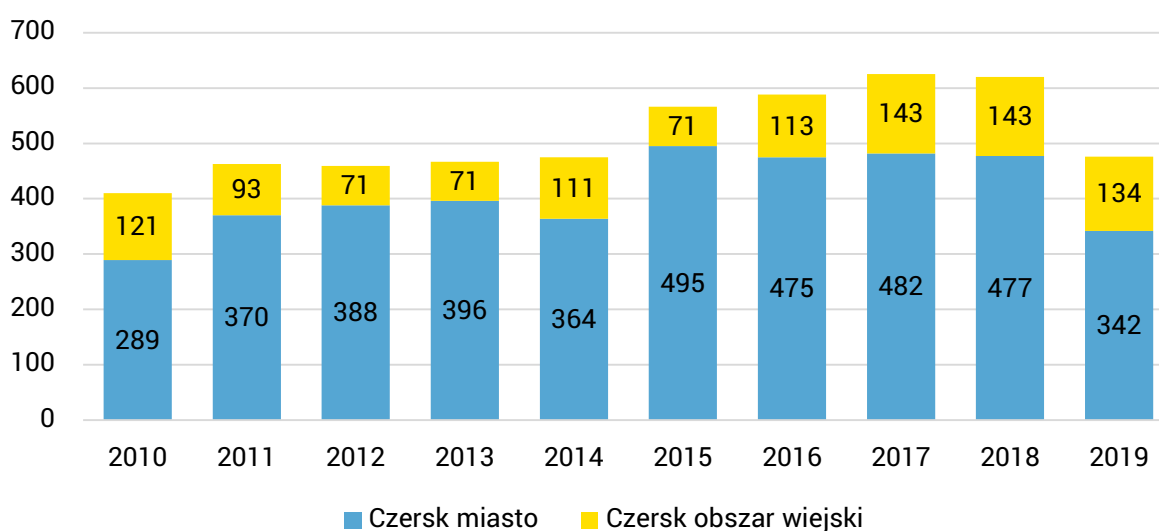
Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru mieszkańców z dnia 31.12.2020 udostępniony przez Urząd Miejski w Czersku

5. Kwestie społeczne

5.1. Infrastruktura społeczna

5.1.1. Edukacja

Usługi edukacyjne w gminie Czersk są świadczone na poziomie edukacji przedszkolnej, podstawowej i ponadpodstawowej. Według danych Urzędu Gminy, na obszarze Czerska funkcjonuje obecnie pięć **placówek przedszkolnych**, w tym jedno niepubliczne oraz jeden punkt przedszkolny. W latach 2010-2018 systematycznie przybywało miejsc w przedszkolach, za wyjątkiem 2019 roku, kiedy liczba ta spadła o 144 miejsca. Zdecydowanie większa liczba miejsc w przedszkolach jest oferowana w mieście Czersk z uwagi na liczbę placówek oraz ich wielkość. Poza miastem pozostałe przedszkola są zlokalizowane w Rytlu i Łęgu, natomiast w Gutowcu funkcjonuje punkt przedszkolny, oferujący 38 miejsc (dane z 2019 roku).

Ryc. Liczba miejsc w przedszkolach w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W gminie Czersk funkcjonuje obecnie dziewięć szkół podstawowych, przy czym w odniesieniu do 2010 roku zauważa się niewielki spadek liczby placówek, który wynika z faktu zmniejszenia się liczby szkół podstawowych prowadzonych przez samorząd gminny z 10 w 2013 roku do 6 w roku 2019 (ryc.). Poza miastem Czersk, placówki szkolnictwa podstawowego są zlokalizowane również w Rytlu, Łęgu, Krzyżu, Gotelpiu i Odrach.

Ryc. Szkoły podstawowe w gminie Czersk według gestora w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Pomimo spadku liczby placówek, liczba uczniów od 2010 roku wzrosła o 27%, choć należy zaznaczyć, że wzrost ten jest relatywnie najmniejszy w porównaniu z analizowanymi gminami i powiatem chojnickim (tab.).

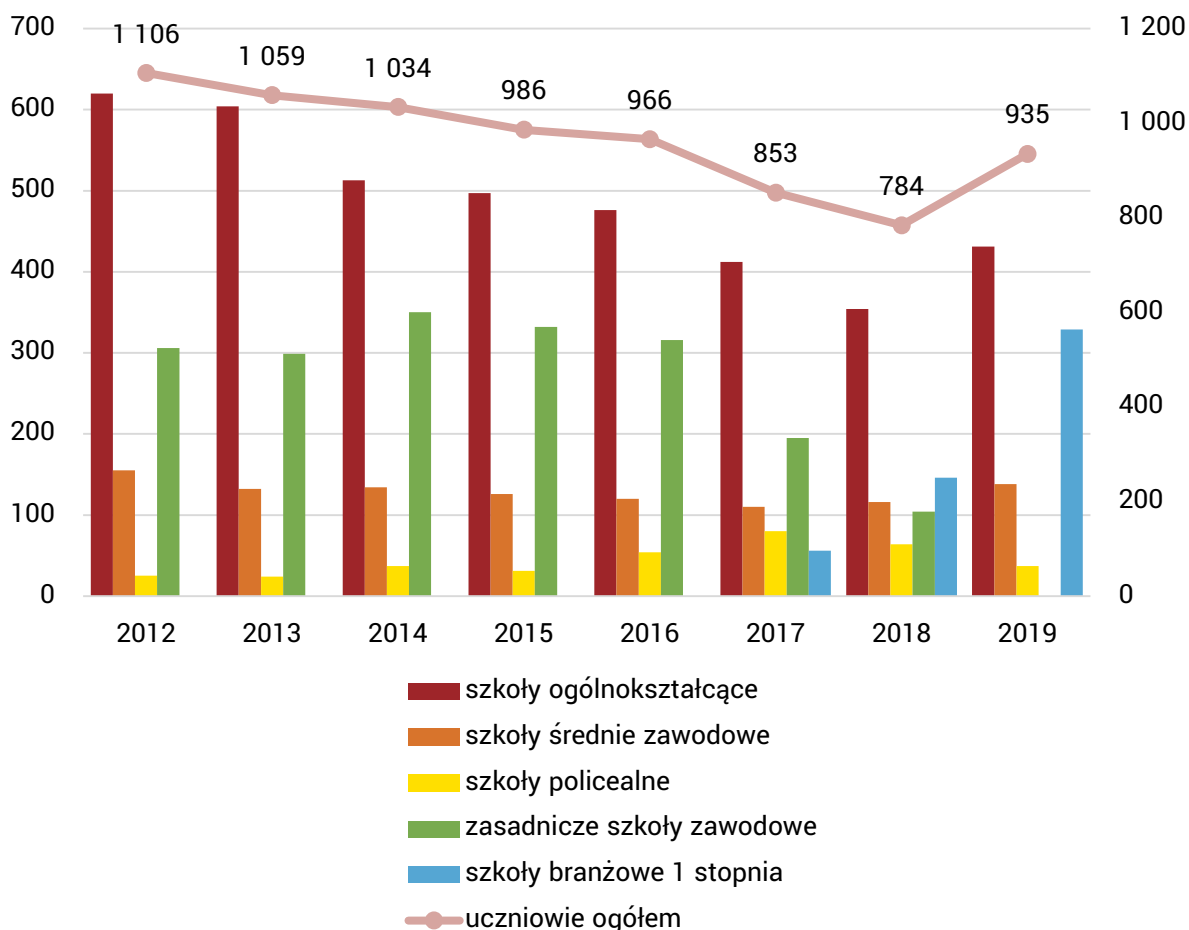
Tab. Uczniowie szkół podstawowych w gminie Czersk w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana w stosunku do 2010
Brusy	1 060	1 043	1 008	1 022	1 164	1 259	1 199	1 378	1 572	1 556	47%
Chojnice	2 613	2 616	2 579	2 526	2 750	3 007	2 770	3 215	3 665	3 655	40%
Czersk	1 480	1 491	1 472	1 472	1 539	1 667	1 489	1 696	1 907	1 883	27%
Tuchola	1 248	1 242	1 233	1 227	1 295	1 386	1 235	1 413	1 615	1 646	32%
Powiat chojnicki	6 516	6 502	6 410	6 357	6 878	7 407	6 820	7 832	8 924	8 850	36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W zakresie oferty edukacyjnej na **poziomie ponadpodstawowym** w gminie Czersk funkcjonuje obecnie siedem tego typu placówek, w tym 3 szkoły ogólnokształcące, szkoła zasadnicza zawodowa (obecnie branżowa 1 stopnia), dwie szkoły policealne oraz jedna szkoła średnia zawodowa (GUS, stan na 2019 rok).

Jak wynika z ryc. od roku 2010 obserwuje się niewielki spadek liczby uczniów ponadpodstawowych z 1106 do 935, czyli o 15%. Jest on generowany w głównej mierze przez spadającą liczbę osób uczących się w liceach ogólnokształcących. Zauważa się zarazem rosnące zainteresowanie edukacją związaną z nauką zawodu, co jest odpowiedzią na obecne wyzwania lokalnego rynku pracy i obserwowanym w kraju renesansem szkolnictwa branżowego.

Ryc. Uczniowie szkół ponadpodstawowych według typu placówki w gminie Czersk w latach 2012-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W 2019 roku, ostatnim roku szkolnym przed przejściem na zdalne nauczanie w związku z pandemią Covid-19, uczniowie szkół z gminy Czersk uzyskali średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu gimnazjalnego zbliżone do średniej w województwie pomorskim. Jedyne bardziej znaczące różnice dotyczyły języka angielskiego, gdzie wyniki czerskich uczniów były słabsze i języka niemieckiego, gdzie na poziomie podstawowym uzyskali oni znacznie lepszy wynik od wojewódzkiej średniej, jednak słabszy na poziomie rozszerzonym.

W egzamin ósmoklasisty były to następujące wyniki w procentach (w nawiasie podano średnią dla województwa):

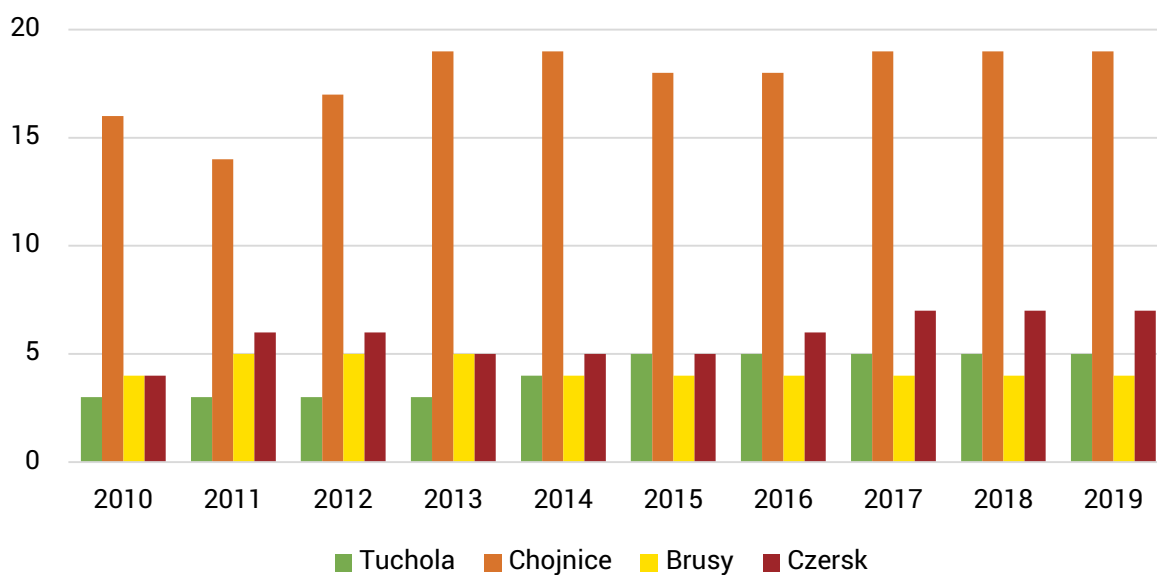
- język polski 60 (62),
- matematyka 40 (44),
- język angielski 47 (58),
- język niemiecki 48 (35).

W egzaminie gimnazjalnym były to następujące wyniki:

- Język polski 59 (62),
- Historia i WOS 53 (58),
- Matematyka 38 (42),
- Przedmioty przyrodnicze 45 (48),
- Język angielski - poziom podstawowy 53 (68), rozszerzony 36 (53),
- Język niemiecki - poziom podstawowy 53 (49), rozszerzony 25 (38).

5.1.2. Ochrona zdrowia

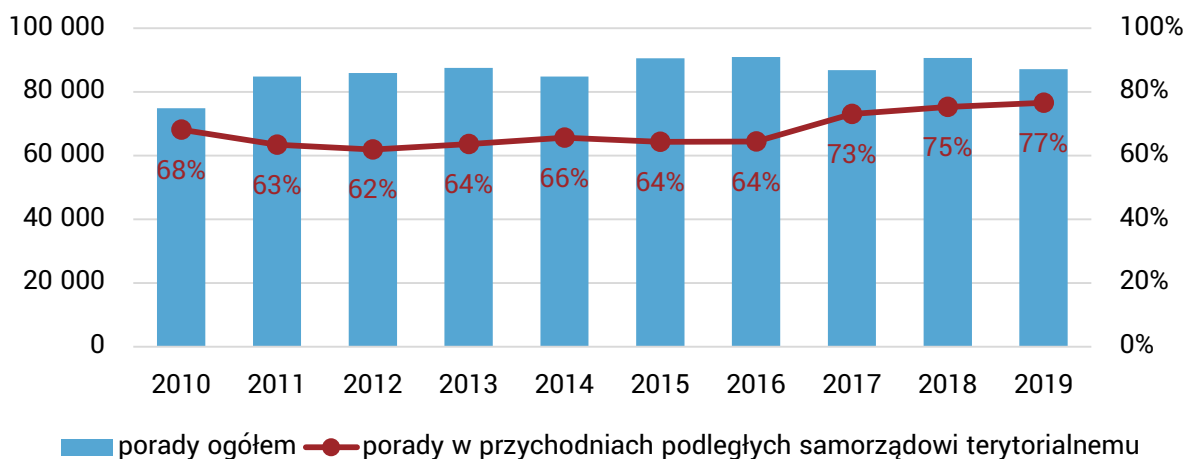
Usługi związane z ochroną zdrowia są świadczone w gminie przez siedem placówek służby zdrowia, których dostępność w porównaniu z 2010 roku wyraźnie wzrosła (ryc.). Głównym centrum świadczącym usługi medyczne pozostaje miasto powiatowe Chojnice, co należy bezpośrednio wiązać z organizacją służby zdrowia na poziomie ogólnokrajowym i regionalnym. Uzupełnieniem oferty w zakresie usług medycznych są praktyki lekarskie, których liczba stabilnie kształtuje się na poziomie 3 placówek.

Ryc. Liczba placówek służby zdrowia w gminie Czersk w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2010-2019 liczba porad lekarskich, udzielanych w lokalnych placówkach służby zdrowia, wzrosła o 16,4% (ryc.). Większą dynamikę wykazują porady udzielane w placówkach prowadzonych przez samorząd terytorialny, gdzie, w porównaniu z rokiem 2010, liczba tego typu usług medycznych wzrosła o 31%. Znajduje to wyraz w ogólnym wzroście udziału porad udzielanych przez te placówki na tle wszystkich porad w gminie z 68% w 2010 roku do 77% w 2019 roku.

Ryc. Liczba porad lekarskich udzielonych w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

5.2. Polityka senioralna

Wzrastający sukcesywnie udział osób starszych w gminnych strukturach wiekowych sprawia, że władze lokalne wykazują rosnącą aktywność w zakresie prowadzenia polityki pro-senioralnej. O zainteresowaniu władz tą grupą mieszkańców gminy świadczy uchwalenie w 2020 roku „Strategii polityki senioralnej Gminy Czersk do roku 2030”, której zapisy w znaczącym stopniu wynikają ze zrealizowanych badań społecznych pośród seniorów oraz pogłębionej analizy SWOT.

Celem strategii polityki senioralnej jest aktywizacja osób starszych zarówno na rynku pracy, jak i działaniach społecznych dla dobra lokalnej wspólnoty, jak i systemowy rozwój usług społecznych i zdrowotnych, zapewniających bezpieczeństwo osób starszych oraz wspieranie przestrzennego planowania przestrzennego na rzecz pokonywania barier architektonicznych. Realizacja strategii może dać realną szansę na poprawę jakości życia seniorów oraz ich większą obecność w życiu społecznym gminy.

Wśród pozytywnych aspektów sytuacji osób starszych oraz działań na ich rzecz zalicza się m.in.: obecność aktywnej społeczności lokalnej, działalność Czerskiej Rady Seniorów, działalność

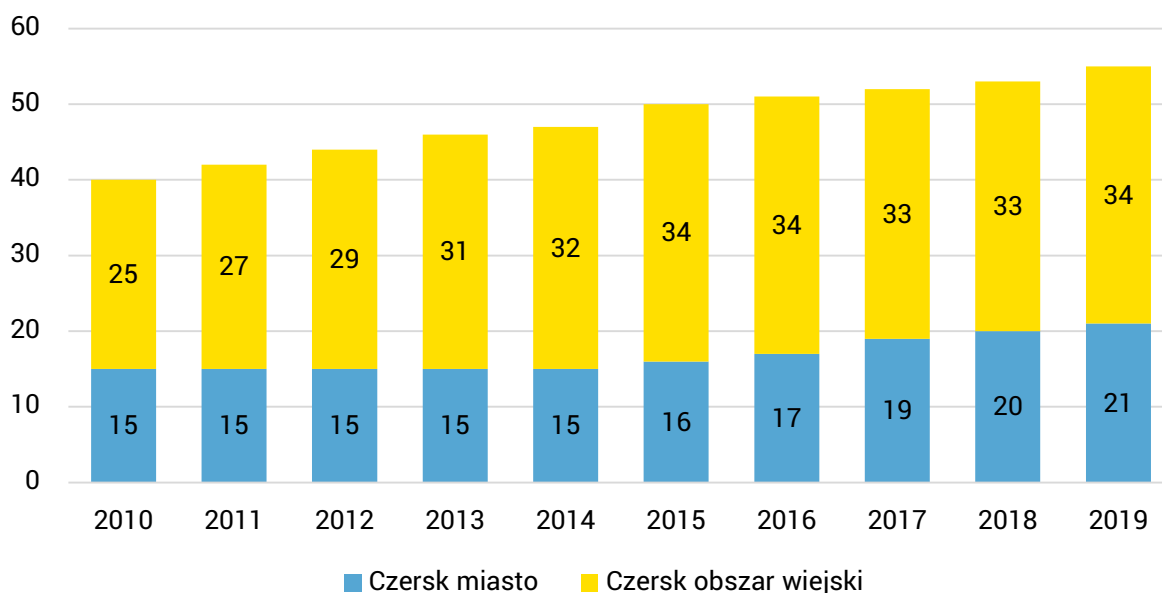
Uniwersytetu Trzeciego Wieku, klubów seniora i stowarzyszeń, funkcjonowanie Dziennego Domu „Seniora +”, Czerską Kartę Seniora, relatywnie dobry dostęp do lekarza rodzinnego i aptek, dostępność obszarów rekreacyjnych, pomoc żywnościową dla seniorów, dobrą współpracę z NGO, realizację programów edukacyjnych, przeciwdziałających wykluczeniu cyfrowemu.

Z kolei pośród barier, istotnie utrudniających funkcjonowanie seniorów w życiu codziennym i życiu gminnym wymienia się m.in. niewystarczający dostęp do medycznych usług specjalistycznych z zakresu geriatry i rehabilitacji, niewystarczające usługi opiekuńcze, brak całodobowej dziennej czy też stacjonarnej opieki dla osób starszych, „eurostarość” (dzieci poza granicami kraju), wzrost kosztów utrzymania i pauperyzacja seniorów, czy też brak dostatecznego zaufania seniorów do różnych działań, skutkujące wycofaniem z życia społecznego (Strategia polityki senioralnej...2020).

Kwestię seniorów podejmowano również w innych lokalnych dokumentach rozwojowych, w tym w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2021-2030 oraz w Programie Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017-2023. Pośród najczęściej podkreślanych postulatów działań na rzecz osób starszych są działania na rzecz poprawy warunków życia, tworzenia zachęt do wzmocnienia ich aktywności oraz podtrzymania sprawności, ułatwienia dostępu do usług opiekuńczych i medycznych, ale do usług i dóbr kultury, które wpłyną na ich integrację społeczną i współuczestnictwo w przestrzeni publicznej.

5.3. Aktywność organizacji społecznych

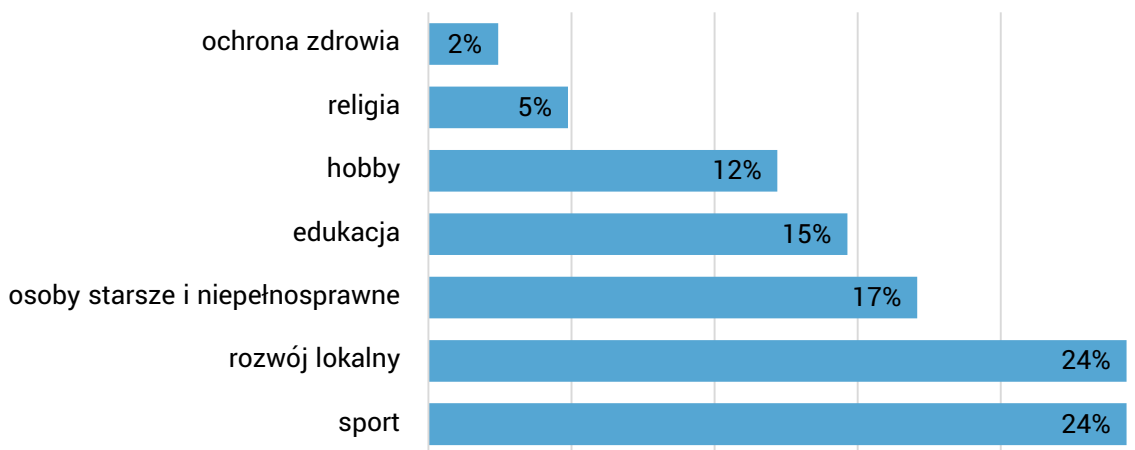
Aktywność społeczna lokalnej społeczności gminy przejawia się między innymi w zaangażowaniu w działalność organizacji społecznych. Jak wynika z dostępnych danych, w gminie Czersk systematycznie rośnie liczba stowarzyszeń i organizacji społecznych (ryc.) i dotyczy on zarówno samego miasta Czersk, jak i innych obszarów gminy. Ogółem w latach 2010-2019 liczba organizacji społecznych wzrosła o 38%.

Ryc. Stowarzyszenia i organizacje społeczne funkcjonujące w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Na podstawie opublikowanego w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Czersk wykazu organizacji pozarządowych (stan na 2014 rok), można określić ich strukturę ze względu na obszary działalności. Największy udział (niemal / ogółu) stanowią stowarzyszenia wspierające rozwój sportu (głównie dzieci i młodzieży szkolnej) oraz działające na rzecz szeroko rozumianego rozwoju lokalnego i promocji poszczególnych miejscowości i obszarów gminnych. Istotne znaczenie mają także organizacje działające na rzecz wspierania osób starszych i niepełnosprawnych, edukacji oraz rozwoju własnych zainteresowań i hobby (odpowiednio 17%, 15% i 12%).

Ryc. Struktura organizacji społecznych według obszarów działalności w gminie Czersk w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Czersk

Sektor pozarządowy zazwyczaj cechuje duża wrażliwość i reaktywność na rzeczywiste potrzeby lokalnej społeczności, którym nie zawsze może podołać lokalny samorząd. Stąd aktywność tego typu organizacji jest faktycznym wsparciem i uzupełnieniem działań politycznych. Ważne jest, by lokalni władarze w taki właśnie sposób odczytywali tę aktywność, a nie w kategoriach potencjalnej konkurencji i odbierania kompetencji. Nie ulega wątpliwości, że w przypadku gminy Czersk władze samorządowe doceniają lokalną aktywność społeczną, czego wyrazem jest formułowany corocznie program współpracy gminy Czersk z organizacjami społecznymi¹. Współpraca jest realizowana poprzez zlecanie realizacji zadań Gminy w formie powierzania wykonania zadania wraz z udzieleniem dotacji na jego sfinansowanie lub wspierania realizacji zadania wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie jego realizacji.

5.4. Pomoc społeczna

5.4.1. Główne problemy społeczne

Problemy społeczne gminy zostały zidentyfikowane w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czersk na lata 2021-2030. Pośród głównych problemów, istotnie obniżających jakość życia i poczucie bezpieczeństwa osobistego i publicznego, wymienia się przede wszystkim problemy zdrowotne i niepełnosprawność, ubóstwo, bezrobocie oraz problemy związane z życiem rodzinnym. Relatywnie najliczniejsza grupa osób, wymagających pomocy ze względu na długotrwałą

¹ Uchwała Rady Miejskiej w Czersku z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie przyjęcia programu współpracy Gminy Czersk w 2021 roku z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

lub ciężką chorobę, wynika po części z zachodzących procesów demograficznych i postępującego starzenia lokalnej społeczności. Bardzo poważnym problemem społecznym jest również niepełnosprawność. W zakresie obu tych problemów społecznych obserwuje się również wzmożoną aktywność lokalnych organizacji społecznych. Ubóstwo i bezrobocie są problemami, które towarzyszą lokalnym społecznościom od początku procesów transformacyjnych i istotnie wynikają z uwarunkowań edukacyjnych oraz rynku pracy. Szczególną kategorię w przypadku gminy Czersk stanowią problemy związane z funkcjonowaniem rodziny i jej dysfunkcjami, które wynikają częstokroć z powyższych problemów społecznych, powodując zarazem odtwarzanie tych samych problemów w kolejnych pokoleniach. W strategii rozwiązywania problemów społecznych kwestia wsparcia rodzin jest kluczowym priorytetem, polegającego na intensywnej pracy socjalnej, a także pomocy trzech gminnych asystentów rodziny. W tab. przedstawiono listę najważniejszych problemów społecznych z wyszczególnieniem liczby osób objętych pomocą ze strony gminy.

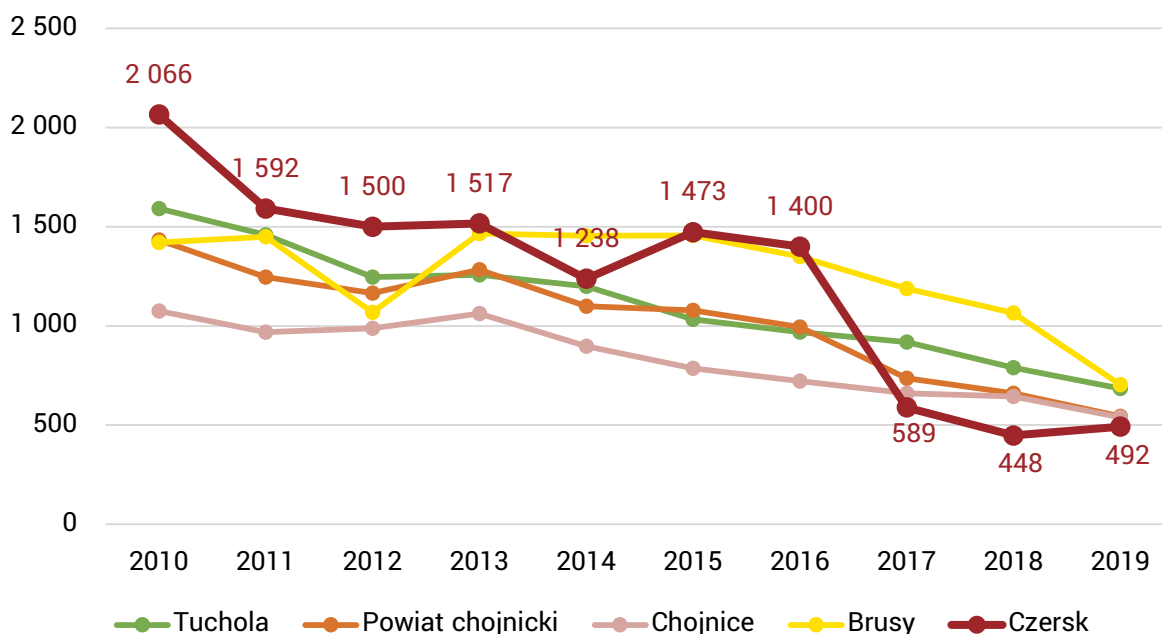
Tab. Osoby objęte pomocą społeczną według powodów w gminie Czersk w latach 2017-2019

Wyszczególnienie	Liczba osób objęta pomocą		
	2017	2018	2019
ubóstwo	773	526	537
bezrobocie	584	409	396
długotrwała lub ciężka choroba	646	560	679
niepełnosprawność	665	598	603
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	220	139	211
potrzeba ochrony macierzyństwa	128	135	124
pozostałe	309	145	155

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Strategia rozwiązywania problemów... (2020)

5.4.2. Beneficjenci pomocy społecznej

Pomimo zidentyfikowanych problemów społecznych, liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w gminie Czersk wykazuje wyraźny i zarazem największy spadek w przeliczeniu na 10 tys. osób w odniesieniu do omawianych gmin oraz powiatu chojnickiego (ryc.).

Ryc. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w gminie Czersk w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

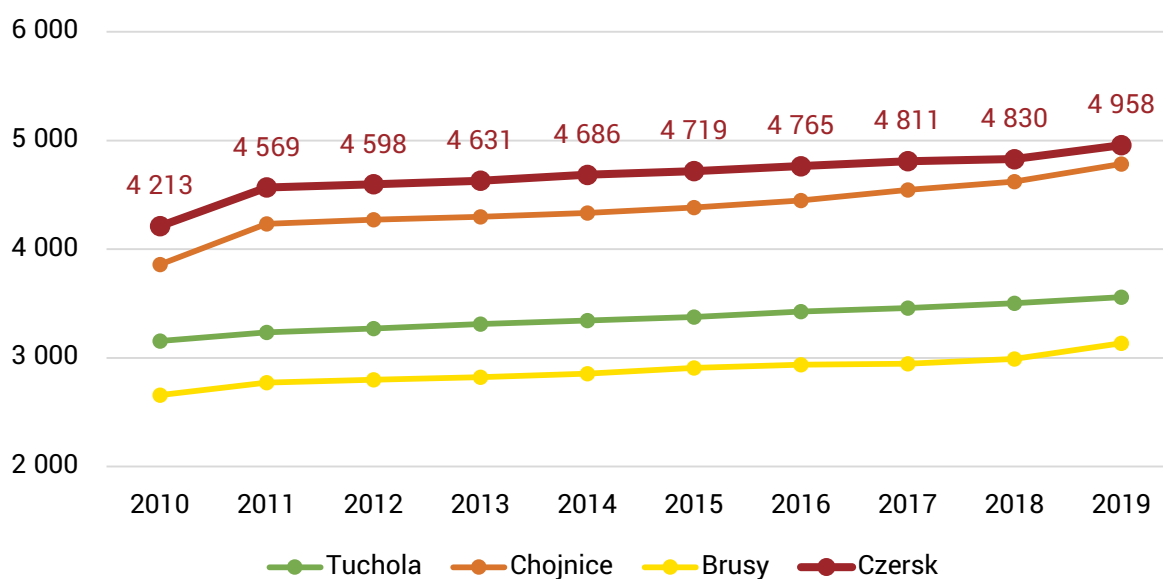
Na obszarze gminy Czersk funkcjonują następujące instytucje oferujące pomoc społeczną:

- Centrum Usług Społecznych w Czersku i działające w jego strukturach:
 - Dzienny Dom „Senior +”
 - Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej
 - Centrum „Reaktywacja” (powstające)
- Warsztaty Terapii Zajęciowej,
- Środowiskowy Dom Samopomocy

6. Mieszkalnictwo

6.1. Struktura zasobów w gminie

W latach 2010-2019 w gminie Czersk zanotowano wzrost liczby budynków mieszkalnych z 4213 do 4958 obiektów, czyli o 18%. Należy zauważyć, że jest to najwyższa wartość pośród analizowanych gmin (ryc.). Łącznie w powiecie chojnickim znajdują się 17 654 budynki, co oznacza, że udział zabudowań mieszkaniowych zlokalizowanych w gminie Czersk wynosi 28%.

Ryc. Budynki mieszkalne w gminie Czersk w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Jak wynika z tab., w porównaniu z 2010 rokiem zasoby mieszkaniowe gminy Czersk zwiększyły się o niemal 8%, choć należy stwierdzić, że dynamika wzrostu w odniesieniu do całego powiatu chojnickiego jest niższa. Również pod względem powierzchni użytkowej mieszkań gmina nie osiąga wartości średniej dla powiatu.

Tab. Zasoby mieszkaniowe gminy Czersk na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego w 2010 i 2019 roku

	mieszkania ogółem			powierzchnia użytkowa mieszkań		
	2010	2019	zmiana	2010	2019	zmiana
Tuchola	6 203	6 664	7,4%	477 014	522 125	9%
Chojnice	12 993	14 113	8,6%	890 044	999 062	12%
Brusy	3 416	3 721	8,9%	323 788	373 566	15%
Czersk	6 120	6 601	7,9%	499 565	563 966	13%
Powiat chojnicki	27 587	30 285	9,8%	2 194 985	2 537 158	16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

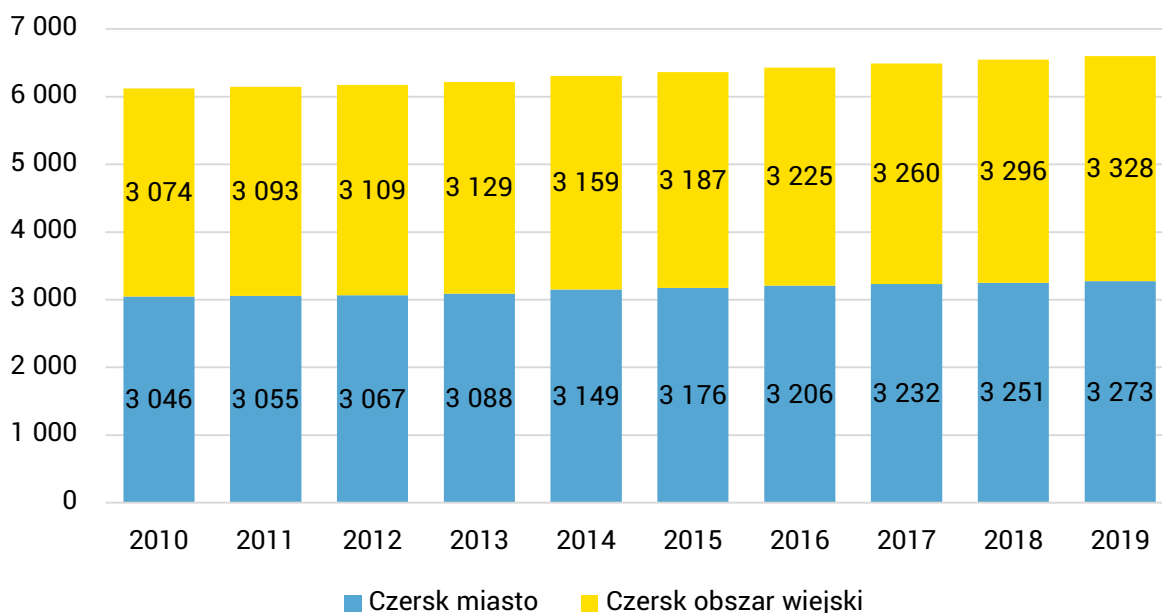
Z pewnością istotnym problemem związanym z mieszkalnictwem w gminie jest fakt relatywnie słabszego – w odniesieniu do powiatu chojnickiego oraz wybranych gmin – poziomu wyposażenia mieszkań w instalacje (tab.). Najwyższy poziom wyposażenia mieszkań w gminie dotyczy dostępu do wodociągu (96,6% ogółu mieszkań), natomiast najniższy – do centralnego ogrzewania, co można wiązać ze znaczną liczbą budynków i ich rozdrobnieniem, a co za tym idzie, znacznymi kosztami rozbudowy infrastruktury technicznej.

Tab. Mieszkania wyposażone w instalacje w gminie Czersk w 2019 roku na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

	wodociąg		łazienka		centralne ogrzewanie	
Brusy	98,9	99,1	94,1	94,7	84,5	85,7
Chojnice	99,8	100,0	95,5	96,0	82,1	83,9
Czersk	96,3	96,6	86,3	87,7	69,9	72,3
Tuchola	99,7	99,7	96,1	96,2	84,4	85,0
Powiat chojnicki	99,1	99,3	93,8	94,5	80,2	82,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Analiza zasobów mieszkaniowych w ujęciu wewnątrzgminnym prowadzi do wniosku, że przyrost dotyczy w podobnym stopniu zarówno miasta, jak i obszarów wiejskich gminy (ryc.). W przypadku miasta Czersk w latach 2010-2019 nastąpił wzrost o 7,5%, natomiast na pozostałych obszarach – o 8,5%.

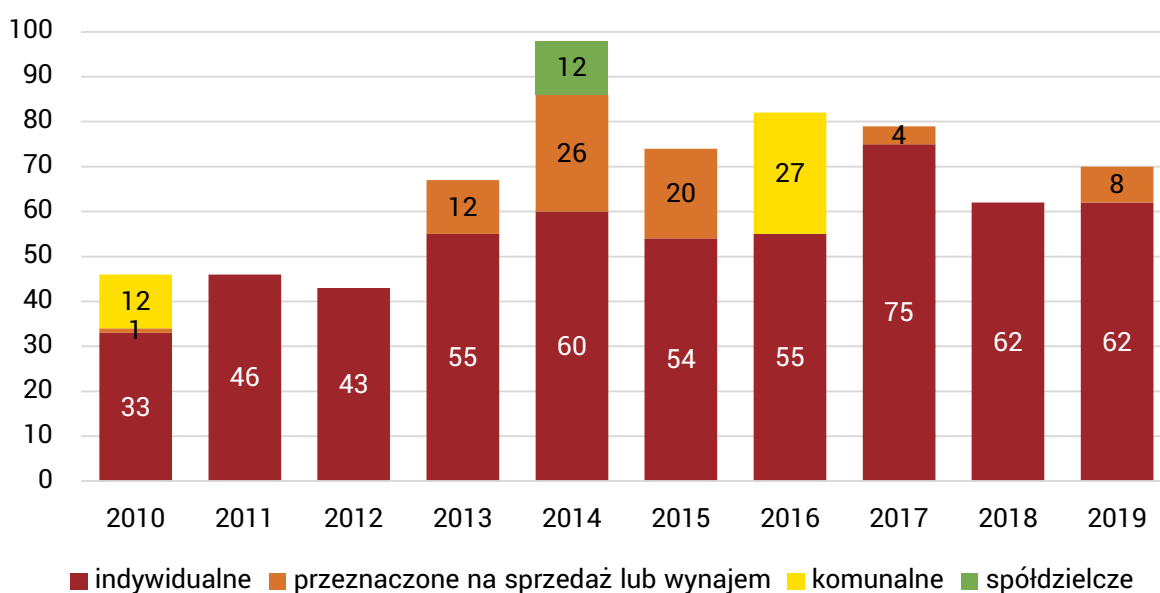

Ryc. Budynki mieszkalne w gminie Czersk w latach 2010-2019 na tle wybranych gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

6.2. Dynamika rynku budowlanego

W latach 2010-2019 przybyło w gminie Czersk łącznie 667 nowych mieszkań, co oznacza średnioroczną dynamikę na poziomie niemal 67 mieszkań oddanych do użytkowania (ryc.). W strukturze własnościowej zdecydowanie dominują mieszkania realizowane przez inwestorów indywidualnych, które stanowią 81% wszystkich nowych mieszkań, ale coraz mocniej zaznaczają swoją obecność na rynku mieszkaniowym inwestorzy komercyjni budujący mieszkania na sprzedaż lub wynajem (11% ogółu nowych mieszkań). Trzecim pod względem znaczenia aktorem na rynku mieszkaniowym jest gmina Czersk, która oddała do użytku łącznie 39 mieszkań, co stanowi niemal 6% ogółu nowych realizacji mieszkaniowych.

Ryc. Mieszkania oddane do użytkowania według własności w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Zestawienie wskaźników opisujących aktywność na rynku mieszkaniowym gminy Czersk ze średnimi wartościami dla powiatu chojnickiego prowadzi do wniosku, że jest ona istotnie niższa zarówno pod względem liczby budynków i mieszkań, jak i powierzchni użytkowej nowych mieszkań. W kontekście zagrożenia odpływem z gminy młodych i ambitnych mieszkańców, kluczową kwestią pozostaje podjęcie zagadnień dostępnego społecznie mieszkalnictwa.

Tab. Wybrane wskaźniki mieszkaniowe opisujące aktywność inwestycyjną na rynku mieszkaniowym w gminie Czersk w 2010 i 2019 roku na tle wybranych gmin i powiatu chojnickiego

	mieszkania na 1000 ludności		powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności		nowe budynki mieszkalne na 1000 ludności	
	2010	2019	2010	2019	2010	2019
Brusy	1,9	3,4	282,4	490,3	1,9	3,2
Chojnice	1,8	7,3	199,6	594,8	1,2	2,6
Czersk	2,1	3,2	256,4	428,6	1,6	2,6
Tuchola	2,3	2,4	221,4	234,4	1,7	1,5
Powiat chojnicki	2,4	5,6	320,9	615,5	2,0	3,4

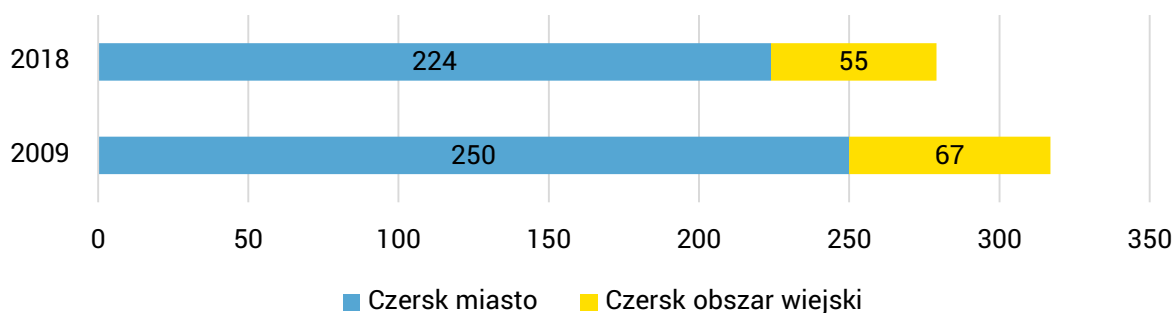
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

W latach 2018-2019 w gminie Czersk wydano łącznie 153 pozwolenia na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym.

6.3. Gminny zasób mieszkaniowy

Zasób mieszkań komunalnych w gminie Czersk ulega systematycznemu zmniejszeniu. W latach 2009-2018 liczba mieszkań gminnych spadła z 317 do 279 mieszkań, czyli o 12%. Tym samym spadł również udział mieszkań komunalnych w łącznym zasobie mieszkaniowym w gminie z 5,3% do 4,7%. Zabezpieczenie dostępnego finansowo miejsca zamieszkania jest bazową potrzebą mieszkańców, co jest szczególnie istotne na rynku mieszkaniowym zdominowanym inwestycjami o charakterze komercyjnym.

Odnosząc gminny zasób mieszkaniowy do części miejskiej i wiejskiej gminy, zwraca uwagę spadek liczby mieszkań komunalnych w obu częściach gminy: w mieście o 10%, natomiast na obszarach wiejskich o 18% (ryc.). Tym samym udział mieszkań komunalnych stanowi tam odpowiednio 6,9% i 1,7%.

Ryc. Mieszkania komunalne w gminie Czersk w 2009 i 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

7. Kultura i sport

7.1. Kultura

7.1.1. Dziedzictwo lokalne i tożsamość

Podstawę dziedzictwa historyczno-kulturowego gminy Czersk stanowią zabytki. W tab. Przedstawiono wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków, w których dominują obiekty sakralne, nekropolie oraz zespoły dworskie i założenia parkowe.

Tab. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w gminie Czersk

miejsowość	obiekt wpisany do rejestru zabytków
Brda	• zespół dworski: dwór i park z XIX w.
Czersk	• kościół parafialny pw. NMP Królowej Różańca Św. wraz z plebanią i terenem przykościelnym • cmentarz rzymskokatolicki
Łąg	• chata (nie istnieje) nr 18, ul. Kościelna 27 • kościół rzymskokatolicki parafialny pw. Narodzenia NMP wraz z ogrodzeniem i działką nr 440, na której wymienione obiekty są usytuowane
Odry	• kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem przykościelnym
Rytel	• kościół parafialny pw. NMP Królowej Różańca Św. wraz z plebanią i terenem przykościelnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków w województwie pomorskim (stan na 2018 rok)

Poza wymienionymi powyżej zabytkami, na uwagę zasługują także:

- modernistyczny ratusz z ok. 1926 roku z cechami neogotyckimi w Czersku,
- zespół sądu grodzkiego (obecnie Zakład Karny Czersk) wybudowany w latach 1911–1913 wraz z budynkiem sędziego,
- szkoła ewangelicka w Czersku (obecnie Zespół Szkół im. Jana Pawła II) z lat 1896–1897,
- dom dla małych dzieci w Czersku (obecnie przychodnia lekarska) z 1914. (ul. Królowej Jadwigi 4)
- zespół dworca kolejowego w Czersku – dworzec z ok. 1900, budynek ekspedycji, dwie wieże ciśnień, 6 domów pracowniczych przy ul. Kolejowej,
- budynek poczty w Czersku z początku XX wieku,
- stary Cmentarz Honorowy przy ul. Dworcowej w Czersku,
- Plac Ostrowskiego z symbolem miasta – fontanną z pstrągami oraz deptakiem miejskim w Czersku,
- akwedukt w Fojutowie – unikalny zabytek architektury hydrotechnicznej z XIX wieku,
- cmentarzysko Gotów „Kręgi Kamienne” w Odrach (www.czersk.pl; wikipedia.pl).

Do ważnych elementów lokalnego dziedzictwa kulturowego należą również produkty kulinarne, z których słynie szczególnie miejscowość Łąg. Aktywnie działa tam Koło Gospodyń Wiejskich „Łężanki”, których potrawy zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych regionu pomorskiego.

7.1.2. Lokalne instytucje kultury

Najważniejszą instytucją kultury w gminie Czersk jest Gminne Centrum Kultury w Czersku, które powstało w 2019 roku z połączenia Ośrodka Kultury w Czersku, Ośrodka Kultury w Rytle i Ośrodka Kultury w Łęgu. Instytucja ta jest jednostką organizacyjną gminy Czersk i prowadzi działalność w zakresie rozwijania i zaspokajania potrzeb społeczności lokalnej w dziedzinie wychowania, edukacji, upowszechniania kultury, turystyki i czytelnictwa. Ośrodki te organizują życie kulturalno-rozrywkowe w gminie poprzez organizację imprez cyklicznych (Urodziny Miasta, Orszak Trzech Króli, Dożynki, Święto Pstrąga, „Łęskie kapuśniaki”, „Czerskie Mikołajki”, „Czerskie Betlejem” i inne) oraz wydarzeń jednorazowych. Oferta ośrodków obejmuje szeroki wachlarz

zajęć, m. in.: warsztaty artystyczne (plastyczne, muzyczne, taneczne), zajęcia sportowe, wykłady w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku itp. (Program Rewitalizacji...2020).

W tab. przedstawiono strukturę organizacyjną ośrodków kultury współtworzących Gminne Centrum Kultury w Czersku. W ich skład, poza aktywnościami związanymi z rozwojem działań kulturalnych, wchodzi również biblioteki, świetlice wiejskie oraz boiska sportowe.

Tab. Struktura organizacyjna Gminnego Centrum Kultury w Czersku

Gminne Centrum Kultury w Czersku	Struktura organizacyjna
Ośrodek Kultury w Czersku (centrala)	- ośrodek kultury - biblioteka publiczna - Centrum Informacji Turystycznej
Ośrodek kultury w Rytlu (filia)	- ośrodek kultury - biblioteka publiczna - świetlice wiejskie w: Zapędowie, Krzyżu, Gutowcu, Klaskawie - boisko sportowe w Rytlu
Ośrodek Kultury w Łęgu (filia)	- ośrodek kultury - biblioteka publiczna - boisko sportowe i budynek socjalny LZS

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raport o stanie gminy... 2020

W ramach prowadzonej działalności domy kultury organizują działalność i spotkania grup artystycznych, są siedzibami kół, klubów i sekcji kulturalnych oraz organizatorami imprez kulturalnych. W tab. zestawiono wskaźniki opisujące aktywność ośrodków kultury w gminie Czersk w dwóch przedziałach czasowych: w 2011 i 2019 roku. Wynika z nich jednoznacznie, że znaczenie funkcjonowania tych placówek istotnie wzrasta, czego wyrazem jest istotny wzrost liczby imprez kulturalnych i ich uczestników oraz rosnąca liczba grup artystycznych oraz kół, klubów sekcji. Jedyny wyjątek stanowi niewielki spadek liczebności grup artystycznych.

Tab. Aktywność ośrodków kultury w gminie Czersk w 2011 i 2019 roku

wyszczególnienie	2011	2019	zmiana w stosunku do 2011 roku
imprezy	230	325	41,3%
uczestnicy imprez	25 335	58 145	129,5%
liczba uczestników imprez na 1000 ludności	1 178,8	2 686,5	127,9%
grupy artystyczne	28	43	53,6%
członkowie grup artystycznych	399	369	-7,5%
koła / kluby / sekcje	26	70	169,2%
członkowie kół / klubów / sekcji	592	806	36,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

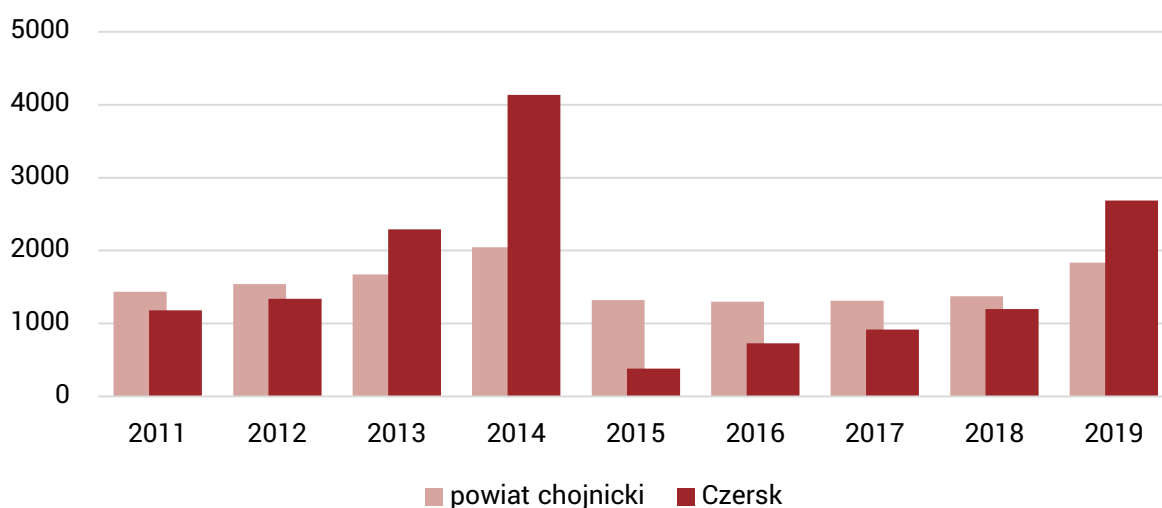
W 2019 roku instytucje kultury w gminie Czersk zorganizowały łącznie 325 imprez kulturalnych, spośród których dominowały seanse filmowe (13%), imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (12%), prelekcje, spotkania i wykłady (10%) oraz warsztaty (10%). Jak wynika z ryc. oferta imprez jest bardzo zróżnicowana pod względem tematyki i formuły spotkań oraz aktywności.

Ryc. Imprezy zorganizowane przez gminne instytucje kultury w gminie Czersk w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Liczba uczestników w wydarzeniach kulturalnych jest ściśle powiązana z kalendarzem i ofertą imprez przewidzianych na dany rok, stąd trudno wskazać na trend w zakresie uczestnictwa w kulturze. Jak wynika z ryc., największe zainteresowanie imprezami kulturalnymi w gminie Czersk miało miejsce w latach: 2013, 2014 oraz 2019, kiedy liczba uczestników przekraczała 2000 w odniesieniu do 1000 mieszkańców, przekraczając zarazem wskaźnik uśredniony do poziomu powiatu chojnickiego.

Ryc. Liczba uczestników imprez na 1000 ludności w gminie Czersk w latach 2011-2019 na tle powiatu chojnickiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

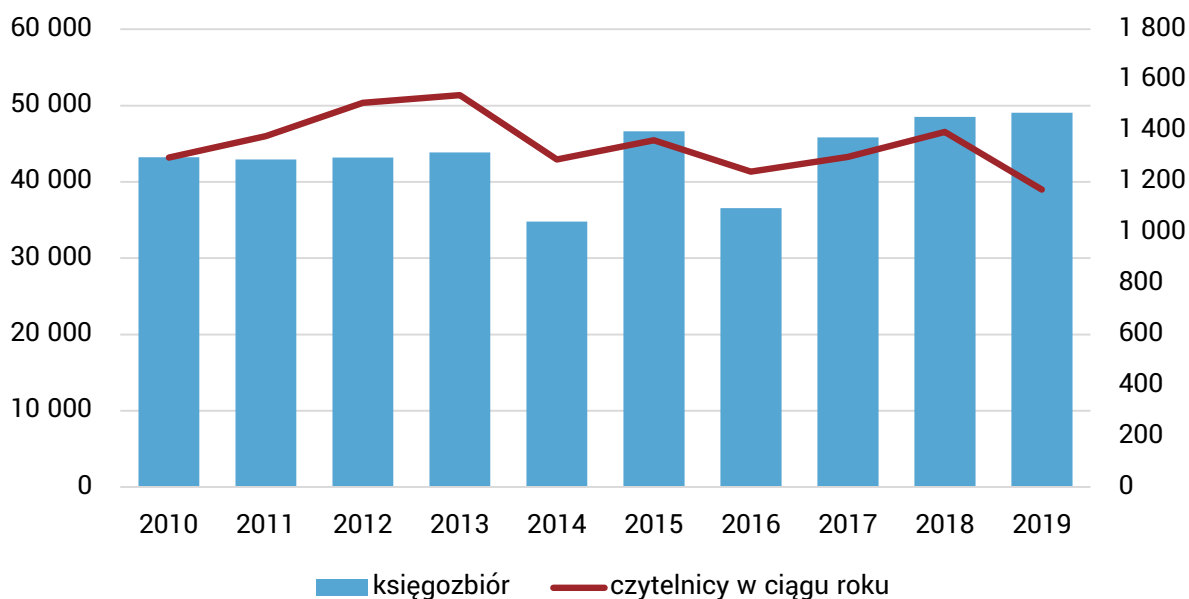
Ważnym aspektem rozwoju i popularyzacji kultury w gminie Czersk jest działalność bibliotek publicznych, które poza działaniami na rzecz rozwoju czytelnictwa są miejscem organizacji spotkań autorskich, wycieczek edukacyjnych, czy też cyklicznych spotkań w ramach Dyskusyjnego Klubu Książki (Program Rewitalizacji... 2020). W tab. przedstawiono główne wskaźniki opisujące działalność bibliotek gminnych na tle powiatu chojnickiego. Pośród pozytywnych aspektów należy wskazać rosnący księgozbiór oferowany czytelnikom, natomiast do negatywnych – spadek zainteresowania korzystaniem z bibliotek, co przejawia się spadającą liczbą czytelników w odniesieniu do liczby ludności oraz zmniejszającą się dostępnością bibliotek dla mieszkańców.

Tab. Wybrane wskaźniki opisujące działalność bibliotek w gminie Czersk na tle powiatu chojnickiego w latach 2010 i 2019

	ludność na 1 placówkę biblioteczną		księgozbiór bibliotek na 1000 ludności		czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	
	2010	2019	2010	2019	2010	2019
Czersk	7 138	7 215	2 018,6	2 266,3	61	54
powiat chojnicki	6 824	8 877	2 315,3	2 310,2	127	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

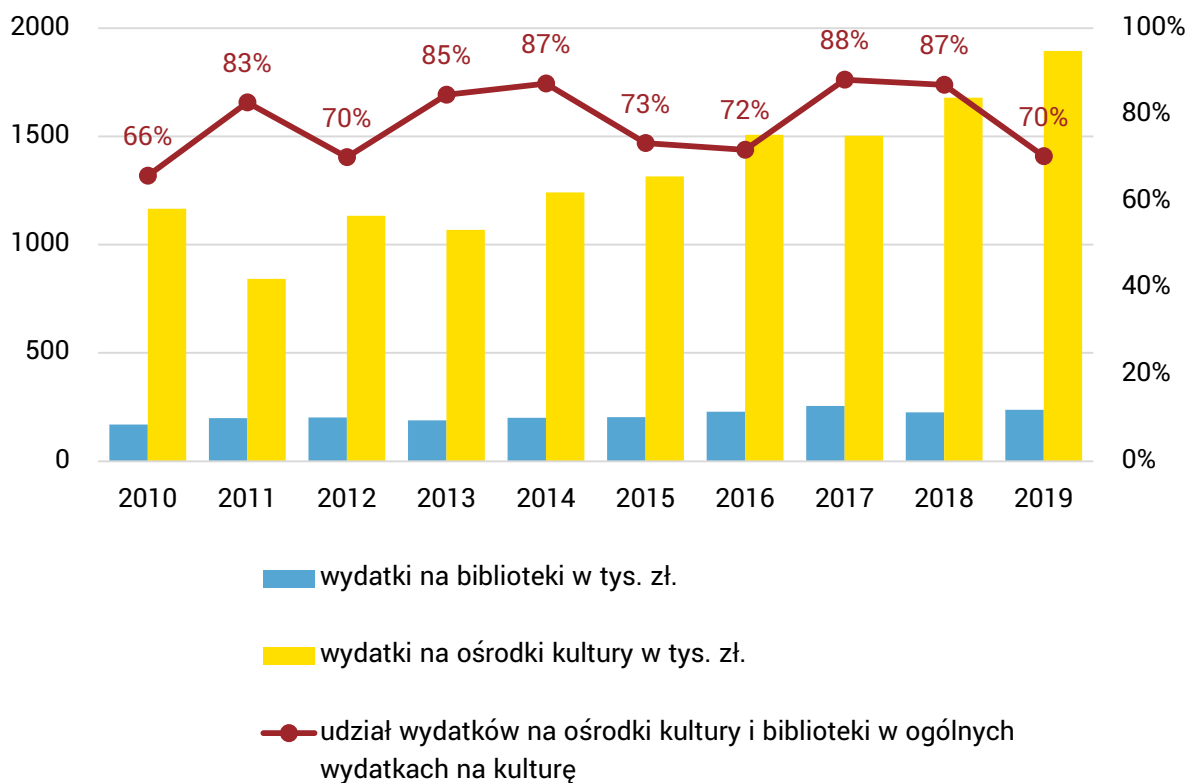
Dane przedstawione na ryc. są potwierdzeniem wskazanych wyżej zjawisk: zwiększonych starań na rzecz podniesienia atrakcyjności bibliotek przez zwiększanie księgozbioru i zarazem malejącego zainteresowania tego typu placówkami kultury. Z pewnością, należy dążyć do istotnego rozszerzenia oferty punktów bibliotecznych, na wzór dużych miast, gdzie – poza tradycyjną formułą korzystania z bibliotek – proponuje się inne aktywności, jak nauka języków obcych, kawiarenki internetowe, miejsce spotkań itp.

Ryc. Wielkość księgozbioru i czytelnicy bibliotek w gminie Czersk w latach 2010-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Omówione powyżej ośrodki kultury oraz biblioteki są najważniejszymi przejawami aktywności gminy w zakresie rozwoju kultury, czego wyrazem są wydatki budżetowe w ramach środków przewidzianych na kulturę (ryc.). W latach 2010-2019 notuje się systematyczny wzrost wydatków na te dwa rodzaje aktywności instytucji kultury. Ich udział w ogólnych wydatkach na kulturę w gminie wynosi średniorocznie 78%.

7.2. Sport

Według stanu z 2018 roku na infrastrukturę sportową w gminie Czersk składały się następujące obiekty:

- 2 stadiony,
- Hala sportowa w Czersku i sale sportowe przy szkołach
- 10 boisk piłkarskich,
- 1 skatepark,
- 9 siłowni (Bank Danych Lokalnych GUS).

Działalność klubów i instytucji sportowych dotyczy w głównej mierze sektora pozarządowego, który w ramach programu współpracy pomiędzy gminą i organizacjami społecznymi, może być współfinansowany ze środków gminnych. W tab. przedstawiono kluby sportowe, które obecnie funkcjonują na obszarze gminy, ze szczególną koncentracją w mieście Czersk.

Tab. Kluby i organizacje sportowe funkcjonujące w gminie Czersk

Lp.	Nazwa klubu sportowego	Lokalizacja
1	Miejski Ludowy Klub Sportowy „Borowiak”	Czersk
2	Klub Sportowy „Olimpia”	Czersk
3	Uczniowski Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej nr 1 w Czersku	Czersk
4	Oddział Regionalny Olimpiady Specjalne	Czersk
5	Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Razem”	Czersk
6	Aktywna Dwójka – Stowarzyszenia „Barka”	Czersk
7	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Pol”	Czersk
8	MKS Handball Czersk	Czersk
9	Stowarzyszenie „Brda Rytel”	Rytel
10	„Zieloni” Łąg	Łąg
11	Kaszubskie Stowarzyszenie Promowania Sportów Konnych	Kwieki

Źródło: materiały udostępnione przez Urząd Gminy w Czersku

Na terenie gminy Czersk organizowane są następujące wydarzenia sportowe: Turniej Piłki Siatkowej, Otwarty Turniej Piłki Nożnej w Rytlu, Czerska Liga Halowa, Turniej Tenisa Stołowego, Borowiacki Marsz na Orientację, Biegi uliczne, Turniej Dzikich Drużyn czy też Turniej Siatkówki Plażowej (Program Rewitalizacji...2020).

8. Strategie i programy

8.1. Krajowe strategie i polityki

8.1.1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR)

Polityka regionalna opiera się o 7 zasad wymienionych w dokumencie:

- subsydiarność,
- zintegrowane podejście terytorialne,
- partnerstwo i współpraca,
- koncentracja terytorialna i tematyczne,
- warunkowość,
- zrównoważone inwestowanie.

Jednym z głównych założeń KSRR jest odejście od równomiernego wsparcia całego kraju w jednolity sposób na rzecz większego zróżnicowania w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. W ramach nowego podejścia wyznaczono obszary strategicznej inwestycji, które podzielono na obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, wschodnią Polskę, Śląsk. Załącznikiem do KSRR jest Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. W powyższej liście nie wynotowano Gminy Czersk.

Na podstawie głównego celu KSRR wyznano trzy cele strategiczne:

- spójność,
- konkurencyjność,
- sprawność.

Dla obszarów wiejskich wyznaczono następujące zadania:

- inkubowanie przedsięwzięć wykorzystujących lokalny potencjał i zasoby,
- poprawa dostępu do usług publicznych,
- uzupełnienie infrastruktury technicznej,
- zwiększanie dostępności komunikacyjnej,
- nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym,
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych,
- poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych,

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, cyfrowemu,
- poprawa dostępności do świadczeń medycznych oraz profilaktyki zdrowotnej,
- podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- wykorzystanie walorów przyrodniczych i promocja dziedzictwa kulturowego,
- włączanie w procesy rozwojowe podregionów poprzez upowszechnienie innowacyjności w przedsiębiorstwach, zastosowanie szerokopasmowego Internetu, budowanie powiązań gospodarczych,
- wspomaganie rozwoju powiązań funkcjonalnych,
- inicjowanie i animowanie współpracy i partnerstw pomiędzy miastami oraz wewnątrz miejskich obszarów funkcjonalnych,
- inicjowanie partnerstw miejsko-wiejskich w zakresie świadczenia usług publicznych i rozwoju gospodarczo-społecznego,
- szersze uczestnictwo miast w międzynarodowych inicjatywach, budowa kapitału społecznego poprzez sieci współpracy,
- wsparcie zdolności do planowania strategicznego, przestrzennego, finansowego,
- doskonalenie funkcjonowania instytucji publicznych (m.in. w zakresie stosowania zamówień publicznych, innowacyjności, współpracy z interesariuszami),
- wzmocnienie roli ośrodków wzrostu w dostarczaniu usług publicznych wysokiej jakości,
- upowszechnienie rozwiązań innowacyjnych w sposobie świadczenia usług publicznych, w tym deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych.

8.1.2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 (DSRK)

Celem głównym zawartym w dokumencie DSRK jest ogólna poprawa jakości życia Polaków, rozumianym jako wzrost PKP per capita, zwiększenie spójności społecznej, zmniejszenie nierówności terytorialnych, skok cywilizacyjny oraz wzrost innowacyjności gospodarki.

Rozwój ma się dokonać w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, równoważenia potencjału rozwojowego regionów, efektywności i sprawności państwa.

Ze względu na specyfikę dokumentu zakładającą ogólne podejście do tematyki rozwoju oraz odniesienie się do działań w skali krajowej, nie przedstawiono w nim konkretniejszych działań jakie uwzględniać powinny samorządy gminne w trakcie sporządzania strategii rozwoju gmin.

8.2. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Strategia, która w trakcie sporządzania analiz oczekuje na uchwalenie przez Sejmik Wojewódzki, wyznaczy trzy główne cele strategiczne: trwałe bezpieczeństwo, otwarta wspólnota regionalna, odporna gospodarka. Doprecyzowano je w 11 celach operacyjnych. Każdy z nich ma na celu zmniejszenie dystansu rozwojowego województwa do średniej wyznaczonej dla Unii Europejskiej, określonych przez kryteria takie jak: wydłużenie przeciętnego trwania życia mieszkańców, utrzymanie dodatniego salda migracji, wzrost PKB per capita.

8.3. Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego

Strategia Rozwoju Powiatu do roku 2025 z 2013 roku koncentruje rozwój w pięciu obszarach dla którym przypisano cele strategiczne:

- Zwiększenie znaczenia funkcji turystycznej powiatu
- Ukierunkowanie rozwoju powiatu, jako ponadregionalnego centrum Gospodarczego
- Ochrona środowiska przyrodniczego i przestrzennego powiatu chojnickiego
- Rozwój postaw aktywności, ustawicznej edukacji i podmiotowości obywateli powiatu
- Podniesienie poziomu życia mieszkańców powiatu chojnickiego

Ogólny kierunek rozwoju regionu zawarto w misji określającej Powiat Chojnicki jako „ważny dla Pomorza obszar rozwoju społeczno-gospodarczego i przyrodniczego, który przy pełnym wykorzystaniu jakże cennych walorów Borów Tucholskich, zapewnia zrównoważony rozwój gospodarczy i turystyczny powiatu. Jest to powiat rozwijający nowoczesne gałęzie gospodarki, budujący dumę swoich mieszkańców z miejsca zamieszkania poprzez sprawne i uspołecznione rozwiązywanie potrzeb bytowych, kulturowych i edukacyjnych”.

Dokument strategii określa wykonawcę poszczególnych celów. Działania i cele operacyjne rekomendowane dla gmin wprowadzające założenia zawarte w celach strategicznych to:

- stworzenie zaplecza noclegowego przygotowanego na przyjmowanie grup kongresowych,
- stworzenie wokół Chojnic silnego miejskiego obszaru funkcjonalnego, umożliwiającego absorpcję znaczących środków w nowej perspektywie finansowej UE,
- stworzenie dogodnych warunków dla inwestorów,
- wspieranie procesu opracowania i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu,

- różnicowanie działalności na obszarach wiejskich i infrastrukturze technicznej wsi,
- rozwój rolnictwa, w tym ekologicznego,
- powiększenie powierzchni obszarów chronionych,
- zawarcie porozumienia związanego z realizacją założeń rezerwatu biosfery „bory tucholskie”,
- zachowanie dziedzictwa i tradycji regionalnej przy kształtowaniu krajobrazu architektonicznego,
- zwiększenie skali promocji i działań muzeum historyczno-etnograficznego (rozbudowa),
- wykorzystanie pracowników muzeum jako prelegentów w instytucjach NGO itp.,
- rozwijanie oferty jednostek kultury i wspieranie organizacji działających w obszarze kultury,
- wprowadzenie zakładki dla sektora NGO i gospodarczego na stronie internetowej starostwa,
- objęcie zasięgiem cyfrowego Internetu całego powiatu,
- zwiększenie zakresu spraw załatwianych przez e-urząd (szkoła, edukacja online),
- zacieśnienie współpracy między powiatowej i subregionalnej,
- wspólne występowanie o dofinansowanie ze środków unii europejskiej itp.,
- wspólne z gminami wykreowanie marki powiatu,
- umożliwienie mieszkańcom szybszego dojazdu do pracy,
- rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej dla zagospodarowania aktywności mieszkańców,
- wdrożenie systemów opieki domowej.

Cele operacyjne rekomendowane do wykonania przez gminy skoncentrowane są głównie w dwóch celach strategicznych: nr 2 (Ukierunkowanie rozwoju powiatu, jako ponadregionalnego centrum

Gospodarczego) i nr 5 (Podniesienie poziomu życia mieszkańców powiatu chojnickiego).

Ponad to w strategii zawarto listę działań rekomendowanych jako działania gmin:

- uporządkowanie i oznakowanie istniejących szlaków turystycznych.
- wytyczenie i oznakowanie szlaków konnych.
- rozbudowa systemu ścieżek i szlaków rowerowych.
- utworzenie w oparciu o „kaszubska marszrutę” szlaków narciarstwa biegowego.
- stworzenie zachęty podatkowej dla nowo uruchamianych usług uzdrowiskowo rekonwalescencyjnych.
- rozwijanie oferty jednostek kultury i wspieranie organizacji działających w obszarze kultury.

- podjęcie uchwały o kilkuletnim zwolnieniu z podatku od nieruchomości inwestorów lokujących taką inwestycję na obszarze powiatu.
- wdrożenie systemu wspierania klubów żeglarskich i ich inicjatyw (w ramach NGO), zwiększenie puli środków dla realizacji celów JST przez organizacje pozarządowe.
- ustawienie odpowiednich tablic informacyjnych przy głównych ciągach komunikacyjnych (gospodarka).
- utworzenie gminnych specjalnych stref ekonomicznych.
- opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- wsparcie przemian jakościowych gospodarstw rolnych.
- wsparcie rolnictwa zrównoważonego/ekologicznego.
- utworzenie lub wskazanie systemu wspierania finansowego instytucji otoczenia biznesu.
- wsparcie dla istniejącej specjalnej strefy ekonomicznej „topole”.
- utworzenie w Chojnicach parku naukowo-technologicznego.
- budowa chojnickiego centrum kultury Balturium.
- stworzenie oferty lokowania na terenie powiatu centrów finansowo-księgowych (przygotowanie terenów do budowy centrów; dla pracowników centrów atrakcyjne działki pod budowę domów).
- podjęcie uchwały o kilkuletnim zwolnieniu z podatku od nieruchomości inwestorów lokujących inwestycje budowy zapleczy noclegowych dla grup konferencyjnych na obszarze powiatu.
- wsparcie grantowe i logistyczne dla nowo powstających organizacji biznesu.
- opracowanie brakujących planów zagospodarowania przestrzennego.
- budowa kolektorów deszczowych.
- budowa kanalizacji sanitarnej na obszarach intensywnej zabudowy.
- rozbudowa sieci wodociągowej i gazowej.
- zawarcie porozumienia międzygminnego związanego z realizacją założeń rezerwatu biosfery „bory tucholskie”.
- konkursy ekologiczne w szkołach gminnych.
- wpisanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów o obowiązku stosowania elementów tradycyjnego budownictwa lokalnego.
- objęcie zasięgiem cyfrowego Internetu całego powiatu.

- opracowanie i wdrożenie na wszystkich poziomach nauczania – innowacyjnej edukacji opartej na wzroście kompetencji uczniów przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii komunikacyjno-informacyjnych (efektywna i innowacyjna edukacja).
- umocnienie działań chojnicko-człuchowskiego MOF.
- wspólne występowanie o dofinansowanie ze środków unii europejskiej itp.
- wspólne z gminami wykreowanie marki powiatu.
- wdrożenie programu zachęt skierowanych do wykształconych mieszkańców powiatu, podejmowania pracy na miejscu.
- umożliwienie mieszkańcom szybszego dojazdu do pracy.
- tworzenie zintegrowanego systemu transportowego (park&ride, bike&ride), budowa dworców autobusowych – rejon dworców Chojnice, Czersk, Brusy.
- przebudowa systemów drogowych w miastach i większych wsiach, budowa ulic osiedlowych.
- rozwój pracy online.
- budowa obiektów sportowych i rekreacyjnych oraz obiektów infrastruktury kultury.
- wprowadzenie mikro infrastruktury rekreacyjnej w obszary skoncentrowanej zabudowy mieszkaniowej w gminach.
- doposażenie PSP i OSP.

9. Transport i infrastruktura

9.1. Transport

9.1.1. Główne powiązania kołowe – krajowe, regionalne i lokalne

Przez gminę w relacji zachód-wschód przebiega droga krajowa nr 22 łącząca granicę polsko-niemiecką w Kostrzynie nad Odrą z granicą polsko-rosyjską w Grzechotkach (przebiega przez województwa: lubuskie, zachodniopomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie). W ciągu drogi krajowej nr 22 planowane jest zbudowanie obwodnicy Czerska, zapisanej na liście rezerwowej projektu Ministerstwa Infrastruktury „Program budowy 100 obwodnic na lata 2020 – 2030” (stan na luty 2020r.). Droga na terenie gminy ma 27,2 km długości.

W Czersku początek swój ma droga wojewódzka nr 237 biegnąca na południe do drogi krajowej nr 25 w miejscowości Mąkowsko w województwie kujawsko-pomorskim. Droga łączy Czersk z sąsiednią gminą Tuchola, a w dalszej kolejności z Bydgoszczą. Droga na terenie gminy ma 7,1 km długości.

Uzupełnieniem układu drogowego gminy są drogi gminne łączące przede wszystkim Czersk z sołectwami i gminami sąsiednimi (Śliwce, Brusy, Karsin oraz mniejsze drogi łączące poszczególne wsie.

9.1.2. Główne powiązania kolejowe i autobusowe

Na terenie gminy znajduje się pięć przystanków kolejowych zlokalizowanych na linii nr 203 łączącej Tczew z Kostrzynem nad Odrą oraz jeden przystanek na linii 215 łączącej Laskowice Pomorskie z Bąkiem. Obie linie nie są zelektryfikowane.

Gmina posiada bezpośrednie połączenia kolejowe z Tczewem, Chojnicami, Gdynią Główną, Laskowicami Pomorskimi, Wierzhucinem, Tucholą. Najwięcej kursów odbywa się na linii Tczew – Chojnice. Ze stacji Czersk kursują pociągi dalekobieżne do Gdyni Główniej i Piły Główniej.

Do dyspozycji pasażerów pozostaje budynek dworcowy w Czersku, którego stan jest niezadowalający. W dwóch wyższych częściach budynku znajdują się lokale mieszkalne. Stacja w Czersku posiada trzy perony, dwa z nich są użytkowane. Według danych z 2017 r. stacja obsługuje 500-700 pasażerów na dobę. W 2019 r. podpisano umowę z marszałkiem Województwa Pomorskiego na dofinansowanie remontu dworca z funduszy unijnych.

Przez gminę przebiega także jednotorowa linia nr 201 nie mająca przystanków na jej terenie.

„Transport autobusowy w Czersku i okolicy zapewniają przedsiębiorstwa PKS Chojnice i prywatna firma Robus. Miasto posiada bezpośrednie połączenia autobusowe z Chojnicami, Tucholą, Kościerzyną, Karsinem, Czarną Wodą oraz mniejszymi miejscowościami w bliskiej okolicy.”

9.1.3. Infrastruktura rowerowa

Przez teren gminy przebiegają trzy trasy szlaku „Kaszubska Marszruta” obejmującego teren borów tucholskich. Rozpoczynające się w Czersku trasy żółta i czerwona prowadzą w kierunku odpowiednio, zachodnim (wzdłuż drogi krajowej nr 22), północno zachodnim (ulicą Wrzosową łączącej Czersk z Brusami). Trasa zielona przebiega wzdłuż północno zachodniej granicy gminy. Trasy żółta i zielona poprowadzone są głównie drogami leśnymi.

Na terenie gminy istnieje 1100 m wydzielonych dróg rowerowych. Około 500 metrowy odcinek wydzielanej drogi rowerowej wytyczono wzdłuż drogi krajowej przebiegającej przez zwartą zabudowę centrum Czerska.

W gminie nie istnieje spójny system tras rowerowych pozwalający na bezpieczne i komfortowe przemieszczanie się między miejscowościami.

9.2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i gospodarka odpadami

9.2.1. Zaopatrzenie w wodę, Odprowadzanie ścieków i zarządzanie wodami opadowymi

Zakład Usług Komunalnych Sp. z o. o. w Czersku m.in. prowadzi działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków. Przedsiębiorstwo zapewnia dostawy wody i odbiór ścieków od mieszkańców, przedsiębiorstw i instytucji z wykorzystaniem kompletnej infrastruktury sieciowej. Obsługa odbiorców tych usług zagwarantowana jest w zakresie formalno-prawnym oraz w zakresie rozliczeń. W uzgodnieniu z Burmistrzem Czerska planowane i realizowane są zadania rozwojowe i modernizacyjne infrastruktury, służącej do świadczenia zbiorowych usług w przedmiotowym zakresie.

W planach na lata 2024-2026 jest przebudowa sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Czersk w celu umożliwienia tłoczenia ścieków objętych zlewnią oczyszczalni w m. Ryteł do oczyszczalni w Czersku (planowane wyłączenie z eksploatacji oczyszczalni ścieków w Rytle) .

Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wod-kan uwzględnia także zamierzenia Gminy w zakresie dalszej rozbudowy sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz stopniową rozbudowę sieci

kanalizacji deszczowych, co przełoży się na obciążenie hydrauliczne istniejącej sieci kanalizacji ogólnospławnej.

Planowana, łączna wielkość nakładów inwestycyjnych na urządzenia wodociągowe i kanalizacyjne na lata 2021- 2023 wyniesie 5 322 000 zł netto.

Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku będzie realizować wymogi ustawy m.in. poprzez poniższe działania:

- modernizacja poszczególnych ujęć wody, w tym budowa nowej studni głębinowej na ujęciu w Czersku pozwoli na poprawę parametrów jakościowych wody ujmowanej, uzdatnianej i dostarczanej odbiorcom oraz znacząco wpłynie na stabilność i ciągłość tego zaopatrzenia
- budowa nowych sieci wodociągowych w zależności od ich lokalizacji wpłynie odpowiednio na: zaopatrzenie nowych odbiorców, uregulowanie stanu prawnego związanego z ich lokalizacją, poprawę jakości wody przesyłanej na obszarze gminy, obniżenie strat wody oraz poprawę parametrów hydraulicznych sieci (ciśnienie jej dostaw) w tym dla zapewnienia warunków ochrony p.poż.;
- kolejne punkty regulacyjne opomiarowania strefowego i monitoring sieci przełożą się na czułość jej pomiarów, co skróci czas reakcji na wypadek wystąpienia awarii sieci oraz długoterminowo w sposób pośredni przełoży się to na obniżenie strat wody
- modernizacja pompowni głównej i oczyszczalni ścieków w Czersku przystosuje obiekty do stale i sukcesywnie rosnącego napływu ścieków w związku ze wzrostem liczby odbiorców, a także zapewni utrzymanie parametrów technologicznych w zakresie oczyszczania ścieków na co najmniej obecnym poziomie jakościowym;
- kontynuacja aktualnie realizowanej gospodarki wodomierzowej, w ramach której stosuje się wyłącznie wodomierze o klasie dokładności pomiarowej min. „C” wraz z modułami przystosowanymi do zdalnych odczytów, pozwoli utrzymać dokładne opomiarowanie wody sprzedawanej przez przedsiębiorstwo oraz przełoży się na sprawność realizacji ich odczytów.
- modernizacja istniejących odcinków sieci kanalizacyjnych obniży ich awaryjność, budowa nowych natomiast przełoży się na techniczne możliwości podłączenia nowych odbiorców;
- systematyczne kontrole kanalizacji sanitarnej w celu eliminacji zrzutu do niej wód deszczowych oraz wykrywanie nielegalnych podłączeń pozwolą zminimalizować koszty jej funkcjonowania.

9.2.2. Gospodarka odpadami

Gmina Czersk realizuje obowiązek prowadzenia systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na podstawie umowy z Zakładem Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku, zawartej w trybie in house. Na jej mocy Spółka zajmuje się odbiorem odpadów komunalnych z nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy. Objęty umową był obszar całej Gminy.

Gmina Czersk zawarła również umowę z Zakładem Zagospodarowania Odpadów „Nowy Dwór” Sp. z o.o. na przyjmowanie odpadów komunalnych w okresie od 1 lipca 2017 r. do 31 grudnia 2019 r.

Od 2013 r. w Czersku działa punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK). PSZOK został wybudowany w Czersku na terenie należącym do Zakładu Usług Komunalnych sp. z o.o.

Potrzeby inwestycyjne dla Gminy Czersk na rok 2020 i kolejne lata dotyczą przede wszystkim:

- realizacji systemu selektywnego zbierania odpadów, któremu sprzyjać ma zwiększenie częstotliwości odbioru odpadów obejmujących papier, tworzywa sztuczne, metale i opakowania wielomateriałowe,
- dostosowanie zasad gminnego systemu do zapisów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów m.in. przez wprowadzenie odrębnej frakcji papieru,
- zapewnienia mieszkańcom dostępności punktów zbierania przeterminowanych leków,
- zapewnienie możliwości oddawania do PSZOK tekstyliów oraz odpadów niekwalifikujących się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek,
- rozbudowy i modernizacji ZZO Nowy Dwór.

W związku z nieosiągnięciem przez Gminę poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych; papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła odebranych z obszaru gminy należałoby się skupić na działaniach zmierzających do uzyskania wymaganych wskaźników w następnych latach. Należy przeprowadzić kolejne kampanie edukacyjne dla mieszkańców.

9.3. Zapotrzebowanie w ciepło i energetyka

9.3.1. Infrastruktura przesyłowa

Na terenie miasta Czersk rozproszanie gazu ziemnego do odbiorców odbywa się poprzez:

- system sieci gazowych średniego ciśnienia, przeznaczonych głównie do zasilania odbiorców o zapotrzebowaniu powyżej 70 Nm³/h oraz w pewnym zakresie małych odbiorców (w tym odbiorców domowych) zlokalizowanych bezpośrednio przy gazociągach średniego ciśnienia;
- stacje redukcyjno-pomiarowe drugiego stopnia (SR-II°) redukujące gaz do niskiego ciśnienia;
- systemy sieci niskiego ciśnienia, zaopatrujące w gaz odbiorców o zapotrzebowaniu do 70 Nm³/h.

Mieszkańcy miasta Czersk mają dostęp do gazu ziemnego dostarczanego siecią gazową. Obecnie gaz przewodowy nie jest dostępny dla mieszkańców wiejskich obszarów gminy. Według danych z lat 2006-10 zarówno zużycie gazu ogółem jak i w celu ogrzania mieszkania wzrastało o 10 %.

Miasto Czersk zasilane jest w gaz ziemny wysokometanowy GZ-50 z krajowego systemu sieci gazowych gazociągiem wysokiego ciśnienia (w/c) o średnicy DN 150 i ciśnieniu roboczym 2,5 MPa relacji Grudziądz – Tuchola – Chojnice z odgałęzieniem do Czerska.

Gazociąg ten zasila stację redukcyjno – pomiarową pierwszego stopnia, zlokalizowanej w zachodniej części miasta Czersk.

Rozproszanie gazu GZ-50 na terenie miasta Czersk odbywa się gazociągami średniego i niskiego ciśnienia. Żadna z miejscowości na obszarach wiejskich gminy Czersk nie została dotychczas zgazyfikowana.

Trwają prace projektowe związane z budową gazociągu na trasie Czersk – Łubna – Kamionka – Łąg-Kolonia – Wądoły – Łąg.

Składane są wnioski do Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. w celu rozbudowy sieci gazowej na terenie miasta m.in. ul. Tucholska, Łukowska. Spółka systematycznie rozbudowuje swoją sieć (m.in. ul. Rodzinna, O.Sabinarza, Mleczarska, Łubianki, Kaszubska, Łąkowa w Czersku). Ponadto czynione są starania w celu budowy sieci gazowej do Rytla.

Energia elektryczna dla miasta i gminy Czersk dostarczana jest z GZP „Czersk”, która zlokalizowana jest w północnej części miasta Czersk oraz z GPZ „Chojnice Przemysłowa” zlokalizowanej

w Chojnicach. GPZ „Czersk” zasila miasto oraz wschodnią i środkową część gminy Czersk, natomiast GPZ „Chojnice Przemysłowa” zasila zachodnie obszary gminy Czersk. Ze stacji GPZ „Czersk” wypracowanych jest 12 linii średniego napięcia (SN) zasilających miasto i gminę Czersk.

Z informacji uzyskanych przez ENEA S. A. z siedzibą w Poznaniu, Rejon Energetyczny Bydgoszcz, wynika, że cała infrastruktura przesyłowa i dystrybucyjna zasilająca Gminę w energię elektryczną pozwala na dotrzymanie norm dotyczących niezawodności zasilania, jakości dostarczanej energii elektrycznej oraz ciągłości zasilania.

Na terenie miasta i gminy Czersk funkcjonuje oświetlenie uliczne, obejmujące 1783 punkty oświetleniowe. Stan techniczny istniejącego oświetlenia oceniany jest jako dobry, w związku z czym w kolejnych latach nie planuje się jego modernizacji i wymiany opraw oświetleniowych na energooszczędne. W najbliższych pięciu latach planowana jest natomiast rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie miasta i gminy Czersk, obejmująca budowę ok. 100 nowych punktów oświetleniowych na terenie miasta Czerska i miejscowości: Rytel, Łąg, Wądoły, Wieck, Łąg-Kolonia, Będźmierowice, Konewki, Złotowo.

9.3.2. Indywidualne źródła ciepła

Na terenie miasta Czersk istnieje centralny system ciepłowniczy obsługiwany przez Vapo Sp. z o.o. Natomiast ogrzewanie budynków usytuowanych na obszarach wiejskich Gminy oraz w części Miasta nieobsługiwanej przez centralny system ciepłowniczy, odbywa się za pomocą indywidualnych kotłowni spalających najczęściej węgiel i drewno, a w mniejszym stopniu olej opałowy. Kotłownie lokalne obsługują natomiast budynki wielorodzinne i budynki użyteczności publicznej. Na terenie miasta kotły węglowe zostały zastąpione kotłami ekologicznymi opalanymi gazem. Źródłem ciepła dla budynków jednorodzinnych jak i wielorodzinnych na terenie miasta Czersk są najczęściej kotłownie opalane węglem, drewnem i gazem. Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców oraz systematyczna gazyfikacja obszaru Gminy wynikająca ze wzrostu liczby mieszkańców wpływa na coraz szersze zastosowanie gazu w ogrzewaniu budynków mieszkalnych i związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, usytuowanych na terenie miasta Czersk.

Zupełnie inna struktura wykorzystania paliw energetycznych występuje na terenie obszarów wiejskich gminy Czersk, gdzie najpopularniejszym paliwem jest węgiel i drewno. Zarówno budynki wielorodzinne jak i jednorodzinne w największym stopniu korzystają z pieców opalanych węglem oraz drewnem, co wynika z jego wysokiej dostępności związanej z dużą powierzchnią lasów na terenie Gminy.

10. Polityka klimatyczna gminy

Zła jakość powietrza w Gminie Czersk, tak jak praktycznie w całej Polsce, jest bardzo poważnym problemem społecznym. Konieczne jest więc podejmowanie różnorodnych działań, m.in. z zakresu edukacji, kontroli źródeł ciepła, wprowadzania proekologicznych źródeł ogrzewania, ekologicznego transportu, rozwoju terenów zieleni itp. W 2019 r. Gmina Czersk zakupiła i zainstalowała 11 czujników jakości powietrza. Zamontowano 7 czujników na terenie miasta oraz po jednym w Rytlu, Odrach, Łęgu i Złotowie. Czujniki monitorują jakość powietrza 24 godziny na dobę mierząc stężenia PM 2,5 i PM10, temperaturę, ciśnienie i wilgotność. Dane z czujników często wskazują przekroczenia dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń, w niektórych lokalizacjach kilkukrotnie.

Analiza zawarta w dokumencie „Informacja o jakości powietrza w Gminie Czersk i działaniach na rzecz jego poprawy” ze stycznia 2021 r. stwierdza, że w układzie rocznym nie doszło do przekroczenia stężenia pyłów PM 2,5 na terenie miasta Czersk. Jednak aż 7 razy stężenie tych niebezpiecznych pyłów zostało przekroczone w ujęciu miesięcznym. Największe stężenia pyłów występują w grudniu (w czterech lokalizacjach), a najgorsza jakość powietrza występuje na Osiedlu „Chojnickim” oraz w rejonie Osiedla „Piastowskiego”, ul. Tucholskiej i ul. Podleśnej. Najczystsze powietrze jest w rejonie wylotu w kierunku Tucholi. Podobna sytuacja ma miejsce w pozostałej części gminy. Analiza pokazała, że w układzie rocznym nie doszło do przekroczenia stężenia pyłów PM 2,5 w miejscowościach, gdzie zainstalowano czujniki jakości powietrza na terenie Gminy Czersk. Niestety w grudniu w dwóch miejscowościach nastąpiło przekroczenie, a w dwóch osiągnięty dopuszczalny poziom stężenia pyłów PM 2,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Największe stężenia pyłów występują w oczywiście grudniu, a najgorsza jakość powietrza jest w Łęgu, natomiast najniższe stężenia odnotowano w Odrach i Złotowie.

Stwierdzono także, że w układzie rocznym nie doszło do przekroczenia stężenia pyłów PM 10 na terenie miasta Czersk. W miesiącu grudniu w dwóch lokalizacjach (Osiedle „Chojnickie” oraz w rejonie Osiedla „Piastowskiego”, ul. Tucholskiej i ul. Podleśnej) doszło do przekroczenia norm pyłów zawieszonych PM 10. Najniższe stężenia, podobnie jak pyły PM 2,5 występują w rejonie wylotu w kierunku Tucholi. Stan powietrza w pozostałej części gminy wygląda podobnie. Analiza wykazuje, że w układzie rocznym nie doszło do przekroczenia stężenia pyłów PM 10 w miejscowościach, gdzie zainstalowano czujniki jakości powietrza na terenie Gminy Czersk. Największe stężenia tych pyłów wystąpiły w miesiącu grudniu, nie przekraczając dopuszczalnej normy. Najwyższe stężenia pyłów występują w Łęgu, a najniższe odnotowano w Złotowie.

Gmina planuje w 2021 r. utworzyć bazę Centralnej ewidencji Emisyjności Budynków, dokonać inwentaryzacji źródeł ciepła, podjąć działania edukacyjne oraz zrealizować program Czyste Powietrze.

Celem programu priorytetowego „Czyste powietrze” jest poprawa efektywności energetycznej i zmniejszenie/uniknięcie emisji zanieczyszczeń powietrza pochodzących z jednorodzinnych budynków mieszkalnych, należących do osób fizycznych.

Gmina Czersk realizuje zadania określone w porozumieniu z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 10 lipca 2019 r. w sprawie wspólnej realizacji Programu na terenie Gminy w celu obsługi Wnioskodawców Programu w procesie składania wniosków i uzyskiwania dofinansowania. Od początku działania programu do dnia dzisiejszego udzielono ponad 400 konsultacji odnośnie wniosków, w formie bezpośredniej, telefonicznej czy mailowej. **Dotychczas mieszkańcy gminy Czersk złożyli 214 wniosków o dofinansowanie, a 180 osób podpisało umowy (w roku 2020 złożono 78 wniosków, podpisano 62 umowy).**

Ważną częścią polityki poprawy powietrza w gminie jest realizacja inwestycji mających na celu wyeliminowanie źródeł emisji zanieczyszczeń. W 2020 r. zrealizowano następujące inwestycje:

- Budowa remizy OSP w Krzyżu – ogrzewanie gazowe (stary budynek remizy miał ogrzewanie węglowe)
- Opracowanie dokumentacji projektowych budowy i przebudowy obiektów użyteczności publicznej z zastosowaniem ekologicznego ogrzewania:
- Budowa oświetlenia ulicznego z oprawami LED-owymi

W bieżącym roku zaplanowane są kolejne inwestycje z powyższego zakresu.

Uchwałą nr 308/XXIV/20 Sejmik Województwa Pomorskiego z dnia 28 września 2020 roku przyjął Program Ochrony Powietrza dla strefy pomorskiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu. Gmina Czersk znalazła się w obszarze przekroczeń średniorocznego poziomu docelowego B(a)P w strefie pomorskiej w 2018 r.

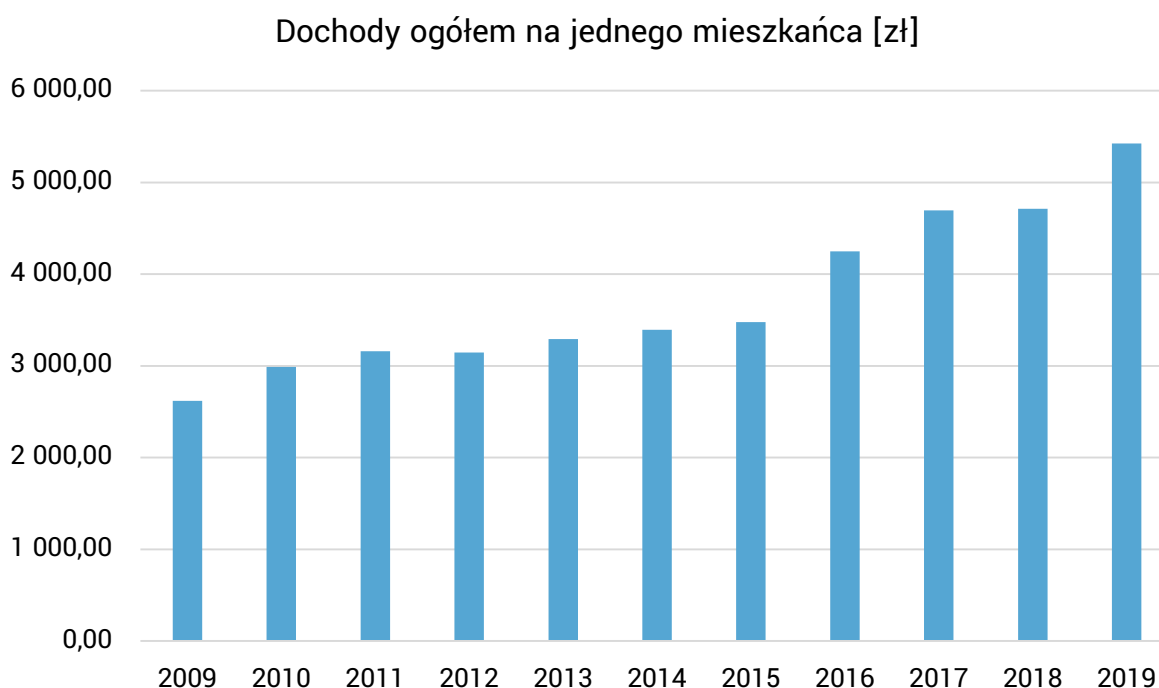
11. Stan finansów gminy

Według raportu o stanie gminy za 2019 r. wydatki budżetu wyniosły 115 744 870 zł i były wyższe od ubiegłorocznych o 6 836 654 zł (tj. o 6,28%). Największy udział w wydatkach miały wydatki na: pomoc społeczną i rodzinę – 45,5 mln zł (39,31%), oświatę i edukacyjną opiekę wychowawczą – 31,8 mln zł (27,47%) oraz na transport i łączność – 7,2 mln zł (6,22%). W 2019 r. wykonanie wydatków bieżących wyniosło 103 137 819 zł (98,5% planu), a majątkowych 12 607 051 zł (96,2% planu). Na inwestycje przeznaczono środki o 3 149 072 zł niższe, niż w 2018 roku.

Budżet Gminy zamknął się deficytem w wysokości 1,7 mln PLN. Dochody i przychody ogółem wyniosły 124,7 mln PLN, a wydatki i rozchody - 119,3 mln PLN.

11.1. Dochody na głowę mieszkańca

Dochody gminy nieprzerwanie rosną przez ostatnie 10 lat. Największe wzrosty zanotowano między rokiem 2015 a 2016 oraz między 2018 a 2019.

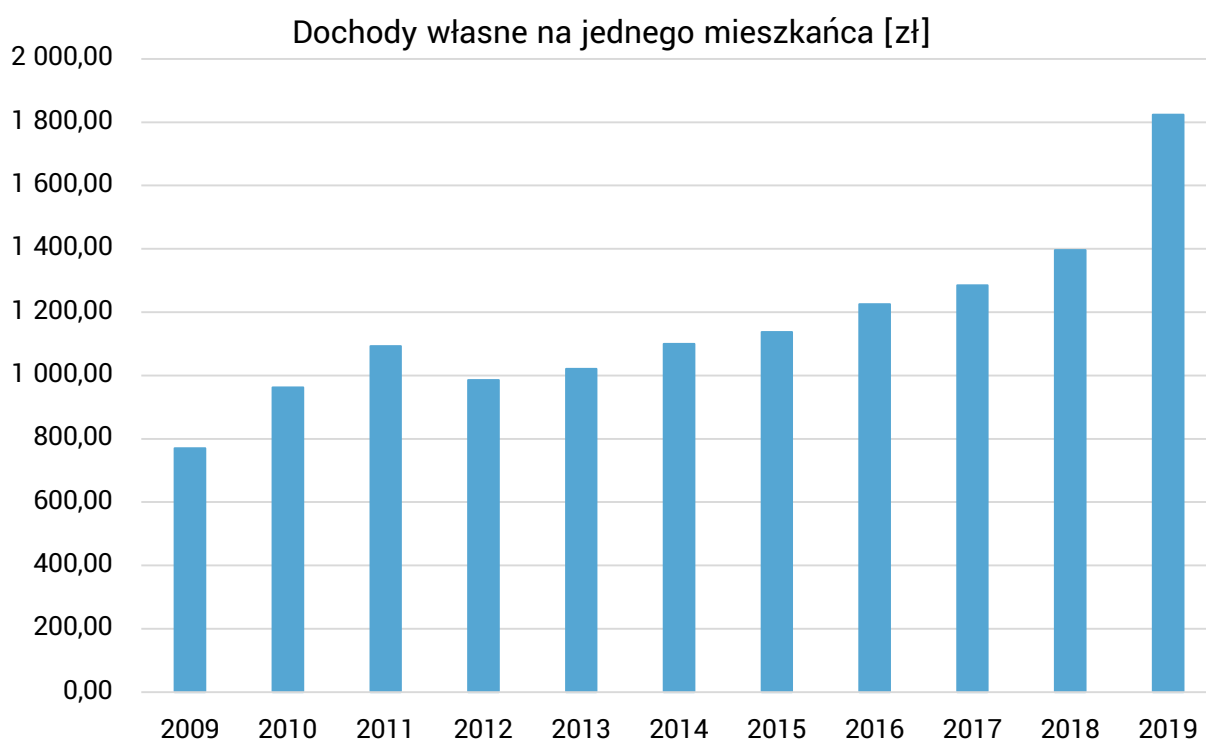

11.2. Dochody własne

W 2019 r. dochody budżetu wyniosły 117 435 819 PLN, co daje wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 15 382 776 PLN (tj. o 15,07%).

Dochody własne, w tym z: podatków i opłat lokalnych, z mienia, usług przedszkolnych i stołówek, stanowiły 15,00% dochodów ogółem. Subwencje i dotacje z budżetu państwa – 71,9%, a 13,1% wpływy z udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych. Dochód Gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2019 r. wyniósł 5 577 PLN ogółem oraz 837 PLN w przypadku dochodów własnych.

Dochody własne na jednego mieszkańca na przestrzeni ostatnich 10 lat systematycznie rosły, za wyjątkiem spadku w 2012 r.

11.3. Wydatki Gminy

W 2019 r. wydatki budżetu wyniosły 115 744 870 PLN i były wyższe od ubiegłorocznych o 6 836 654 PLN (tj. o 6,28%).

Największy udział w wydatkach miały wydatki na: pomoc społeczną i rodzinę – 45,5 mln PLN (39,31%), oświatę i edukacyjną opiekę wychowawczą – 31,8 mln PLN (27,47%) oraz na transport i łączność – 7,2 mln PLN (6,22%).

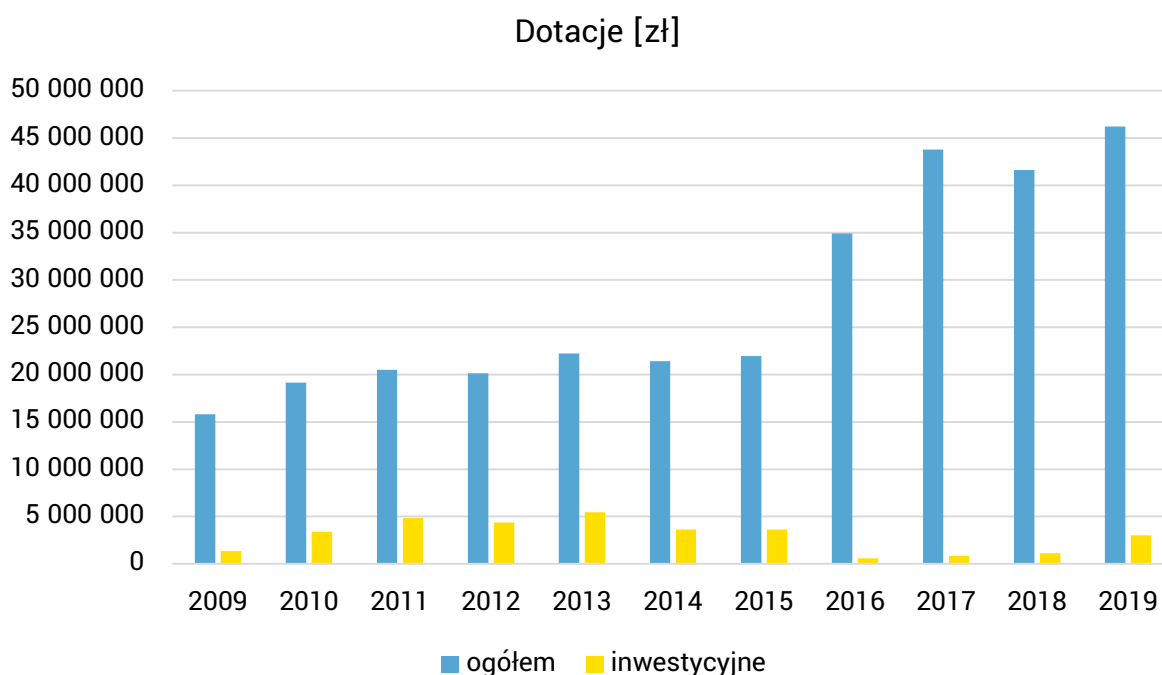
W 2019 r. wykonanie wydatków bieżących wyniosło 103 137 819 PLN (98,5% planu), a majątkowych 12 607 051 PLN (96,2% planu). Na inwestycje przeznaczono środki o 3 149 072 PLN niższe, niż w 2018 roku.

11.4. Przychody i rozchody Gminy

Przychody budżetu w 2019 r. wyniosły 7 299 297 PLN, a rozchody 3 550 000 PLN. Na przychody głównie złożyły się: kredyt, w wysokości 2,5 mln PLN oraz wolne środki, w kwocie 4,8 mln PLN. Zadłużenie na koniec 2019 r. wyniosło 30 430 000 PLN i zmniejszyło się o 1 050 000 PLN w stosunku do roku 2018.

11.5. Pozyskane dofinansowanie zewnętrzne

W latach 2016-2019 widać znaczny wzrost środków finansowych pozyskiwanych z dotacji, które w 2019 osiągnęły ponad 45 mln zł. Przeciwnie proporcjonalnie maleje część dofinansowania inwestycji.

W roku 2019 gmina pozyskała 2 696 000 zł środków z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych.

12. Główne projekty inwestycyjne na terenie gminy

Strategiczne inwestycje Gminy Czersk

- Przebudowa budynku Dworca PKP w Czersku - etap II - 6 mln zł
- Przebudowa układu komunikacyjnego w rejonie Dworca PKP w Czersku - 5 mln zł
- Budowa przedszkola w Łęgu - 5 mln zł
- Przebudowa i rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 2 w Czersku - 3 mln zł
- Przebudowa i rozbudowa Zespołu Szkół w Rytlu - 5 mln zł
- Przebudowa budynków Gminnego Centrum Kultury w Czersku i Rytlu - 2 mln zł
- Budowa sali widowiskowej w Czersku - 4 mln zł
- Budowa i przebudowa dróg gminnych - 15 mln zł
- Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Czersku wraz z likwidacją oczyszczalni ścieków Rytlu - 8 mln zł
- Rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej m.in. Sołectwa: Mosna, Malachin, Gotelp - 8 mln zł
- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego poprzez termomodernizację obiektów użyteczności publicznej oraz wymianę źródeł ogrzewania - 10 mln zł

W sumie na strategiczne inwestycje prowadzone przez Gminę Czersk przewidziano 71 mln zł.

Modernizacja linii kolejowej nr 203 i 215

Inwestycja obejmie modernizację linii z Tczewa do Czerska (nr 203), ze stacji Szlachta przez Czersk do stacji Bąk (nr 215) oraz odbudowę niewykorzystywanej obecnie linii z Lipowy Tucholskiej do Szlachty Zachód (nr 744). Planuje się także budowę dwóch łącznic między linią kolejową nr 203 a linią kolejową nr 201 (Łąg Południowy – Czarna Woda oraz Szałamaje – Łąg) z Nowej Wsi Wielkiej przez Bydgoszcz do portu w Gdyni. Łącznie zmodernizowanych zostanie około 100 km linii.

Dzięki planowanej modernizacji linii mieszkańcy Czerska czy Starogardu Gdańskiego szybciej dotrą do Tczewa i Trójmiasta. Podróżni będą mogli korzystać z przebudowanych, bardziej funkcjonalnych stacji i zmodernizowanych przystanków. Cieszę się, że PKP Polskie Linie Kolejowe realizują kolejną inwestycję na terenie województwa pomorskiego.

PLK planują przebudowę 15 stacji i przystanków na liniach 203 i 215, m. in. w Starogardzie Gdańskim, Czarnej Wodzie i Czersku. Wyższe perony ułatwią wsiadanie i wysiadanie z pociągów. Oczekiwany komfort obsługi podróżnym o ograniczonych możliwościach poruszania się zapewnią dogodne dostępy do peronów w postaci pochylni oraz wind z przejść podziemnych, m. in. na stacji Starogard Gdański.

Modernizacja linii Tczew – Czersk zapewni w południowej części Pomorza atrakcyjne podróże pociągiem do szkoły czy pracy. Dzięki planowanej elektryfikacji kolej będzie sprawniejsza i bardziej ekologiczna, a nowe przystanki zwiększą dostęp do tego środka transportu.

Na chwile obecna trwa sporządzanie dokumentacji projektowej. Dokumentacja ta obejmie remont, przebudowę lub budowę ponad 130 nowych wiaduktów, mostów oraz przejść pod torami.

80 przejazdów kolejowo-drogowych oraz przejść dla pieszych zostanie zmodernizowanych, co podniesie poziom bezpieczeństwa na styku linii kolejowych i dróg. Planowana elektryfikacja ograniczy wpływ linii na środowisko, a pociągi będą jeździć sprawniej i ciszej. Bezpieczną i sprawną jazdę pociągów zapewni nowy system sterowania ruchem kolejowym.

Po modernizacji odcinka linii nr 203 między Tczewem i Czerskiem skróci się czas podróży nawet o około 25 minut. Pociągi pasażerskie pojadą nawet 160 km/h, zamiast obecnych 80-120 km/h, a towarowe 120 km/h zamiast obecnych 80 km/h. Zapewni to lepsze i sprawniejsze połączenie kolejowe południowej części Pomorza z Tczewem, skąd odjeżdżają pociągi m.in. do Trójmiasta i Warszawy. Planowane łącznice mogą usprawnić przewóz towarów linią z Bydgoszczy do i z portu morskiego w Gdyni.

Termin przygotowania dokumentacji projektowej dla zadania pn. „Prace na linii kolejowej nr 203 na odcinku Tczew - Czersk” określono na III kwartał 2023 r. Realizacja prac będzie możliwa po zabezpieczeniu środków w kolejnej perspektywie finansowej na lata 2021-2027.

Rozbudowa DK 22 na odcinku Czersk – Czarna Woda i na odcinku Czersk - Chojnice

W ramach zadania rozbudowane zostaną odcinki:

- Czersk – Czarna Woda o długości 10,2 km
- Czersk – Chojnice o długości 22,5 km

Inwestycja realizowana będzie w ramach programu dostosowania dróg krajowych do nacisków

11,5 t. Program dostosowania nawierzchni do nacisków 11,5 t umożliwi kompleksową rozbudowę drogi krajowej nr 22, aktualna nawierzchnia jezdni z płyt betonowych zostanie zastąpiona bitumiczną. Droga ma mieć przekrój 1x2. Powstaną nowe odcinki ścieżek rowerowych i ciągów pieszo rowerowych, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, płynności ruchu i komfortu użytkowników. Na terenach zabudowanych wybudowana zostanie kanalizacja deszczowa i oświetlenie uliczne. Przebudowane zostaną skrzyżowania i chodniki. Ponadto zostaną wyremontowane lub przebudowane obiekty mostowe. Warto nadmienić, że wzdłuż drogi ma powstać kanał technologiczny, który będzie wykorzystywany na umiejscowienie sieci teletechnicznych.

Planowana realizacja wszystkich zamierzeń inwestycyjnych jest przewidziana do 2024 roku.

Przebudowa DW 237

Sporządzono dokumentację przebudowy DW 237 w m. Czersk obejmującą odcinek ul. Szkolnej, ul. 21-lutego i ul. tucholska do granicy miasta. Przebudowana zostanie jezdnia, wybudowana zostanie kanalizacja deszczowa i oświetlenie uliczne. Przebudowane zostaną chodniki, wybudowane zostaną ścieżki rowerowe. Inwestycja jest wstępnie planowana na lata 2022 – 2023.

Przebudowa DP 2605G Czersk – Śliwice

Sporządzono dokumentację przebudowy DP 2605G Czersk – Śliwice. Przebudowana zostanie jezdnia na odcinku 4,9 km, przebudowany zostanie ciąg pieszo-rowerowy, wybudowana zostanie ścieżka rowerowa.

Rozbudowa drogi powiatowej 2611G Czersk – Odry i 2676G ul. Łubianka w Czersku

Trwają prace projektowe. Przebudowana zostanie jezdnia na odcinku 3,9 km. W ramach inwestycji wybudowana zostanie ścieżka rowerowej, ciąg pieszo-rowerowy, chodniki, wybudowana zostanie kanalizacja deszczowa oraz oświetlenie drogowe na odcinku Czersk – Kamionka.

Ponad to niezależnie od Gminy oczekuje się na realizację następujących inwestycji:

- Budowa obwodnicy Czerska
- Rozbudowa sieci gazowej na terenie gminy m.in. Rytel, Łąg, Malachin
- Poprawa jakości telefonii komórkowej
- Rozbudowa sieci światłowodowej
- Poprawa połączeń komunikacyjnych

WNIOSKI Z ANKIET I SPOTKAŃ GRUP ROBOCZYCH

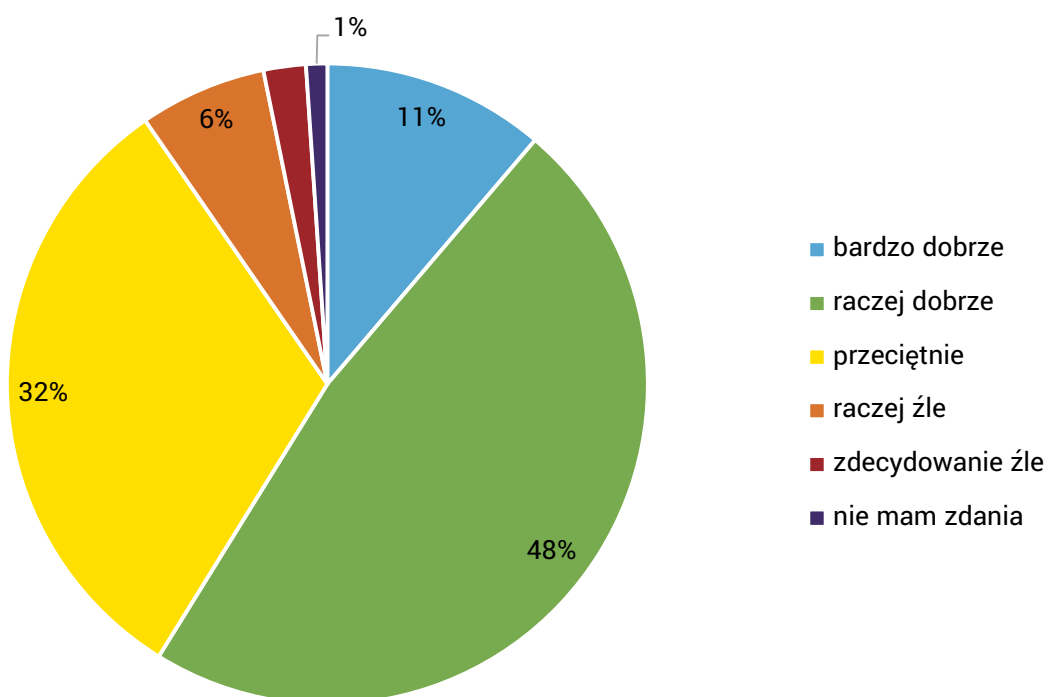
Ankieta została przeprowadzona między 12 stycznia 2021 a 4 lutego 2021 za pomocą platformy Formularze Google, a także w formie papierowej udostępnionej w Urzędzie Gminy Czersk. Otrzymano 223 odpowiedzi tylko za pośrednictwem formularza internetowego. Nie uzyskano zwrotu ankiet papierowych.

13. Pytania główne

I. Jak ogólnie ocenia Pani/Pan poziom życia w Gminie Czersk?

Prawie połowa respondentów ocenia poziom życia w gminie Czersk raczej dobrze, a 11% bardzo dobrze. Niecała jedna trzecia zapytanych ocenia poziom życia jako przeciętny, a tylko 8% wskazuje na raczej złą lub zdecydowanie złą ocenę. Ogólna ocena poziomu życia w gminie Czersk jest pozytywna.

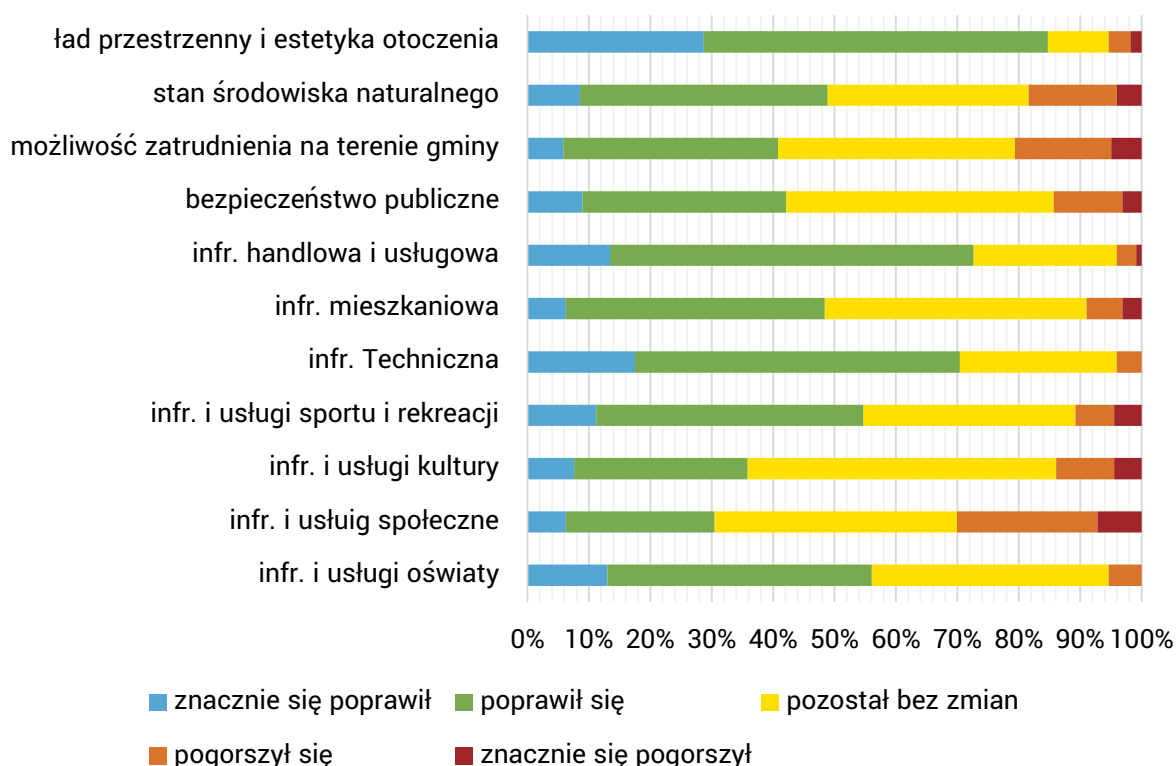
Jak ogólnie ocenia Pani/Pan poziom życia w Gminie Czersk?

II. Jak ocenia Pani/Pan poziom życia w gminie Czersk w porównaniu do tego sprzed 10 lat?

Oceniając zmianę poziomu życia względem sytuacji sprzed 10 lat respondenci mieli jedenaście obszarów do wskazania, w których poziom poprawił się, pozostał bez zmian lub pogorszył się. Najwięcej, bo aż 30% ankietowanych, wskazało pogorszenie lub znaczne pogorszenie dostępu do infrastruktury i usług społecznych, takich jak pomoc społeczna czy opieka zdrowotna. Odczuwalne przez 15-20% uczestników pogorszenie miało miejsce w stanie środowiska naturalnego, możliwości zatrudnienia na terenie gminy, bezpieczeństwie publicznym i dostępie do usług kulturalnych. Poprawę ładu przestrzennego i estetyki otoczenia dostrzegło ponad 80% ankietowanych, a około 70% zauważyło również poprawę dostępu do handlu i usług oraz do infrastruktury technicznej. Według około 50% respondentów poprawiły się też stan środowiska naturalnego, dostęp do infrastruktury mieszkaniowej, usług rekreacyjnych i oświatowych. Ponad 50% osób wskazało brak zmian w dostępie do usług kultury, a powyżej 40% osób stwierdzało to samo w odniesieniu do dostępu do infrastruktury mieszkaniowej i stanu bezpieczeństwa publicznego.

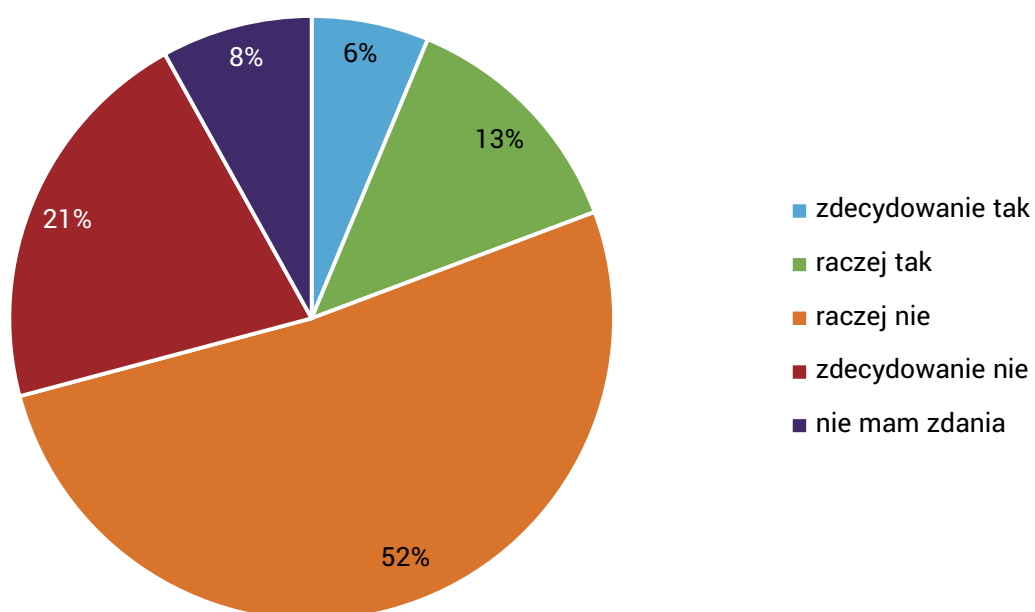
Jak ocenia Pani/Pan poziom życia w gminie Czersk w porównaniu do tego sprzed 10 lat?

III. Czy chciałaby Pani/chciałby Pan wyprowadzić się z Gminy Czersk i zamieszkać poza jej granicami, np. w sąsiedniej gminie lub mieście?

Ponad 70% ankietowanych zdecydowanie lub raczej nie chce wyprowadzać się z gminy Czersk i zamieszkać poza jej granicami. Zdecydowaną chęć przeprowadzki poza granice gminy deklaruje 6%, a 13% uczestników ocenia swoją chęć wyprowadzki jako „raczej tak”. 8% zapytanych nie było w stanie określić swojego zdania w tej kwestii.

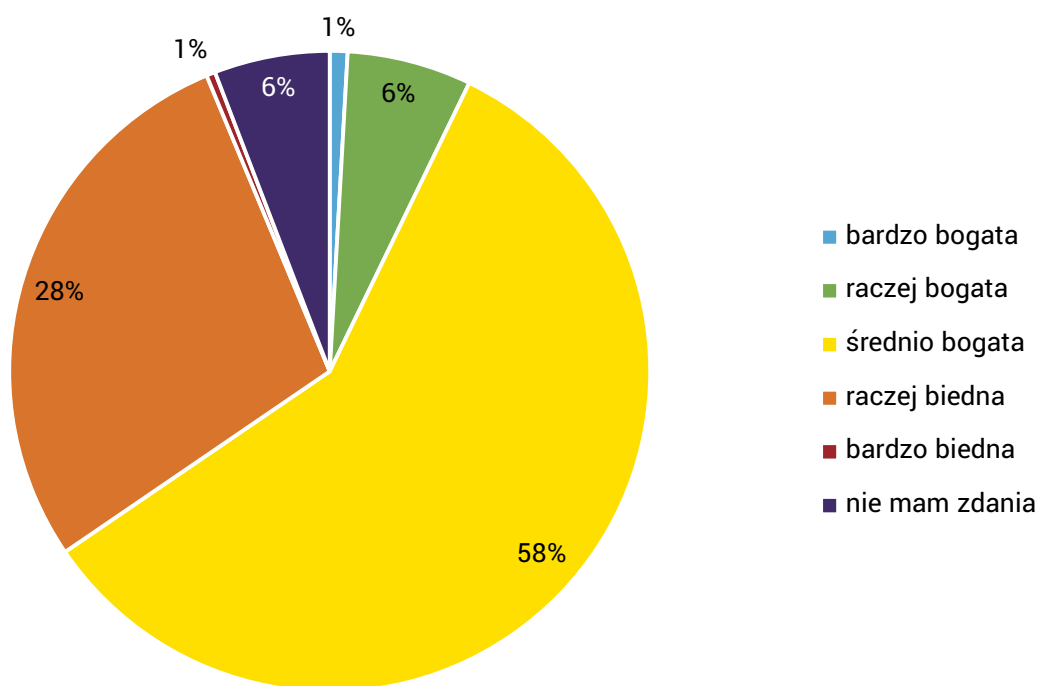
Czy chciałaby Pani/chciałby Pan wyprowadzić się z Gminy Czersk i zamieszkać poza jej granicami, np. w sąsiedniej gminie lub mieście?

IV. Jak Pani/Pana oceniają sytuację finansową Gminy Czersk? Gmina jest:

Respondenci ocenili sytuację finansową gminy Czersk na dobrą. Prawie 60% ankietowanych uważa gminę Czersk za średnio bogatą. Niecałe 30% osób twierdzi, że gmina jest raczej biedna. 6% osób wstrzymało się od wyrażenia swojej opinii w tym temacie.

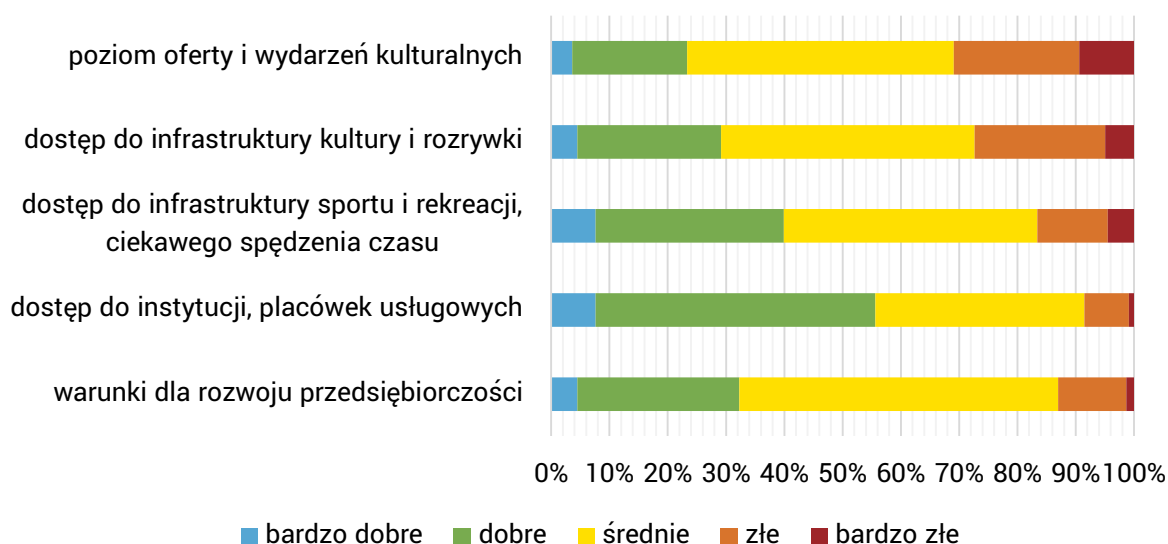
Jak Pani/Pana oceniają sytuację finansową Gminy Czersk? Gmina jest:

V. Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: przedsiębiorczość, usługi i kultura

Wśród pięciu aspektów oceny warunków życia w gminie Czersk najlepiej został oceniony dostęp do instytucji i placówek usługowych, ponieważ ponad 50% badanych wskazało bardzo dobrą lub dobrą ocenę. Najgorzej wypadł poziom oferty i wydarzeń kulturalnych, który ponad 30% respondentów oceniło na zły bądź bardzo zły. Najczęściej wybieraną oceną stanu wymienionych aspektów było określenie „średnie”.

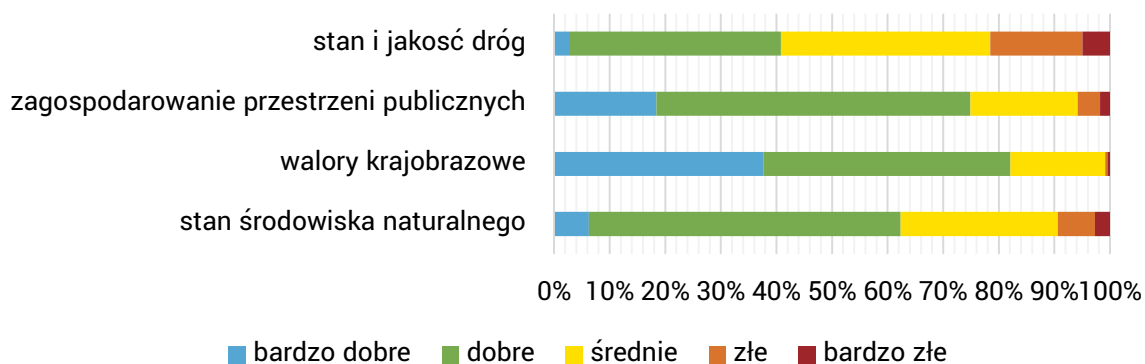
Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: przedsiębiorczość, usługi i kultura

VI. k Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: środowisko, przestrzeń publiczna, drogi

Najlepiej w tym zestawieniu zostały ocenione walory krajobrazowe gminy Czersk, gdzie prawie 40% badanych wskazało na ich bardzo dobry stan, a kolejne ponad 40% wskazało stan „dobry”. Tylko trochę gorzej zostało ocenione zagospodarowanie przestrzeni publicznych i stan środowiska naturalnego. Najgorzej wypadł stan i jakość dróg, które ponad 20% ankietowanych określiło na złe lub bardzo złe.

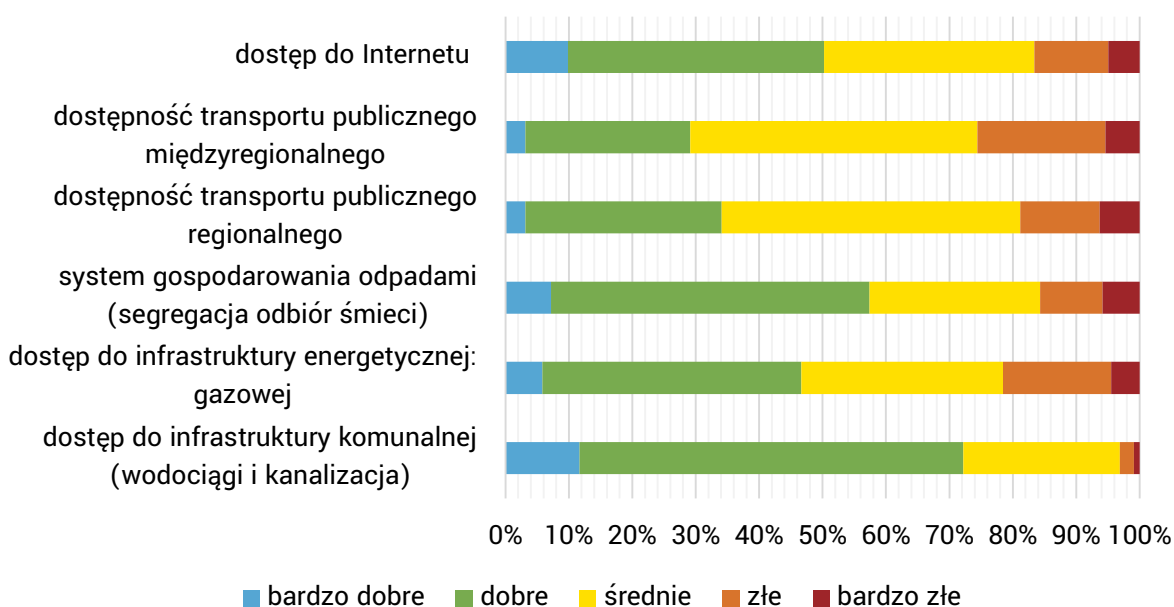
Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: środowisko, przestrzeń publiczna, drogi

VII. Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach:
infrastruktura, transport publiczny

Wśród pytań dotyczących oceny stanu infrastruktury i transportu publicznego najlepiej oceniony został dostęp do wodociągów i kanalizacji, którego stan jako dobry lub bardzo dobry wskazało ponad 70% odpowiadających. Dobrze ocenione przez około 50% respondentów zostały również dostęp do Internetu oraz system gospodarowania odpadami. Najgorzej (prawie 25% wskazań) została oceniona dostępność transportu międzyregionalnego. Bardzo podobnie został oceniony regionalny system transportu publicznego.

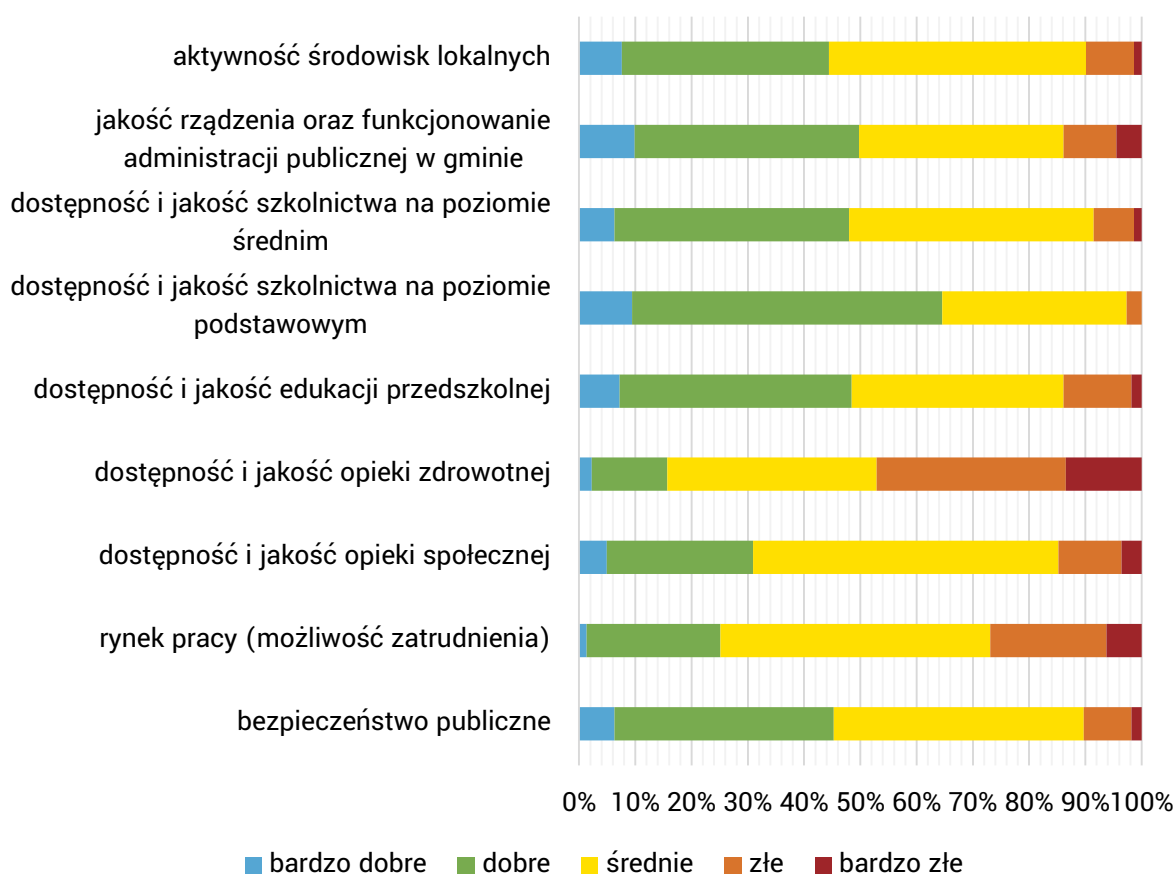
Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: infrastruktura, transport publiczny

VIII. Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: rynek pracy, bezpieczeństwo socjalne

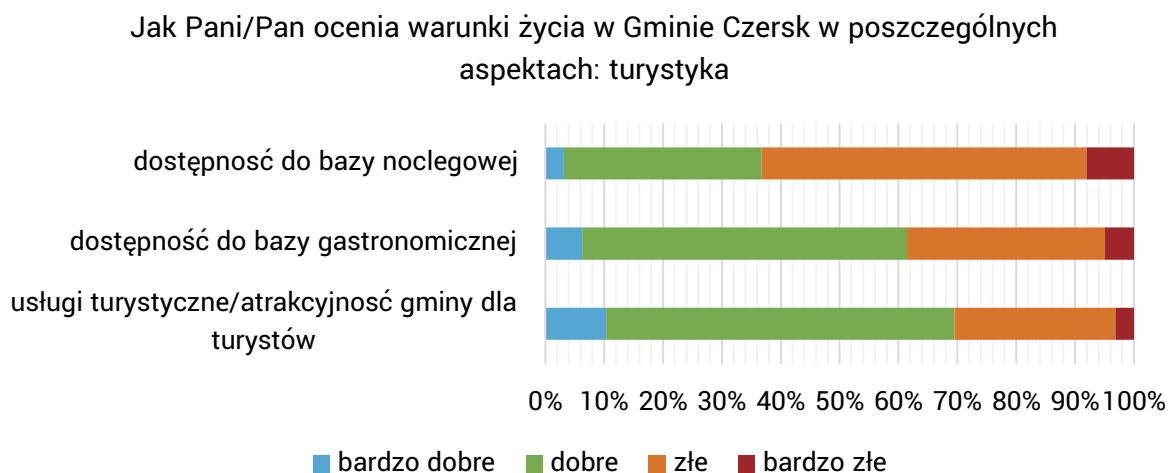
W kategoriach związanych z rynkiem pracy i bezpieczeństwem socjalnym najlepiej oceniona została dostępność i jakość szkolnictwa na poziomie podstawowym, gdyż wskazało na nią łącznie ponad 60% ankietowanych. Większość kwestii została oceniona pozytywnie (około 45% pozytywnych wskazań), oprócz dostępności i jakości opieki społecznej oraz możliwości zatrudnienia na rynku pracy. Najgorzej oceniona została dostępność i jakość opieki zdrowotnej (prawie 50% negatywnych wskazań).

Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: rynek pracy, bezpieczeństwo socjalne

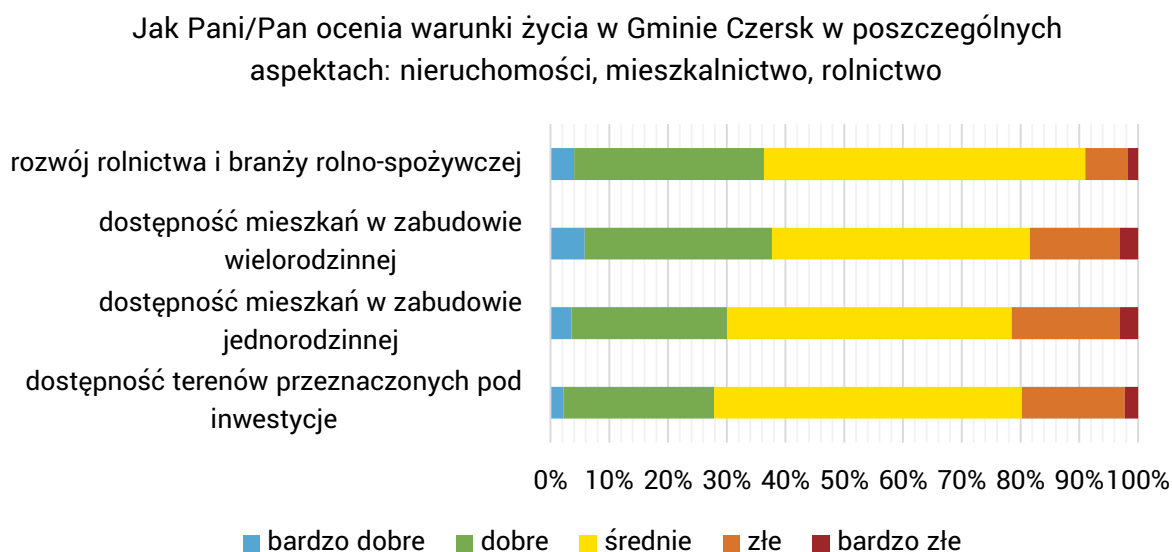
IX. Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: turystyka

Respondenci wskazali, że w kategorii turystyki najlepiej oceniają usługi turystyczne i atrakcyjność gminy dla turystów. Niewiele gorzej ocenili dostępność do bazy gastronomicznej, jednak wskazali złą kondycję dostępności do bazy noclegowej.

X. Jak Pani/Pan ocenia warunki życia w Gminie Czersk w poszczególnych aspektach: nieruchomości, mieszkalnictwo, rolnictwo

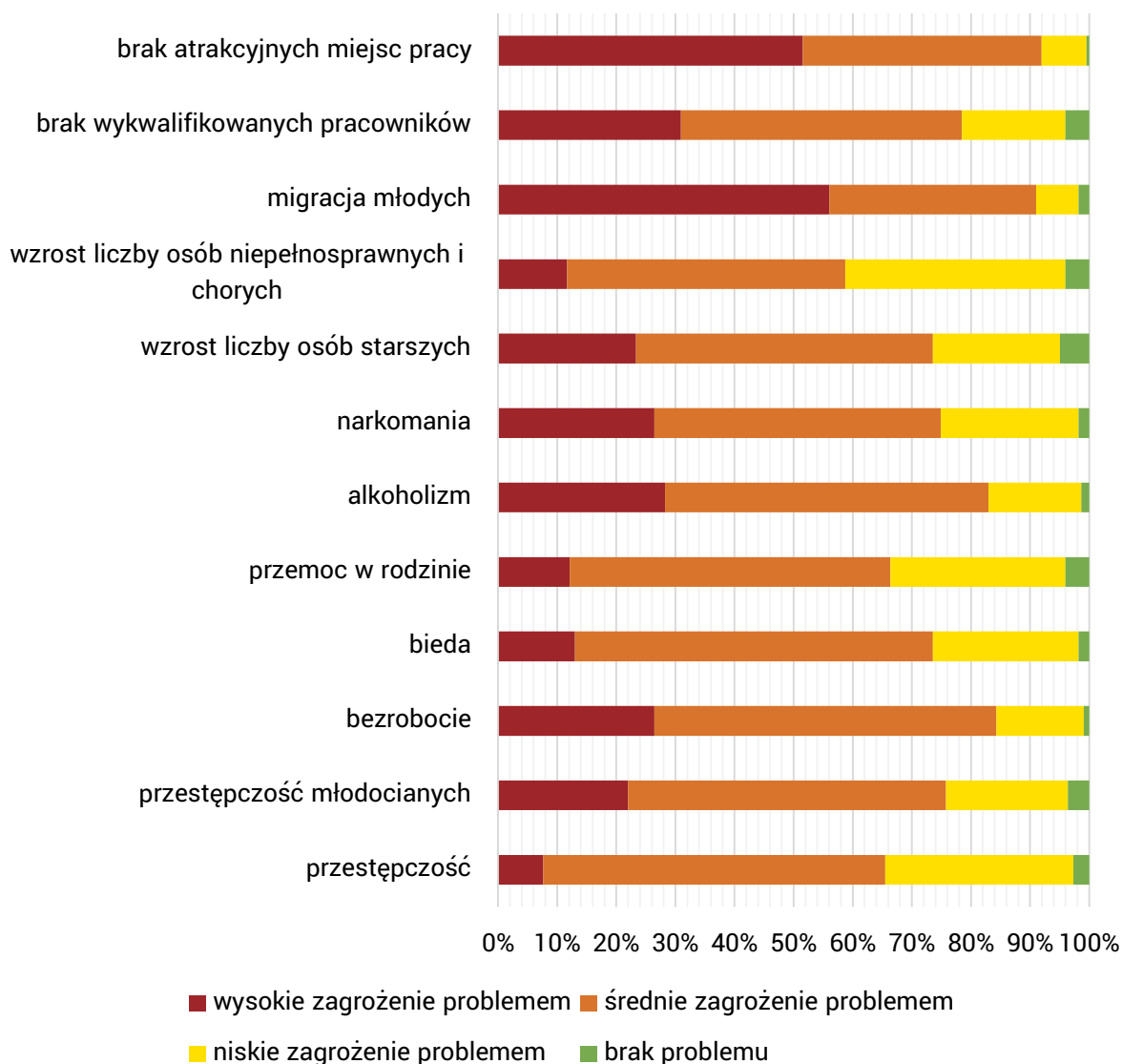
W bardzo wyrównanym temacie nieruchomości i rolnictwa, najlepiej wypadł rozwój rolnictwa i branży rolno-spożywczej. Najbardziej skrajne opinie były wyrażane na temat dostępności mieszkań w zabudowie wielorodzinnej. W większości aspektów około 30% badanych wskazało odpowiedź pozytywną, a niecałe 20% odpowiedzi negatywną.

XI. Jakie główne problemy społeczne występują na terenie gminy?

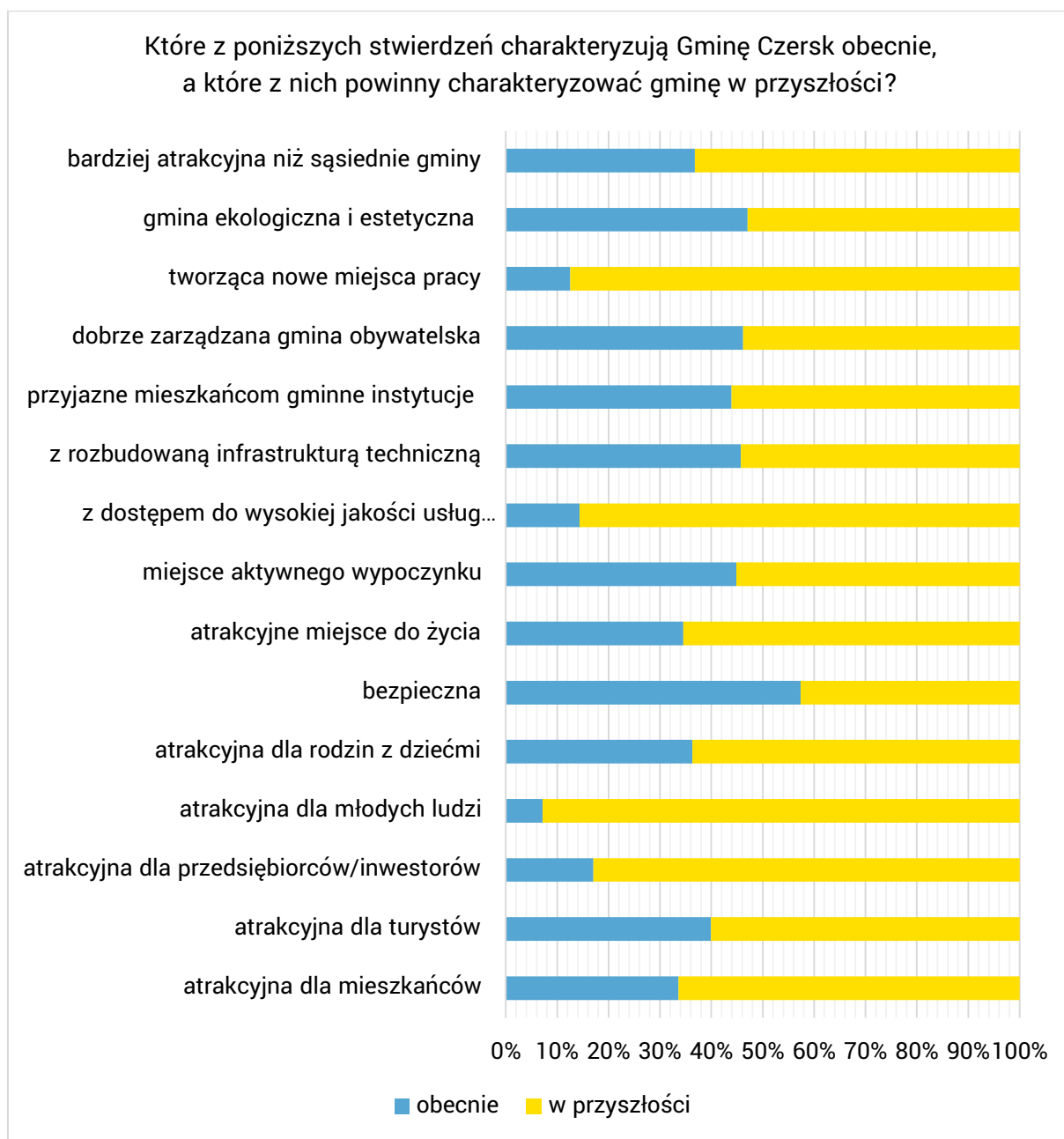
Jako główne problemy społeczne zostały wskazane bardzo zbliżoną ilością głosów brak atrakcyjnych miejsc pracy oraz migracja młodych mieszkańców poza granice gminy. Najmniej zauważalnym problemem okazał się wzrost liczby osób niepełnosprawnych i chorych oraz przestępczość. Problemy, które również są odczuwane jako zagrażające gminie to brak wykwalifikowanych pracowników, alkoholizm oraz bezrobocie.

Jakie główne problemy społeczne występują na terenie gminy?

XII. Które z poniższych stwierdzeń charakteryzują Gminę Czersk obecnie, a które z nich powinny charakteryzować gminę w przyszłości?

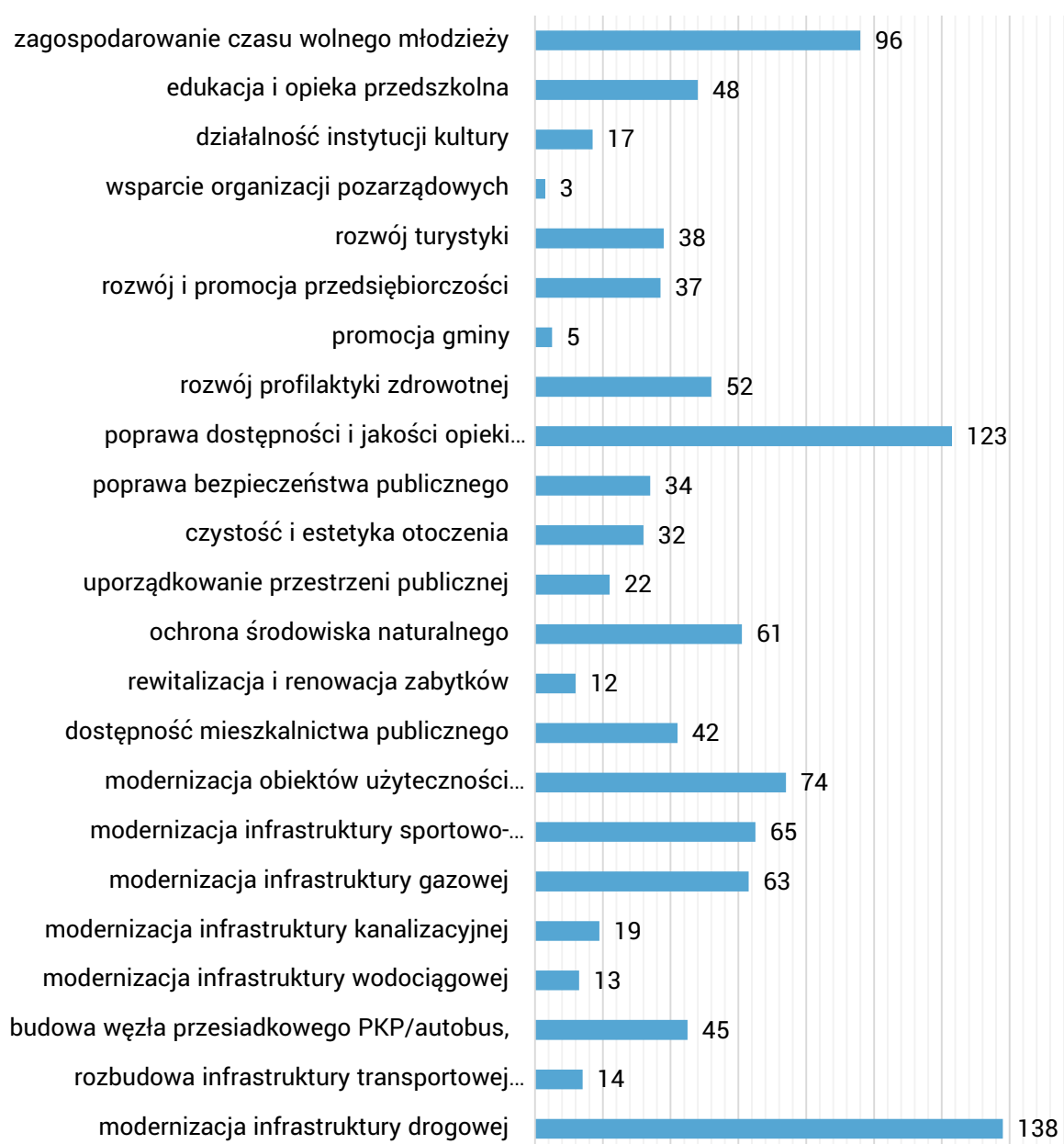
W oczach respondentów gmina obecnie jest bezpieczna, ekologiczna, dobrze zarządzana, przyjazna, wyposażona w odpowiednią infrastrukturę i atrakcyjna dla turystów, rodzin z małymi dziećmi i mieszkańców. W przyszłości powinna charakteryzować się atrakcyjnością dla młodych ludzi oraz przedsiębiorców, tworzeniem nowych miejsc pracy oraz dostępem do wysokiej jakości usług społecznych.

XIII. Jakie są według Pani/Pana najpilniejsze przedsięwzięcia/dziedziny do zrealizowania lub wspierania na terenie Gminy Czersk w perspektywie najbliższych kilku lat?

Na terenie gminy Czersk najpilniejsza do zrealizowania w ocenie ankietowanych jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej oraz poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej. Warto także wspierać zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży. Najmniej pilne są inwestycje w zakresie wspierania organizacji pozarządowych i promocji gminy.

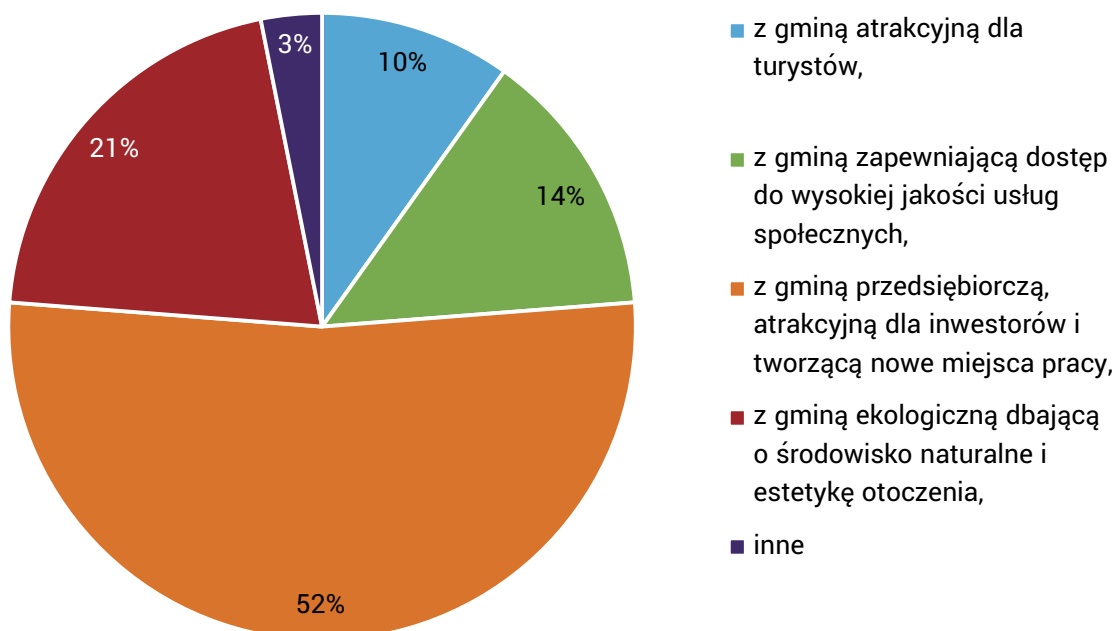
Jakie są według Pani/Pana najpilniejsze przedsięwzięcia/dziedziny do zrealizowania lub wspierania na terenie Gminy Czersk w perspektywie najbliższych kilku lat?

XIV. Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano Gminę w roku 2030?

Ponad połowa respondentów chciałaby, aby w roku 2030 utożsamiano gminę Czersk z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy. 21% ankietowanych wskazało wizerunek gminy ekologicznej, dbającej o środowisko naturalne i estetykę otoczenia, a 14% z nich wybrało gminę zapewniającą dostęp do wysokiej jakości usług społecznych. Tylko 10% wszystkich zapytanych wskazało atrakcyjność dla turystów jako ważną część przyszłej tożsamości gminy.

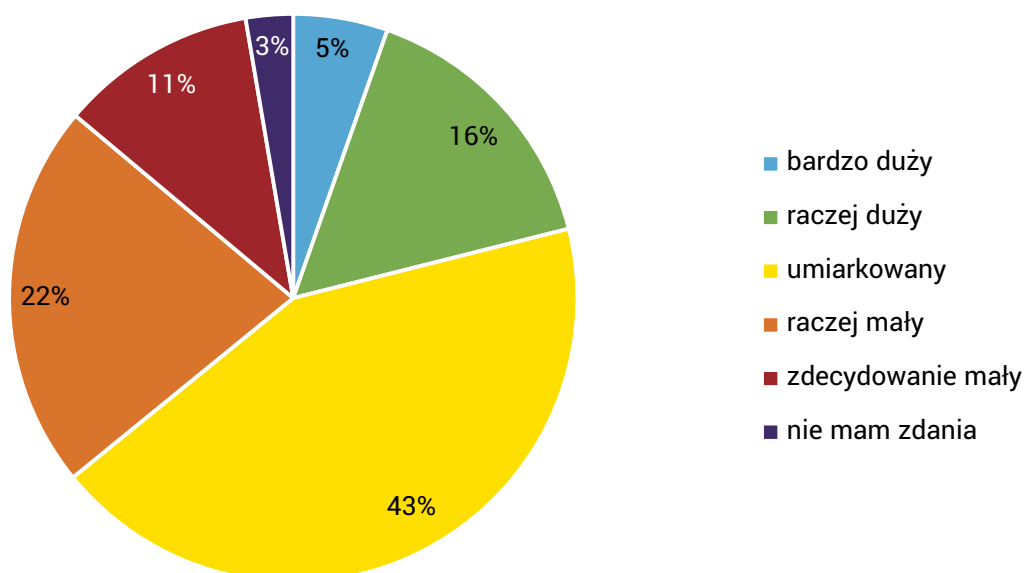
Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano Gminę w roku 2030?

XV. Jak Pani/Pan ocenia realny wpływ mieszkańców Gminy Czersk na ważne decyzje podejmowane przez władze samorządowe, czyli Radę Miejską oraz Burmistrza?

Większość respondentów uważa, że mieszkańcy mają umiarkowany wpływ na ważne decyzje podejmowane przez władze samorządowe. Prawie jedna trzecia ankietowanych uważa, że mieszkańcy mają niewielki wpływ na działania Rady Miejskiej i Burmistrza gminy. Tylko 21% badanych ocenia wpływ mieszkańców na duży.

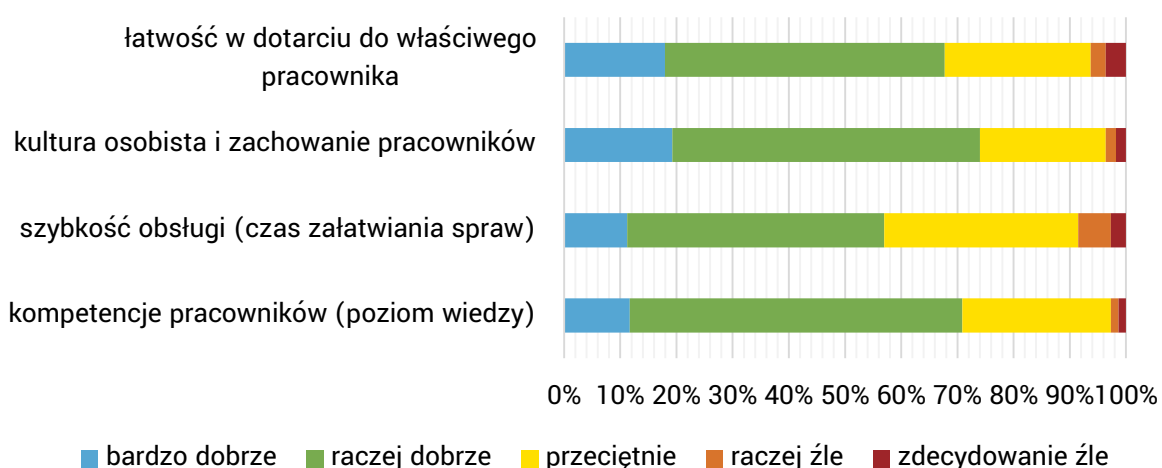
Jak Pani/Pan ocenia realny wpływ mieszkańców Gminy Czersk na ważne decyzje podejmowane przez władze samorządowe, czyli Radę Miejską oraz Burmistrza?

XVI. Jak ocenia Pani/Pan funkcjonowanie Urzędu Miejskiego w Czersku oraz podległych jednostek organizacyjnych w następujących dziedzinach?

Przy ocenie funkcjonowania Urzędu Miejskiego w Czersku oraz podległych mu jednostek organizacyjnych najlepiej wypadła kultura osobista i zachowanie pracowników. Około 70% pozytywnych głosów dostały również łatwość w dotarciu do właściwego pracownika oraz poziom wiedzy i kompetencji pracowników urzędu. Relatywnie najwięcej zastrzeżeń pojawiło się względem czasu załatwiania spraw.

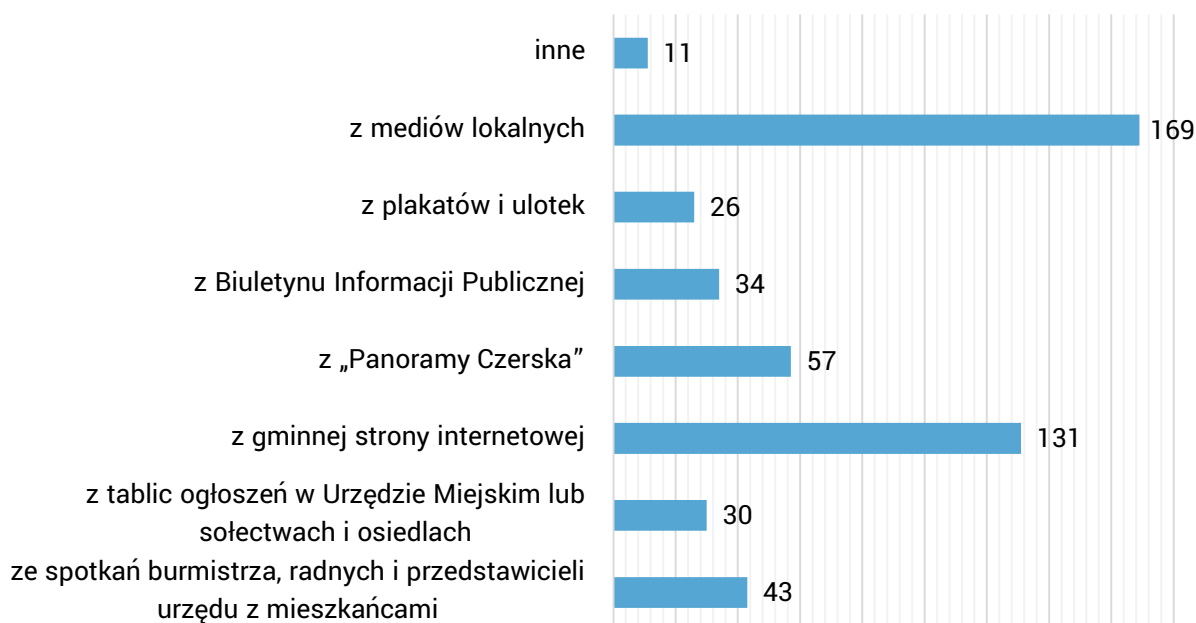
Jak ocenia Pani/Pan funkcjonowanie Urzędu Miejskiego w Czersku oraz podległych jednostek organizacyjnych w następujących dziedzinach?

XVII. Z jakich źródeł czerpie Pani/Pan informacje o działaniach władz Gminy i wydarzeniach lokalnych? (można wskazać kilka odpowiedzi)

Ankietowani swoje informacje o działaniach władz gminy Czersk oraz o wydarzeniach lokalnych czerpią głównie z mediów lokalnych i gminnej strony internetowej. Popularnym źródłem informacji są też „Panorama Czerska” oraz spotkania burmistrza, radnych i przedstawicieli urzędu z mieszkańcami.

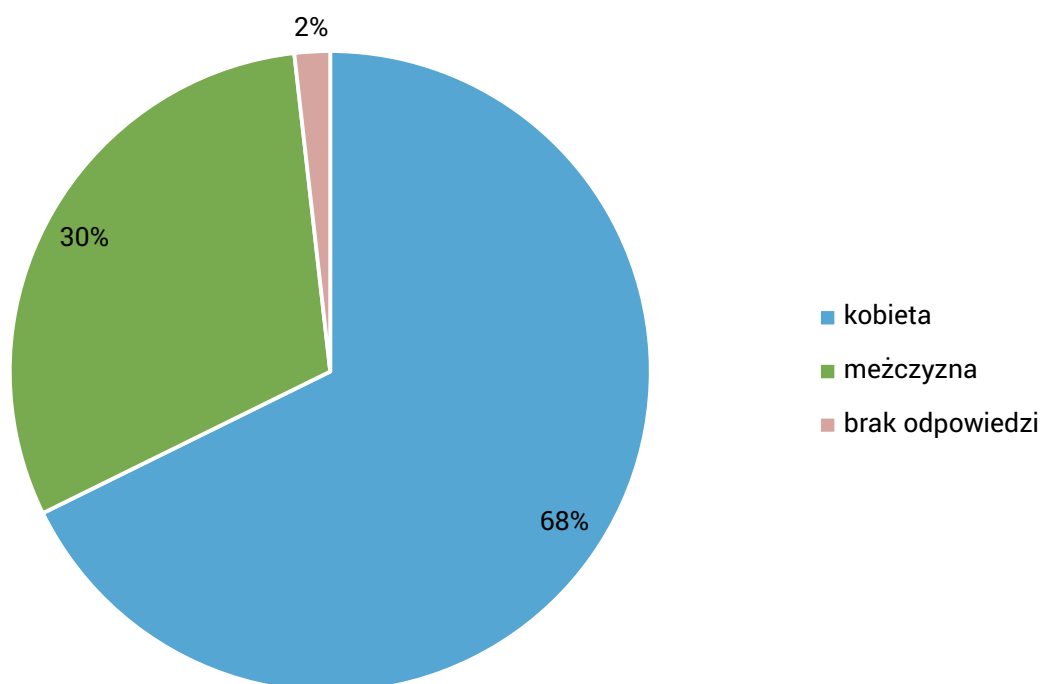
Z jakich źródeł czerpie Pani/Pan informacje o działaniach władz Gminy i wydarzeniach lokalnych?

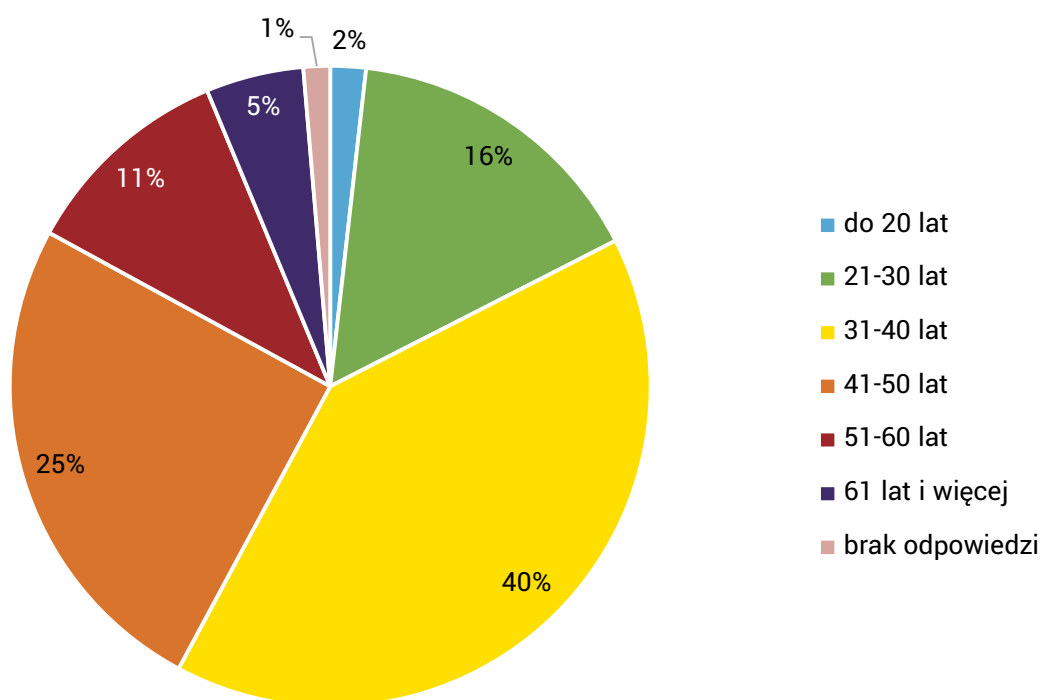
14. Metryczka

68% respondentów to kobiety, 30% to mężczyźni, a 2% zrezygnowało z podawania tej informacji. Wśród wypełniających ankietę najwięcej było osób w przedziale wiekowym 31-40 lat. Jedną czwartą badanych stanowią osoby pomiędzy 41. a 50. rokiem życia. 18% respondentów stanowią osoby poniżej 30. roku życia, a 16% ukończyło już 51 lat. Więcej niż połowa badanych otrzymała dyplom uczelni wyższej, a jedna trzecia z nich posiada wykształcenie średnie. 10% respondentów otrzymało wykształcenie zawodowe zasadnicze. 3% respondentów ma ukończony poziom kształcenia podstawowego lub gimnazjalnego. Dwie trzecie ankietowanych to osoby czynne zawodowo, a 11% to osoby bezrobotne. 10% respondentów stanowią przedsiębiorcy. 4% badanych to uczniowie i studenci, a 3% to emeryci i renciści. Wskazana została również 2% grupa opiekunów.

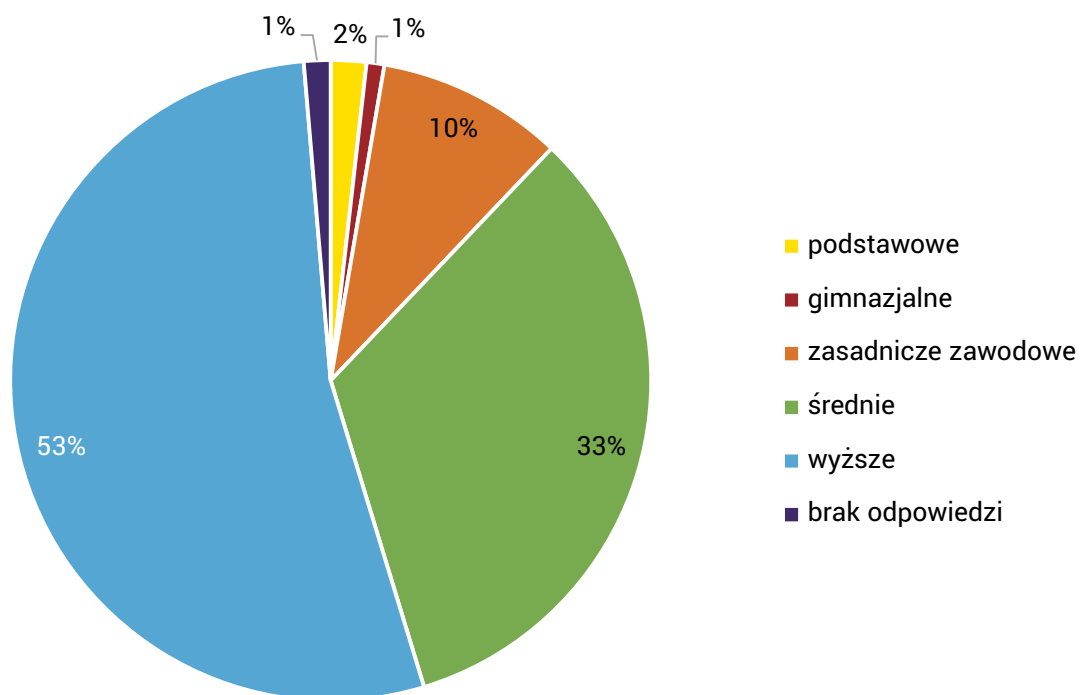
Płeć

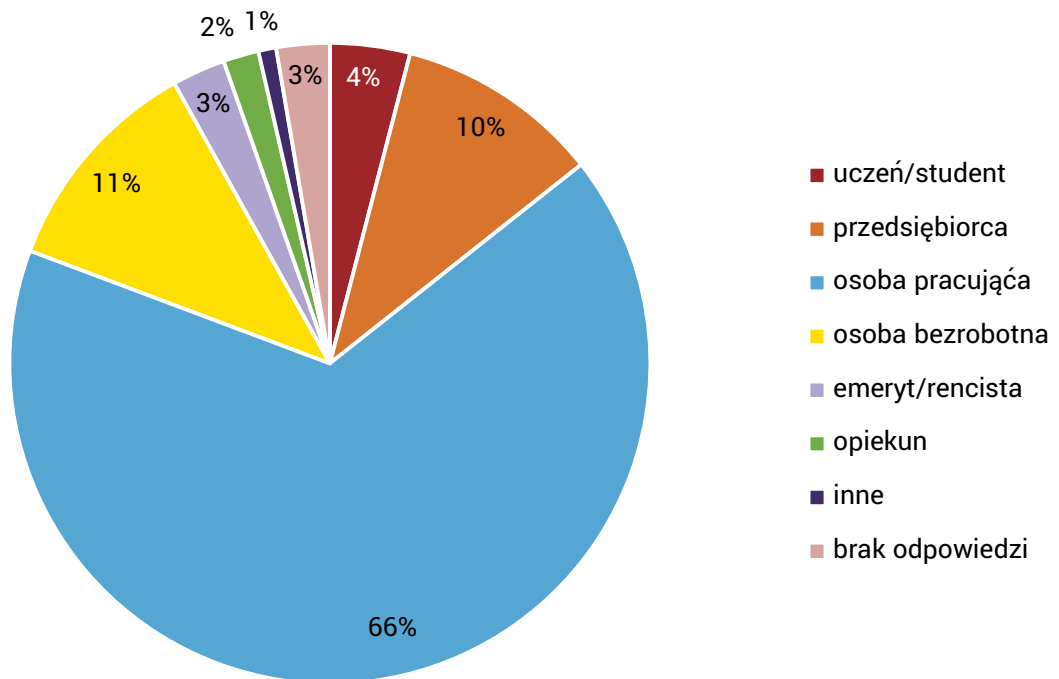
Wiek

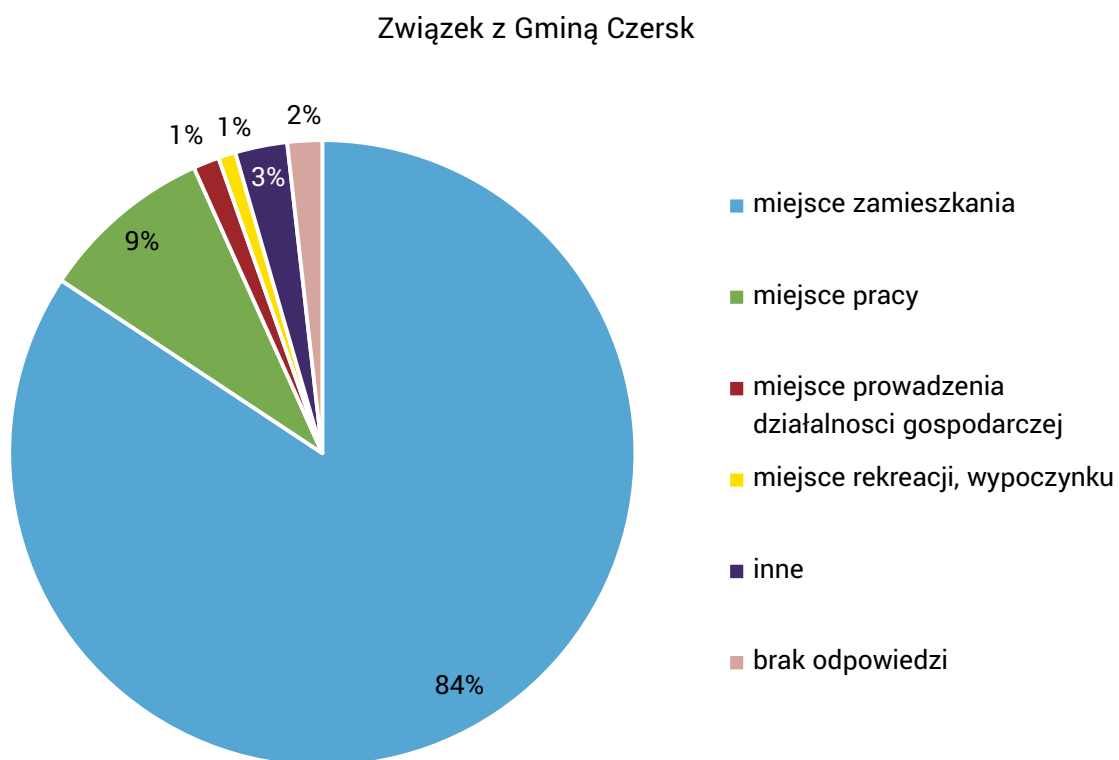
Wykształcenie

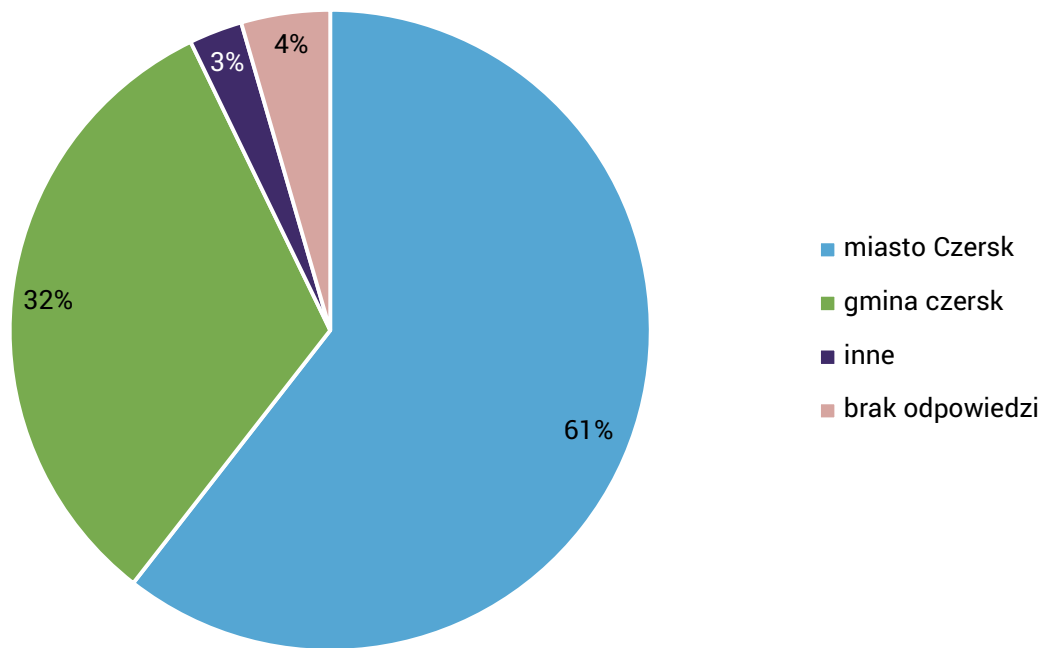
Zajęcie/zatrudnienie

84% ankietowanych określa jako podstawę swojego związku z gminą Czersk miejsce zamieszkania. 9% wskazuje gminę Czersk jako swoje miejsce pracy, pozostali respondenci wskazują inne powody, np. miejsce prowadzenia działalności gospodarczej lub wypoczynku i rekreacji. Około dwie trzecie respondentów zamieszkuje miasto Czersk, a jedna trzecia mieszka w gminie Czersk poza granicami miasta. 7% ankietowanych nie określiło miejsca swojego zamieszkania względem granic gminy i miasta.

Miejsce zamieszkania

15. SWOT

Mocne strony (zasoby wewnętrzne gminy)	Słabe strony (słabości wewnętrzne gminy)
Społeczno-gospodarcze • dobry poziom zarządzania gminą, dyscyplina finansowa, absorpcja pomocy UE • brak wyraźnych różnic w rozwoju w porównaniu z województwem i krajem • zadowolenie mieszkańców z życia w gminie • poziom wykształcenia i kwalifikacje mieszkańców • spadający udział beneficjentów pomocy społecznej i malejący poziom bezrobocia • obecnie korzystna struktura demograficzna ze stabilnym odsetkiem osób młodych • stabilny poziom zatrudnienia i wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców • zróżnicowana baza gospodarcza zapewniająca obsługę wewnętrzną gminy Przestrzenne i środowiskowe • realizacja programów rewitalizacji i poprawy jakości przestrzeni miejskiej (parki, przestrzenie publiczne) • cenne zasoby środowiskowe i przyrodnicze o skali europejskiej • dobre wyposażenie w podstawowe usługi ośrodków osadniczych • zadowalająca komunikacja regionalna - połączenia autobusowe z Chojnicami, lokalizacja węzła przesiadkowego	Społeczno-gospodarcze • rosnący odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym • ryzyka związane z odpływem młodych mieszkańców - braki w ofercie miejsc pracy i atrakcyjności czasu wolnego • rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych i malejący udział produkcji rolnej w strukturze zatrudnienia • skromny zasób mieszkalnictwa komunalnego i niski udział budownictwa wielorodzinnego jako czynnik utrudniający pozostawanie w gminie młodych mieszkańców • słabo rozwinięta baza turystyczna • brak zróżnicowania oferty kulturalnej • baza gospodarcza nastawiona na obsługę endogeniczną (wewnętrznie) jako ryzyko braku impulsów dla rozwoju • słaby dostęp do usług zdrowotnych i społecznych dla seniorów Przestrzenne i środowiskowe • niski poziom dostępności przestrzeni publicznej • jakość powietrza wymagająca poprawy • brak powiązań rowerowych dla komunikacji codziennej • niższy poziom dostępu do infrastruktury CO na terenach wiejskich, powolne postępy rozwoju infrastruktury gazowej na terenie gminy

• dobry dostęp do infrastruktury wodno-kanalizacyjnej • dobre postępy we wdrażaniu OZE w gminie • wysoki odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do CO w mieście	
Szanse (zewnętrzne szanse rozwojowe gminy, niezależnie od działań gminy)	Zagrożenia (zewnętrzne zagrożenia rozwojowe gminy, niezależnie od działań gminy)
Spółeczno-gospodarcze • wzrost znaczenia walorów pozamaterialnych w stylach życia mieszkańców - znaczenie jakości życia przy wyborach mieszkaniowych • wykorzystanie gospodarki leśnej (Borów Tucholskich) jako mechanizmu dla rozwoju gałęzi przetwórstwa produktów lasu (drewno, żywność); • istniejąca baza produkcyjna (m.in. przemysł meblarski); • wykorzystanie ponadlokalnych sieci turystycznych i dywersyfikacja oferty w oparciu o aktywne formy wypoczynku; • możliwości wykorzystania wewnętrznych atutów gminy - idea "spokojnego życia" (np. Cittaslow) • rozwój instytucji kulturalnych w oparciu o współpracę zewnętrzną Przestrzenne • wykorzystanie walorów gminy położonej na styku województw - utrzymanie powiązań funkcjonalno-przestrzennych zarówno z aglomeracją trójmiejską jak i bydgosko-toruńską • wykorzystanie atutów płynących z Parku Biosfery Borów Tucholskich - utrzymanie unikalnych walorów przyrodniczych	Spółeczno-gospodarcze • ryzyko związane ze starzeniem się społeczeństwa przy braku dostosowania infrastruktury społecznej i zdrowotnej • utrzymanie procesu odpływu młodszych mieszkańców przy braku ich powrotu • marginalizacja gospodarcza związana z odpływem dużych pracodawców z gminy, brak pojawienia się nowych inwestorów Przestrzenne • ryzyko marginalizacji połączeń transportem zbiorowym z województwem kujawsko-pomorskim • ryzyko niekontrolowanej zabudowy na terenach wiatrołomów w wyniku nawałnicy z roku 2017 • ryzyka związane z opóźnieniami w realizacji infrastruktury gazowej i utrzymywanie się negatywnego stanu powietrza

• prowadzenie nowoczesnej gospodarki leśnej przez PGL Lasy Państwowe • wykorzystanie krajowych programów pomocowych dla budownictwa mieszkaniowego dla młodych • wykorzystanie ponadlokalnych powiązań turystycznych w ramach Parku Biosfery Borów Tucholskich	
--	--

16. Podsumowanie głównych wniosków

Czersk jest gminą o stabilnej sytuacji społeczno-gospodarczej, co wskazują wyniki diagnozy ilościowej. Można ją scharakteryzować jako gminę miejsko-wiejską, funkcjonującą w sąsiedztwie ośrodka powiatowego - Chojnic lecz o własnej pozycji w skali subregionu. Gmina jest powiązana funkcjonalnie z terenami Borów Tucholskich - przyrodniczo i gospodarczo. Gmina charakteryzuje się dobrym zarządzaniem i brakiem wyraźnych różnic rozwojowych w porównaniu zarówno z podobnymi jednostkami samorządu terytorialnego jak i ze średnią dla województwa czy kraju.

Wyniki ankiety wskazują na dobry poziom zadowolenia mieszkańców z warunków życia w gminie oraz wysoki poziom przywiązania do miejsca zamieszkania. Wyniki te korelują ze spadającym udziałem beneficjentów pomocy społecznej oraz stabilnym poziomem zatrudnienia przy dostępie do rynków pracy w aglomeracji trójmiejskiej.

Społeczeństwo gminy starzeje się, co wynika z trendu ogólnokrajowego, struktura ludności jest nadal zrównowazona pod względem udziału grup w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa pozostaje istotnym wyzwaniem na przyszłość.

Ważnym wyzwaniem jest zapewnienie wsparcia dla młodszych mieszkańców, coraz częściej wybierających duże miasto jako centrum interesów życiowych lub wstrzymujących się z zakładaniem rodzin i posiadaniem dzieci. Wpływ na to może mieć skromny zasób mieszkalnictwa publicznego, opierający się przede wszystkim na mieszkalnictwie jednorodzinnym (słabiej dostępnym dla osób w młodym wieku), oraz skromna oferta pracy w regionie. Rozwiązaniem problemu może okazać się wykorzystanie krajowych programów pomocowych dla budownictwa mieszkaniowego. Pierwsze kroki w tym zakresie zostały wykonane przez gminę (m.in. dzięki wykorzystaniu programów SIM, Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych) oraz próba wykorzystania zasobów gminy w idei „spokojnego życia” i we wzroście znaczenia jakości życia w wyborach mieszkaniowych.

Analiza przedsiębiorczości jak i struktury zatrudnienia gminy wskazuje na tradycyjny profil gospodarczy oparty o usługi, branży budowlanej oraz przetwórstwo przemysłowe. Baza gospodarcza nastawiona jest na obsługę wewnętrzną gminy (endogeniczną) - usługi dla ludności. Do utrzymania i dywersyfikacji lokalnej gospodarki może posłużyć istniejąca baza produkcyjna przemysłu meblarskiego, rozwój oparty na cennych zasobach środowiskowych skupiający się na turystyce wykorzystującej ponadlokalne powiązania w ramach Borów Tucholskich (aktywne formy wypoczynku, turystyka typu 'slow tourism') oraz przetwórstwie produktów lasu (żywność, drewno). Produkcja rolna

nie jest dominującą gałęzią lokalnej gospodarki na co wskazuje struktura gospodarstw rolnych oraz struktura zatrudnienia. Turystyka także nie jest także kluczową branżą z punktu widzenia rozwoju gospodarczego gminy, ze względu na skromną bazę noclegową, choć gmina korzysta z lokalizacji w obszarze Borów Tucholskich.

Pod względem zapewnienia usług komunalnych sytuacja gminy jest dobra, główne kierunki poprawy to przede wszystkim poprawa infrastruktury ciepłowniczej, szczególnie w zakresie zabudowy jednorodzinnej i terenów wiejskich oraz rozwój infrastruktury dla zrównoważonej mobilności czy dalsza poprawa działań związanych z recyklingiem odpadów. Pod względem infrastruktury społecznej. Czersk posiada dobry poziom wyposażenia w infrastrukturę edukacyjną, kulturalną i sportową. Wyzwaniem będzie zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych i opiekuńczych - zarówno dla seniorów jak i wsparcia dla młodych rodzin z dziećmi, wysokiej jakości przestrzeni publicznych oraz infrastruktury rowerowej.

17. Potencjalne kierunki rozwojowe gminy

Na podstawie wniosków analiz, oceny sytuacji gminy oraz czynników zewnętrznych wskazujemy potencjalnie kierunki rozwojowe gminy.

W zakresie **gospodarczym**:

- **Wsparcie działalności produkcyjnej** w zakresie przetwórstwa produktów lasu (np. branża meblarska) oraz szkolnictwa praktycznego i technicznego;
- Wykorzystanie **nowych form turystyki pobytowej** - oferta dla niszowej turystyki opartej na wyspecjalizowanej ofercie pobytowej, wykorzystanie zasobów leśnych dla rekreacji, szlaki turystyczne w powiązaniu z infrastrukturą dla ludności;
- Wykorzystanie potencjałów wynikających z **powiązań z aglomeracjami trójmiejską oraz bydgosko-toruńską** oraz powiązaniu z Chojnicami.

W zakresie **społecznym**:

- Dalsze wsparcie dla rozwoju **mieszkalnictwa dla młodych**, zarówno w formie projektów komunalnych jak i komercyjnych, dotyczy to m.in. rozwoju mieszkalnictwa wielorodzinnego;
- Rozwój projektów związanych z **nową starością na wsi**. Zapewnienie infrastruktury społecznej, opieki zdrowotnej i dostępności przestrzeni publicznych.
- Wykorzystanie istniejącej infrastruktury kultury dla rozszerzenia oferty dzięki sieciowaniu i rozbudowy oferty;

W zakresie **przestrzennym i technicznym**:

- Rozwój projektów **nowoczesnej mobilności** (infrastruktura rowerowa) i **dostępności**;
- Utrzymanie i wsparcie dla transportu zbiorowego, w tym **transportu międzyregionalnego** (powiązania z województwem kujawsko-pomorskim)
- Wsparcie dla **rozwoju OZE**, w szczególności dalszy rozwój infrastruktury dla generacji prądu i ogrzewania na terenach wiejskich
- Rozwój **zielonej infrastruktury** - poprawa zieleni publicznej, jakości powietrza, retencjonowania wód opadowych